

• *Függelék* •

•

•

•

•

•

• NAGYANYÁNK VÉTKE •

1910. május 14-én születtem, piros pünkösöd napjának hajnalán. Anyám éppen az ünnepi kalácsot sütötte. Öt nappal voltam ügyesebb a Halley-üstökösnél, az május 19-én jelent meg az égen. A nép háborút jósolt. Sárkány Vittuska néni mondta el nekem később, hogy a Kamaráserdő felé nézve gyönyörű csillagnak látszott; hosszú, fényes farka volt, és világos nappal is beragyogta a fél égboltozatot.

Egyszer, amikor egy tanyai emberrel beszélgettem, megkérdeztem tőle, hogy ott kint a tanyán nem unalmas-e az élet. Mire ezt válaszolta:

– Hol él maga? Hiszen a tanyán virágzik a szerelem!

Erre a válaszra építettem, írtam meg ezt a regényt. A férjem, Zabos Imre tanyán született, így ismertem meg a tanyai életet, és a saját élményeim alapján egy kevés fantáziával írtam ezt a szórakoztató könyvet mindazoknak, akik kellemesen akarják tölteni a szabad idejüket.

1889

Ha végigmegyünk a Nagy utcán egészen az Alvéig, onnan már láthatjuk a cigányok putrijait. Szomorú látvány, mint ahogy szomorú a Gunaras sori nyomorúságos életünk is. A cigányasszonyok alig tudnak mozogni a sok gyerektől, de kell mozogniuk: szinte mindennap fölmennek a faluba, kéregetnek a házaknál, rimázkodnak, imádkoznak egy kevés száraz kenyérért, rossz ruháért. Rongyos zsákféle van a vállukra akasztva, abba rakják, amit összekoldulnak. A cigányputrik körül vályogvető gödrök vannak, az ott vetett vályogból látnak néha egy kis pénzt. A fájós szemű cigány Mára olyan öreg, hogy nem is tudja, hány éves.

A vályogvető gödrökön túl, a kocsióttól följebb ott fut a töltésen a vasút. A vasútról már látszik a Nagyjárás, kora reggeltől estefelég itt legeltetik a jószágot a csikósok, gulyások. A közelben egy tarka tehén türelmesen hagyja, hogy a kis borja döfködjön a csecsét, a tej néha kicsordul a boci szájából. Amott egy fényes szőrű ló a kiscsikóját nyalogatja, majd a csikó kényesen megrázza magát, hátsó lábait felrúgja a levegőbe, közben vígan csilingel a nyakába akasztott kis csengője. A gémeskútból éppen vizet húznak a gulyáslegények. A

kék égen két fecske cikázik, forró, napsütéses nyár van. A tanyák idelátszanak ugyan, de még eléggé messze vannak.

A Galambos sori és a Kőrös oldali tanyák mind fehérre vannak mészelve. Az első a Hajbel-tanya, utána sorakozik a többi is. Hamarosan meglátjuk a Fodor-iskolát.

Ez meg itt a Pernyész-tanya. Ez arról híres, hogy mindig ragyog a tisztaságtól kívül-belül, és szép fákkal van körülültetve. Elöl a kis- és a nagykapunál magas rezgőnyárfák vannak, a tanya háta mögött pedig szürkebogysós olajfák lógatják ágaikat a kacsásztató tóba. Ebből vetették valamikor a Pernyészek a vályogot, vagy innét vették ki a földet a vert falnak.

Kora hajnal van, még kissé sötét. Legelőször a nagy, gögös vörös kakas ugrik le az ülőről, egyenesen odalépked a példásan összerakott trágyadombhoz, fölugrik rá, aztán nyújtott nyakkal elkukorékolja az ébresztőt. Erre már a fiatal jércék is leugrálnak. Kárálgatnak, majd elkezdik egész napos munkájukat, a kapirgálást. Az ólaktól kiskacsák, libák, csirkék hangja hallatszik. Az istállóban dobognak a lovak, nyerítenek a csikók, bőgnek a tehenek. Éhesek az állatok, meg kell etetni őket.

Ki is lép a konyhaajtón, majd az eresz alól egy szép fiatalasszony, erősen viselős. Bemegy a hátsó kiskamrába, aztán szakajtóval a kezében etetni kezdi a szárnyasokat. Egy gúnár Boriska asszony kötényébe dugja a csőrét, mire az nevetve rángatja ki a kötényét a liba szájából.

Megjelenik a konyhaajtóban a gazda is, Pernyész Gergő. Ingben, rojtos gatyában, pitykés kis lajbiban van. Elsiet az istálló felé, mert ott már az ő dolga az etetés. A lovak nyerítve, a tehenek bőgve örülnek neki. Hozzá is lát rögtön a munkához, hozza be a jó leveles szarát, aztán megcsinálja az abrakot, mert attól jobban tejel a tehén, a lovak jobban húznak. Gergő megkeféli a lovat a vakaróval, a tehén meg belefeküdt az éjszaka a ganéjba, egy vödör vízzel azt is lemossa. A tanya elcsendesül: minden jószág eszik.

A gazda kilép az istálló ajtaján, szétnéz. Mivel nem látja az asszonyát, kísétál a hátsó kiskapun az olajfákhoz. Jól sejtette, valóban ott van a felesége, egy kisszéken üldögél. A kiskacsákat és a csirkéket eteti. A kotlóstyúk ijedten szaladgál a kis tó szélén, mert mind a

•

vízben úszkálnak azok a kacsák, amiket ő költött ki. Gergő lehajol az asszonyához.

– Hogy vagy, kedves? Jól érzed magad? Nem vagy fáradt? Minek keltél föl ilyen korán?

Boriska fölmosolyog a férjére:

– Nem vagyok fáradt, kedves.

Feláll és Gergő nyaka köré fonja a karját.

– Egyetlenem – súgja.

Gergő az olajfák alá pillant. Tegnap kaszálta le ott a füvet. Karjába veszi a feleségét, és óvatosan, vigyázva fekteti le a lekaszált fűre.

– Meglátunk, Gergő – sóhajt az asszonyka.

Egyszer csak idehallatszik egy karikás ostor csattanása, ez téríti magához a két szerelme. Gergő fölsegíti a kedvest, aztán besiet az istállóba. Kivezeti a lovakat, befogja őket a kocsiba, majd fölül az ülésre. Boriska már jön is kifelé a frustokkal: szalonnát, kolbászt, vöröshagymát kötött be a kockás szalvétába. Föladja Gergőnek, az meg aggódva néz le rá.

– Vigyázz magadra nagyon, kedves!

– Majd délben kiviszem az ebédet.

Jancsi hangjára összerezzenek.

– Na, mi lesz már? Nem volt elég az éjszaka? Gyerünk, gyerünk! – kiáltja Gergőnek.

Gergő elindítja a lovakat kifelé, a nagykaput már előbb kinyitotta. A kapuból még egyszer aggódva visszanez a feleségére. Úgy érzi, most szereti legjobban a feleségét, mióta gyermekét hordja a szíve alatt. Egykettőre utoléri Jancsi kocsiját, mert bizony Jancsinak csak egy lova van, de azt se eteti rendesen. Amikor kiérnek a földjére, Cigány Jancsi pálinkásüveget vesz elő, jól meghúzza, aztán Gergőt is kínálja:

– No, komám, húzd meg te is!

– Ne nagyon iszogassunk, Jancsi, mert nemsokára a nyakunkba süt a tarhonyaszárító csillag! Addig siessünk, míg nincs meleg!

Rögtön hozzá is fognak az ugaroláshoz. Gergő az innenső oldalán a földnek, Jancsi meg a túlsón. Előzőleg úgy beszéltek meg, hogy holnap Gergőnél ugarolnak. Gyakran kisegítik egymást munkával. Éppen ezen gondolkodik Cigány Jancsi is. Különben Börcsök a veze-

tékneve, de barna az arca és hófehér a foga, emiatt valóban cigányos a kinézete. Gergőt szereti, mint jó cimboráját, de haragszik is rá. Irigyli tőle Boriskát, a szép asszonyt.

– A fene egye meg ezt a mafla Gergőt! Micsoda szerencséje van ezzel a Boriskával. Nem mondom, engem is szeretnek az asszonyok, meg a lányok is, de Boriska mindegyiknél szebb. Még ilyen állapotban is gyönyörű! – gondolja Jancsi.

Gergő ugyan három évvel idősebb Jancsinál, de mivel közel van egymáshoz a Börcsök- és a Pernyész-tanya, így gyakran összejártak játszani gyerekkorukban. A cimboraság aztán férfikorukban is megmaradt. Félárva is majdnem egyszerre lettek. Gergő apját a tüdővész vitte el. Jancsiét a pálinka, időnap előtt. Jancsi akkor még tizenhárom éves kamasz volt, Gergő pedig tizenhat. Mindkettőjüknek meg kellett fogni a kasza meg a kapa nyelét. Meg is fogták mind a ketten, de dolgozni csak Gergő dolgozott velük. Jancsi éppúgy rászokott az italra, mint annak idején az apja, csak úgy ímmel-ámmal dolgozott, csak annyit, hogy éhen ne haljon. Gergő viszont annál dolgozabb volt. Igaz, az anyja is, amikor megövezgyült, kapált, kaszált a nagy fiával együtt. Így történt, aztán, hogy nagy dologidőben Gergő nem ért rá komázni, lányok után járni, és bizony eljárt fölötte az idő, huszonnégy éves volt, amikor feleségül vette Boriskát.

Jancsi persze most dühös is meg irigy is a cimborájára, de nem mutatja, mert nagyon rá van szorulva Gergő segítségére, hiszen más barátja nincs. A tanyai nép nemigen kedveli, a Cigány mellé még egy csúfnevet ragasztott rá, úgy hívják errefelé, hogy szoknyabolond Cigány Jancsi. Szegény édesanyja, a Julis néni gyakran pirongatja:

– Legalább nősülj meg! Nézd meg a Gergő barátodat: nem iszik, rengeteget dolgozik! De meg is látszik rajtuk! Te meg? Jaj, Jancsi, mikor érik már meg az eszed?

Jancsi erre csak nevet, pedig az öt hold földből kettő már elűszott.

Elhessegeti most magától ezeket a gondolatokat Jancsi, és oda kiált Gergőnek:

– Gyere frustokolni, cimborá!

•

Mindketten kifogják a lovakat az ekéből, aztán letelepednek. Jancsi újra előveszi a pálinkás butykoszt, de Gergő már eszik, csak megrázza a fejét.

– Jobb lesz, ha te se iszol, mert ha nyakunkba süt a nap, téged biztos lefektet. De akkor én itt hagylak.

– Örökké prédikálsz! De jól van, no. Szót fogadok – törli meg Jancsi a száját.

Amint eszegetnek, egyszer csak Jancsi gúnyosan emlegetni kezdi Gergő legénykori életét.

– Ha jól emlékszem, cimbora, te a Rózsa Juliskának is csaptad a szelet fiatalabb korodban, csakhogy kitette a szűrödet.

Gergő erre elmosolyodik:

– Nem egészen jól emlékszel, cimbora, az én szűrömet ugyanis nemcsak a Rózsa Juliska tette ki, hanem a Bíró Zsófi is. Sőt úgy látszik, azt is elfelejtetted, hogy a Rózsa Juliska egy Börcsök János nevű legénynek is kitette a szűrét.

Jancsi nevetve törli meg a száját.

– Jól tette, koma, hogy az orromra húztad. Bizony én is szerettem volna Juliskát, mert szép lány volt, dolgos. Gazdag legény vette el, olyan, aki lakkcsizmában jár.

Rágyújtanak, Gergő lassan eregeti a füstöt.

– Ne ábrándozunk azon, ami volt! Te is kaphatnál magadhoz való lányt minden ujjadra. Én már tapasztalatból tudom, hogy a sorsát senki se kerülheti el. Minden férfi sorsa az asszony, az asszony sorsa pedig az ember. Látod, előttünk van a példa: mindkettőnk apja meghalt, anyáink magukra maradtak, és a mi nyakunkba szakadt a teher, az özvegyek szomorú sorsa. Anyámnak én maradtam gyámolítónak...

– Az én anyámnak meg ugye én.

– Erre gondoltál? – mosolyodik el keserűen Jancsi.

– Igen, erre gondoltam, Jancsi. Ritkán bírunk így szót váltani, hát most kihasználom az alkalmat, és megmondom kereken: hagyd ezt a bolondériát a sok asszonnyal, lánnyal! Kösd be a fejét valamelyiknek, akkor lesz segítséged is. Ne kajtass örökké a más asszonya után, mert megjáród. Mondom neked, az lesz a vége. Ez a mostani eseted is a Makra Péter feleségével, az Eszterrel! Ha Péter tudomást szerez róla, úgy a falhoz töröl az a hatalmas ember, hogy odaragadsz.

•

– No jól fölbecsültél, koma. De azért még ma elmegyek hozzá. Aztán meg szakítok veled, rád hallgatok, és elveszem Sebők Matildkát. Hanem nem lesz ám könnyű a szép Eszterrel szakítani. Te, hogy az hogy tud szeretni! Abba bele lehet bolondulni, de még dögleni is.

– A te dolgod. Én figyelmeztettelek, a többi a te dolgod, rád tartozik. De gyereink dolgozni, mert abból nem élünk meg, amit most csinálunk.

A tarlóugarolás nem kíván nagy figyelmet, lehet közben gondolkodni is. Így aztán a két, különböző természetű fiatalember ki is használja a lehetőséget – mindketten mostani szerelmes életükről elmélkednek. Gergőnek az jut az eszébe, hogyan került össze az ő Boriskájával.

Éppen egy évvel ezelőtt történt, ilyenkor, tarlószántáskor. Szombat dél volt. Gergő abbahagyta az ugarolást, és indult a tanyára ebédelni. Már messziről látta, hogy vendég van náluk. Amikor közelebb ért, megismerte anyja testvérét, Pista bátyját, a férfiak leparoláztak, aztán asztalhoz ültek. Jó kolbászos paprikást főzött Maris néni. Pista bácsi ebéd közben előhozakodott a nősüléssel:

– Hallod-e, öcsém! Anyád panaszkodik, hogy nem akarsz meg-nősülni, pedig neki már fáj a lába, elkelné a háznál a segítség.

– Nem szeretnek engem a lányok, Pista bácsi – legyintett Gergő.

– Melyik szeressen? – csapott le rá Maris néni. – Tán azt akard, hogy ők járjanak utánad? Látod, Pista, most is ugarolni akar délután, pedig szombat van, bemehetne a faluba Jóska sógorékhoz, aztán este elmenne a bálba. Holnap meg vásár lesz, úgyhogy biztos sok lány lesz ma este a bálban.

– No látod, segíts magadon! – mondta Pista bácsi. – Azt tudod, ugye, öcsém, hogy nekem nincs családom, ezért a kis valóságom rád hagyom. Anyádnak kell a segítség, neked meg az asszony. Nem élhetsz mindig legénymódra.

Még sokáig folyt a vita erről a témáról, aztán Pista bácsi kijelentette:

– Készülj, öcsém! Tisztálkodj, öltözködj, majd én elvégzek a jószágok körül.

Kiment, kihúzta a szép sárga féderes kocsit a színből, még le is törölgette. Aztán kivezette a lovakat az istállóból, a Bátort meg a

•

Fecskét, és megkefélte őket a lóvakaróval. Közben Gergő – mit volt mit tenni – elkezdett tisztálkodni, szépítkezni. Anyja kikészítette neki a tiszta fehér inget meg az ünneplőruháját, egy székre akasztotta a gangon.

Mikor Gergő fölöltözött, Pista bácsi igencsak megnézte.

– Ez igen! – mondta. – Akárcsak apádat látnám huszonhat éves korában. De bele is szeretett az anyád, fülig. No neked se kell erőlködnöd, hogy asszonynak valót hozz a házhoz. Befogom a lovakat, te meg ugorj föl a kocsira, aztán jaj nektek, lányok, földi boszorkányok!

Gergő már kiért a föld végére, odakiált Jancsinak:

– Pipahuja, koma!

Mindketten rágyújtanak, leülnek egy kicsit pihenni a fűre.

– Úgy gondolom, koma, hogy délben bemegyek Esztihez, megmondom neki, ne várjon többet.

– Minek azt bejelenteni? A legjobb lesz, ha ezután felé se mégy.

Jancsi elgondolkodva néz a közeli nádfödeles kis tanya felé.

– Nézz oda, Gergő, nézz oda! Eszter rózsás kötője örökké ki van terítve a kerítésre, örökké felém lobogtatja a szél hív: „Gyere, gyere, várlak!” Látod? Most is ott van. Hogy lehet ennek ellenállni, koma? Ha tanácsot tudsz adni, adjál kalácsot is. Mondd, mit csináljak?

– Nősülj meg, Jancsi! – áll fel Gergő a fűről. – Addig, amíg nem késő. Arról a rózsás kötőről már én is hallottam, és mindenki tudja, kit hív az a kötő.

A két fiatalember folytatja az ugarolást, Gergő is tovább gondolkodik hát a sorsa alakulásán.

Miután Pista bácsi biztatására fölugrott a szép féderes kocsira, lassú trappban elindította a lovakat a falu felé. Ahogy szépen poroszkáltak, egyszer csak hatalmas sebességgel kivágtatott elébük a dűlőútról egy kosarakkal megrakott, szép, gazdásos kocsi. Mintha kék ruha virított volna ki az egyik kosárból. Gergő rögtön megismerte a kocsit: a gazdag Bíró Máté kocsija volt. Jól emlékezett rá még abból az időből, amikor a szép Bíró Zsófinak udvarolt. A bakon az öreg Csutora bácsi ülhetett, Bíróék bérese, és vadul ütötte a lovakat. Amint várható is volt, a nagy száguldásnak az lett a vége, hogy a

•

kosarak mind legurultak a kocsiról. Az öreg Csutora azonban nem állt meg, hanem otthagya a szanaszét heverő kosarakat. Gergő megállt, de hirtelen nem is tudta, hogy mit csináljon. Végül úgy döntött, fölrakja a kocsijára az üres kosarakat – a széna ugyanis mind kiszóródott belőlük –, és hazaviszi őket. Így is tett, amikor azonban indulni akart, nyöszörgést hallott a kukoricásból. Újra lelépett a kocsiról, és elindult a hang irányába a sűrű kukoricalevelek közt. Néhány lépés után a legnagyobb meglepetésére egy fiatal lányt látott meg az egyik tökbokorban. A sírdogáló kislány az oldalán feküdt, az egyik lába fel volt akadva egy kukoricaszárra. Előbb megszeppent, amikor meglátta Gergőt, azután ráförmedt:

– Mit bámulsz rám, mint borjú az új kapura?! Hallod-e? Jobb volna, ha fölemelnél!

A kislánynak még az arca is csupa maszat, csupa sár volt. Gergő hirtelenében nem is tudta, hogyan segítsen rajta. Végül fölemelte, és ki akarta vezetni a föld végére, de meg kellett állniuk, mert a kislány nem bírta rálépni az egyik lábára. Gergő erre a karjába kapta, mint egy kisgyereket, kivitte, és föltette a kocsira. Amikor megnézte a lány sáros lábát, rögtön látta, hogy a bal bokája kificamodott, már dagadt is.

– Te kislány! Az én anyám ért ehhez, ő helyre tudja tenni a lábadat. Na mit gondolsz, hova vigyelek: a Mátéékhoz vagy anyámhoz? De hogy is kerültél te a Mátéék kocsijára? Ki lánya vagy?

A kislány szepegeve elmondta, hogy Mátéék távoli rokona, egy messzi faluból hozták ide szolgálonak.

– Egy lánytestvérem még otthon maradt, nekem meg szolgálni kell. De most, ha lehet, anyádhoz vigyél.

Gergő fölugrott a kocsira, megfordította a lovakat, és igyekezett vissza a Pernyész-tanyára. Anyja és Pista bácsi elébük siettek.

– Mi történt, Gergő? – kérdezték.

Miután röviden elmondta az esetet, Gergő hozzátette:

– Szerintem vagy eltört, vagy kificamodott a kislány bokája. Nézze meg anyám!

Maris néni odalépett a kocsinhoz, látta, hogy a lány lába megdagadt.

– Hozd be, fiam, majd bent alaposabban megnézem!

•

Gergő leemelte az ülésről a lányt, és bevitte a konyhába a heverőágyra. Anyja intett neki, hogy jó erősen fogja le a kislányt, ő pedig megfogta a fájós bokát, és igazított rajta egyet. A lány nagyot sikoltott, de a bokája már a helyén is volt. Maris néni hideg vizes ruhába csavarta a lány lábát, a vizes ruha tetejébe szárazat kötött.

– No most már majd meggyógyul – mondta.

Amikor kimentek a konyhába, Gergő megkérdezte az anyjától, hazavigye-e a lányt Mátéékhoz.

– Ne vidd, fiam! Ismerem én azokat, csak dolgoztatnák szegényt, könnyen el is nyomorodhatna. Eredj, mondd meg nekik, hogy a lány jó helyen van, néhány nap múlva jöjjenek érte.

Gergő szót fogadott az anyjának, a lovak közé vágott, és hazavitte Mátéékhoz a kosarakat. Lerakta őket a ház előtt, aztán belépett a kiskapun. Már ott meghallotta a nagy csetepatét, valahol az istálló körül kiabáltak. Rögtön arrafelé vette az útját. Először az öreg Csutora borízú hangját hallotta meg:

– Mondtam már, hogy a dülőúton még megvolt. Egy kosárban ült, de a kosarak legurultak.

Bíró Julis néni fejősajtárral a kezében állt a folyosó végénél.

– Szedd össze magad, és keresd meg Boriskát, vagy eredj a háztól!

– Szép jó estét kívánok! Na mire végzik? – lépett közéjük mosolyogva Gergő.

Meglehetősen ridegen fogadták.

– Ezt a vén gazembert szidjuk, mert elvesztette a nagykosarakat.

– Meg a Boriskát is, úgy hallom. De majd én megvigasztalom magukat: ott van minálunk. Leesett a kocsiról a kosárral együtt, és begurult a kukoricásba, ott találtam rá. Az egyik bokája kificamodott, de anyám már helyre tette.

Erre persze azonnal megenyhültek Mátéék.

– A kosarak is mind megvannak? – kérdezte Bíró Máté.

– Gondolom, mert amit találtam, mind összeszedtem. Leraktam őket az utcán, majd behordják. Boriska meg egyelőre jó helyen van. Na, én most már jó éjszakát kívánok!

Amikor megfordult, éppen szembe találta magát a darázsderekű Bíró Zsófival, de ugyanabban a percben kattant a kiskapu kilincse, és belépett rajta egy lakkcsizmás fiatalember, Zsófi udvarlója. Mintha

Gergő már ott se lett volna, mindenki a jövevény felé fordult, és tessékelték be a tisztaszobába.

Mivel késő este volt már, Gergő gyorsan felpattant a kocsira, vágatott Jóska sógoráékhoz. Ott már zárva találta a kiskaput, de az ablakból világosság szűrődött ki. Gergő tudta, hogy hol van a kapukulcs, fölnyúlt a kapufélfa mögé, leakasztotta a kulcsot, kitérta a kiskaput, aztán a nagyot, is majd bevezette a lovakat. Jóska bácsiék éppen vacsoráztak, hívták Gergőt is, ő azonban nem volt éhes. Jóska sógor bekötötte a lovakat az istállóba, azután incselkedve fordult Gergőhöz:

– Mi újság, öcsém? Van-e már menyecskének való?

– Van. Éppen most találtam egyet. Igaz, nem lehet több, tizenhárom évesnél.

Amikor részletesen elmesélte, hogyan találta meg a kislányt, nagy nevetés lett a dologból.

– Hanem én most nagy feladatot kaptam. Az a parancs, hogy nősüljek meg. Most elmegyek a bálba, és választok magamnak egy ügyes, talpraesett menyecskének valót, hogy ne legyen már háborúság emiatt otthon.

Ott van most nálunk Pista bátyám, rám akarja testálni a kis valóságát, kell a munkáskéz. Anyám meg fájlalja a lábát, mindig előre megmondja, mikor jön rossz idő, mikor a jó.

Jót nevettek erre mindannyian, még a Ferkó kanászgyerek is.

– Hanem én most már elindulok – állt föl Gergő.

– Mulassál jól, Gergő, aztán tegyél fityulát egy dolgos lány fejére! – szólt Jóska sógor.

– Tudod, hol lesz a kulcs.

Gergő kicsit megkésve érkezett a bálba, már minden lány táncolt, így kért egy pohár bort a söntésnél, és várt. Addig várt, míg meg nem érkezett Szűcs Panni az anyjával. Akkor Gergő megitta a borát, és elindult, hogy fölkerje Pannit, egy legény azonban megelőzte. Másodszor már ügyesebb volt Gergő, és lám, tánc közben Panni odasimult hozzá, aztán ránevetett. Jó táncos volt a lány.

A bál végen Gergő hazakísérte Pannit, és megbeszélték, hogy másnap eljön érte, és elviszi a bálba. Panni tüzesen megcsókolta a fiatalembert, de ekkor kiszólt az apja:

•

– Panni, befelé! Elég volt a legényezésből.

Jóska sógorékhoz ballagva Gergő azon gondolkozott, hogy Pannit elveszi feleségül. Igaz, szegény lány, de nem baj, van öneki – mármint Gergőnek – éppen elég vagyona.

– Meg lehet élni belőle, ha dolgoznak benne. Panni pedig dolgos lány, jó munkás hírében állt mindig. Nekem éppen ilyen kell – gondolta Gergő, mielőtt elaludt a kuckó melletti kiságyon.

Másnap reggel elég későn ébredt föl. Az utcáról mindenféle hang szűrődött be, a gyerekek fújták a seggbefújós kiskakast, hajtották a vásári kereplőket. Gergőnek akkor jutott eszébe, hogy hiszen vásár van. Nosza, föl is ugrott, fölöltözködött. A házbeliek közül már senki se volt otthon, így Gergő is a vásárba sietett, mert kötőféket akart venni a kiscsikóra.

A vásár ugyanolyan volt, mint mindig: forgott a bolondkocsi, repült a hajóhinta, legények lövöldöztek a sátorban. Sült kolbász, hurka, lacipecsenye illatozott, megcsapta Gergő orrát, hát megindult arra, a nagysátor felé. Tele volt a sátor, húzták a cigányok, hogy:

– Kikötöm a kis pej lovam a csárda elébe...

Egy asszony karján kisgyerekekkel könyörgött a részeg urának:

– Gyere haza, apja! Eladtad a kisbirkát, sok mindenre kell az ára.

No, föl is állt végre az atyafi, és tántorogva elindult a felesége mellett. Gergő rögtön leült a helyére, mert nem volt több szabad szék a sátorban. Rendelt egy adag hurkát, kolbászt meg egy pohár sört. Már majdnem befejezte az evést, amikor egy régi cimborája állt meg előtte:

– Gergő! Te vagy az, Gergő? Hol a csodában bujkáltál ilyen sokáig, hogy nem láttalak?

Gergő éppen egy kenyérdarabbal törölgette ki a tányérját, föl-nézett.

– Simon! Simon, hát te élsz még?

Nevetve leparoláztak.

– Hogy vagy, cimbora, gyerekkori pajtásom? – rázogatták egymás kezét.

– Mióta bejöttetek a tanyáról a faluba, azóta nem láttalak, Simon. Gyere, ülj ide mellém, mindjárt hozatok valamit. Mit iszol?

– Hát ha lehet válogatni, akkor sört, mert a bor ilyen melegben nem jó.

– Látom, cimbora, hogy jegygyűrűd van. Régen megnősültél? Hány kisgyereked van már? – kérdezte Gergő.

– Egy se, koma. Még csak ezután lesz a lakodalom. Eljöhetnél vőfélynék, hallod-e! Két hét múlva esküdünk.

– Nem értek én ahhoz. Vendégnek azonban szívesen elmegyek. Lehet, hogy a menyasszonyommal, merthogy máma akarom megkérni a Szűcs Pannit.

– Szűcs Pannit? – kérdezte Simon csodálkozva.

– Igen. Az este egyeztem meg vele. Ma este elviszem a bálba, előtte azonban megkérem a kezét a szüleitől.

– Várj csak, Gergő! Hát nem tudod? Panni nem dicsekedett vele, hogy udvarlója van?

Gergő erre igencsak meglepődött.

– Kicsoda?

– A Radics Gyuriska.

– No, avval még fölveszem a versenyt – nevette el magát Gergő.

– Bízok benne, hogy Panni engem választ.

– Ne is ijedj meg egy ilyen Gyuriskától! – veregette meg Gergő vállát Simon. – De én most már elhúzatok, mert kötőféket akarok venni a lovamra. Két hét múlva a lakodalomba elvárlak!

– Ott leszünk Pannival. Biztos.

Megölelték egymást, Simon elsietett, Gergő meg arra figyelt föl, hogy a zenészek előtt ismerős hang dalolja:

– Almás vasderes szőre van a lovamnak...

Gergő ráismert barátjának, Jancsinak a hangjára. Amikor közelebb ment, azt is látta, hogy Jancsi verekedni kezd egy nagy hasú lókupeccel. A nóta miatt vesztek össze. A nagy veszekedésben Jancsi elesett. Gergő odalépett hozzá, hogy felsegítse, de Jancsi majdnem megrúgta. Látta már Gergő, hogy Jancsin nem lehet segíteni, ott hagyta, és elment körülnézni a vásárban. Kereste a kis pejko számára a kötőféket, közben meglátta Jóska bácsiék kis kanászgyerekét, a Ferkót, adott neki pénzt bolondkocsira. Elhatározta, hogy Panninak is vesz valamit. A nagy mézeskalácsszíveken akadt meg a tekintete, vett is egy tükröset.

•

Aztán megnézte a jószágvásárt, jól eltöltötte ott az időt, mert közben újra megéhezett. Hazament Jóska bácsiékhoz, de senkit sem talált otthon, ezért ledőlt egy kicsit a kiságyra. Arra ébredt föl, hogy a Ferkó gyerek költögeti, mert kész az ebéd.

Jóska sógor azzal dicsekedett, hogy milyen jól eladta a kismalacokat, a felesége, Rozi néni meg azt újságolja:

– Hallottátok-e hogy az éjszaka a Szűcs Panni kimászott az ablakon, és elszökött a bicskás Radics Gyurkával? Semmit nem vitt magával, csak néhány ruhadarabot. Az apja nagykéssel keresi őket.

Gergőnek a hír hallatán a torkán akadt egy csontszilánk. Ki is ment azonnal az udvarra, de alig tudott tőle megszabadulni. Sápadtan ment vissza a konyhába.

– Vigyázz magadra, Gergő! – szólt rá János sógor. – Lehet, hogy éppen máma találod meg a bálban a neked valót.

Gergő még vörös volt a köhögéstől, amikor határozottan kijelentette:

– Nem tudom, ott lesz-e a nekem való. De egy biztos. Ha kiválasztok valakit, vagy rögtön elveszem feleségül vagy elverem, ha nem akar hozzám jönni. Mert a lányok, most már látom, a veszekedős, bicskás legényeket szeretik. De el is megyek, ne várjon rám az a lány sokáig.

Jóska bácsiék jót derültek Gergő szavain, a fiatalember azonban nem nevetett.

Amikor belépett a bálterembe, éppen szünet volt. Cigány Jancsi dicsekedve mesélte a többi fiatalnak, hogyan vágott nyakon egy lókupecot délelőtt a vasárban. Jancsi a nagy nevetés közepette megfordult, és szembe találta magát Gergővel. Gergő szó nélkül végignézett a barátján, sarkon fordult, és kiment a teremből.

A vásártéren még égtek a színes égők. A sátorokból lövöldözés hallatszott, távolabbról a bolondkocsi és a hajóhinta nyikorgása. Gergő arra gondolt, hogy huszónhét éves, eddigi életében más nem jutott neki csak a munka, mindig csak a munka. Ő nem kap asszonyt. Jancsi után meg, lám, csak úgy bolondulnak. Akár mind a tíz ujjára is kapna.

– Hiába van anyámnak is, Pista bátyámnak is vagyona. Én most már csakugyan úgy teszek, ahogy Jóska sógoroknál mondtam. Ha

találok egy nekem való lányt, vagy elveszem, vagy elverem – gondolta keserűen.

– Nagyon nehéz volt akkor a szívem – jutott eszébe Gergőnek ugarolás közben. – Akkor persze még nem tudhattam, hogy ilyen rövid idő alatt megtalálom a boldogságom. Akkor este még élni se volt kedvem, így igaz.

Melegen néz a tanyája fele, aztán a gondolatai ismét visszatérnek arra az éjszakára, amikor Szűcs Panni miatt bosszúsan ballagott Jóska sógoráékhoz. Ott azonnal az istállóba sietett, kivezette a lovakat, befogta őket, és csendesesen kihajtott a kapun, nehogy felébredje a ház népét. Bezárta maga mögött a nagykaput, és irány a tanya. Tudta, hogy egyhamar bizony nem nézi meg a falut.

Már világosodott, mikor megérkezett a tanyára. Bevezette a lovakat az istállóba, és ott feküdt le az istállóban arra a béreságyra, amit még az apja csinált. Nem akart bemenni a házba, hogy ne zavarja meg anyját, és Pista bátyja álmát. A maszatos, fájós lábú kislányról el is feledkezett. Úgy aludt el, hogy közben csak az járt a fejében: még élni sincs kedve.

Frustok körül ébresztette fel a hasa. Hallgatózott egy darabig, de még mindig csend volt a házban is, az udvaron is. Felkelt, megetette a jószágokat. A kis Bátor csikó hízelegve nyújtogatta Gergő felé a nyakát, kérdzkedett kifelé, mert az volt a szokás, hogy Gergő minden reggel kivezette a tanya mögötti dombra, és megjáratta.

– Na gyere! – mondta most is – Kiviszlek a jó friss levegőre. Itt megesznek benneteket a legyek.

Rátette a meghosszabbított istrángot, és kivezette a csikót. Mindketten jó mélyeket lélegeztek, nagyokat szippantottak a friss levegőből. A kiscsikó szaladni kezdett, Gergőnek is vele kellett szaladnia egészen a dombig, ott pedig elkezdte járítani körbe-körbe. A kiscsikó nyakán vígan csilingelt a csengő, és ebbe a csilingelésbe egyszer csak kacagás vegyült. A hang a kácsástó melletti olajfák felől jött. Gergő megpróbált arra fordulni, de a kis bitang csikó nem akart megállni, egyre csak a fejét rángatta. Mikor végül mégis sikerült megállítania a csikót, Gergő bekukkantott a lecsüngő ágak közé. Nem hitt a szemének, azt gondolta, még mindig álmodik, merthogy Boriska állt ott az olajfák ágaiba kapaszkodva. Gergő csak ámult-bámult, a

•

maszatos kislányból ugyanis gyönyörű szép lány lett. „Mintha meg is nőtt volna tegnap óta” – gondolta Gergő. Boriska koszorúba fonta a haját, hosszú, violaszínű ruhát viselt. Gergő megismerte, anyja régi lánykori ruhája volt. De milyen jól állt Boriskának ez a ruha! És nem volt morcos, hanem nevetett, nevetett.

– Szép, ugye? – tette a kezét Gergő vállára Pista bácsi. – Mikor anyád felöltöztette ebbe a ruhába, én is alig ismertem rá. Hallod-e, ez éppen neked való asszony lenne, és még csak utána se kell járni, idejött a helyedbe.

– Mit mond, Pista bátyám? – fordult hozzá Gergő – Egy ilyen kislányt vegyek feleségül? A huszonhét éves fejemmel?

– Nem kislány ez már, fiam. A jövő hónapban tölti be a tizen-nyolcat. Ő mondta.

Boriska elengedte az ágakat, amikbe kapaszkodott, és leült egy kisszékre. Biztosan észrevette, hogy róla beszélnek.

– Rögtön kész a frustok – szólt Gergő anyja a konyhából. – Gergő, ne sokáig járasd a csikót, gyere te is enni!

– Én meg hazamegyek – mondta Pista bácsi. – Isten áldjon, édes öcsém! Aztán vigyázz, ne szalaszd el a szerencsédet, ami a helyedbe jött. Majd ha lekapáltok, eljöhetnél hozzám is néhány napra.

– Elmegyek segíteni, Pista bátyám, amint lehet.

A Bátor nevű kiscsikó egyre csak rángatta a kötőféket, ezért Gergő újra járatni kezdte. A csengő hangja meg a csikó viháncolása megint nevetésre ingerelte Boriskát. Még tapsolt is hozzá. De hát hogy ne tapsolt volna, amikor Gergő mindig arra nézett a tapsolásra.

Maris néni jött ki a hátsó kiskapun, egy cseréptányérban frustokot hozott ki Boriskának.

– Nesze, egyél! Olyan sovány vagy, jön egy szél, oszt elvisz.

Odakiáltott Gergőnek is:

– Gergő, kész a frustok!

Ahogy vezette be a csikót, különös érzés kerítette hatalmába Gergőt. Akkor még nem tudta, hogy egy életre szóló szerelem kopogtatott a szívéen.

Frustok után kapálni kellett volna, ő azonban inkább kiment Boriskához, aki nevetve fogadta megmentőjét.

– Jaj, Gergő bácsi, mi lett volna velem, ha maga nem talál rám. Köszönöm is, amit értem tett, hogy megmentett.

Gergő – maga se tudta, hogyan – ajtóstul rontott a házba.

– Ha valóban meg akarod köszönni, akkor ne magázzál. Meg aztán mit szólnál hozzá, ha azt mondanám, hogy magamnak mentettelek meg?

Boriska elvörösödött ugyan, de bátran nézett rá.

– Amikor sárosan, piszkosan feküdtem a földön, és te fölemeltél, nem kérdezted, ki vagyok, föltettél a kocsidra. Tudnod kell, hogy én még ilyen szép kocsin soha nem ültem. Ülj csak le, majd néhány szóval elmondom, hogy kit hoztál hozzátok.

Gergő egy pokrócot terített Boriska kisszéke mellé, és leült.

– Tulajdonképpen nagyon kevés a mondanivalóm. A szülőfalumban az én családom a legszegényebb. Apám Huszár Pista, anyám Virág Anna. Négy testvérem van, az én nevem Borbála. Apám iszákos ember volt, egy építkezésnél agyonnyomta a fal. Egy kis házunk van a falu szélén. Anyám, Veronka (ő a legöregebb testvérem) és én napszámba jártunk, abból éltünk. Engem most Bíróék – akik távoli rokonaink – elhoztak ide cselédnek. Több mondanivalóm nincsen.

Egy darabig hallgattak, aztán Gergő törte meg a csendet:

– Nincs meleged?

– Most már melegem van. Majd valahogy bebicegek a diófa alá.

Fel is állt Boriska a kisszékről, de nem tudott rálépni a fájós lábára. Gergő erre a két karjába vette, aztán leültette a diófa alá.

– Bíróék azt mondták, hogy majd eljönnek érted, Boriska.

– Gondoltam. Csak azt nem tudom, mi lesz a lábammal. Náluk nincs megállás egy percre se. Egyszer két hónapot töltöttem ott, de az maga a pokol volt.

– Fiam, ugorj lóra! Eredj a faluba, nézd meg, hol van tűz, nem-e a Jóska sógoréknál! – szaladt be Maris néni a kapálásból. De mire Gergő fölkel, addigra már kilépett a papucsából, és elszaladt a falu felé. Gergő fölállt egy tuskóra, úgy nézett utána. Rögtön látta, hogy nem Jóska sógorék felől csaptak föl a lángok. Már a harangokat is félreverték. Boriska elnézte Gergőt, amint ott állt a fatönkөн fehér ingben, rojtos gatyában, és amikor Gergő megfordult, összetalálkozott a pillantásuk.

•

– Adjál már egy kis vizet, Gergő! Szomjas vagyok.

Gergő bement a tisztaszobába, előkereste a legszebb poharat, abba töltött vizet a cserépkannából.

– Igyál, Boriska! – nyújtotta oda. – Nem is tudom, elmenjek-e megnézni, hol van tűz.

Boriska visszaadta a poharat. A szeme azt mondta: „Ne menj, maradj itt velem, majd eloltják azt a tüzet nélküled is!” És Gergő maradt. Elhatározta, hogy most dűlőre viszi a dolgot Boriskával, de már jött is Maris néni, és nagy sebbel-lobbal újságolta:

– No, nem köll már a faluba menni megnézni, hol van a tűz. Képzéjétek, a gazdag Bíró Máténak mindene leégett, csak az alsó lakás maradt meg! Úgy biza! A Szekeres Jóska jött a faluból, az mondta.

– Istenem, mi lesz most énvelem – sírta el magát Boriska.

– Ne bánkódj amiatt, kislány! – vigasztalta Maris néni. – Jó helyen vagy. Nem lesz fölpanaszolva, amit megeszél, megiszol, hiszen éppen az a baj, hogy olyan keveset eszel, mint egy madár. Mindenesetre vá-runk néhány napig, hogy jön-e érted. Te csak nyugodj meg, kicsim! Pár napig biztos nem jönnek, elég most nekik a maguk baja.

Maris néni bement ebédet főzni, Gergő még egy darabig beszélgetett Boriskával, utána ő is bement a konyhába, megkérdezte anyját, mit gondol, megkérheti-e most Boriskát. Maris néni azonban erélyesen leintette, hogy most nem lehet.

– Nehogy még valaki azt mondhassa, hogy kihasználtad a kislány szomorú helyzetét!

Maris néninek, mint mindig, most is igaza volt, meg aztán Boriska kiskorú még.

Bíróné már harmadnap eljött a kislányért, és alighogy belépett a kiskapun, rákezdte:

– Nem érted föl ésszel, Gergő, hogy hazahozd ezt a lányt? Vagy nem tudod, mit csinált az a disznó Csutora Pali? Ő gyújtotta föl a házunkat. Mindenünk odalett. Csutorát keresi a csendőrség, de keresheti, azt ugyan meg nem találja. Na, nézzem a lábadat! – fordult aztán Boriskához, és lerántotta a pólját a kislány lábáról.

– Nincs ennek már semmi baja. No ugorj a kocsira, mert dolgozni köll. Téltre föl akarjuk építeni a házat. Az meg tán eszedbe se jutott, Gergő, hogy hírbe hozod ezt a lányt?

– Ha jól tudom, Boriskát nem mi vesztettük el, hanem ti – szólt közbe Maris néni.

– Sok beszédnek sok az alja! – legyintett Bíróné. – Gyerünk a kocsira!

Boriska odabicegett a kocsihoz, de nem tudott egyedül fölkapaszkodni. Gergő fölsegítette, és még egyszer összenéztek. Bíróné ekkor vette észre, hogy a két fiatal összelepedett. Dühösen csapott a lovak közé.

Amikor Boriska eltűnt a porfelhőben, Gergő közölte anyjával, hogy elmegy Pista bácsihoz, egyrészt mert úgyméghívta, másrészt mert tanácsot akar tőle kérni, mi tévő legyen, hiszen Boriskával jól összelepedtek, nem akar róla lemondani.

Másnap befejezték a kapálást. Gergő éppen készülődött az útra, mikor egy napszámos azt a hírt hozta, hogy Pista bácsi leesett a padlásról, és úgy összeverte magát, hogy talán meg se marad. Azt üzenté, hogy Maris nénit, az egyetlen testvérét akarja látni. Így aztán Maris néni sírva öltözködött, és Gergő helyett ő ment el hozzá.

Közben a faluban Pernyészék tanyaszomszédja, a Sebők néni összetalálkozott Boriskával, és elmondta neki, hogy Maris néni mesélte, Gergő nagyon megszerette Boriskát, és elmegy Pista bátyjához tanácsot kérni, vagy az is lehet, hogy felejteni. Szegény kislány nagyon megrémült. Vajon miért akarja őt Gergő elfelejteni?

Ezen az estén Boriska maga maradt az alsó lakásban, mert Bíróné lakodalomba mentek, Boriskának otthagytak egy kosár vasalnilót, hogy azt még az éjszaka vasalja ki. Sírva fogott hozzá a kislány, és csak akkor hagyta abba a munkát egy pillanatra, amikor estefelé magára zárta az ajtót.

Talán kilenc óra lehetett, amikor valaki nyitogatni kezdte az ajtót. Egy borízú hang szólt be:

– Engedj be, Boriska! Cukrot hoztam néked. Na, ne legyél már olyan kényes!

Boriska rémülten látta, hogy a rossz kis zár nem sokáig áll ellent a lökdösésnek. Gyorsan a tűzhelyre tette a vasalót, ő pedig kimászott a hátsó kisablakon. Elkezdett futni, közben lázasan gondolkodott, hova is mehetne, kihez fordulhatna, hiszen senkije sincs. Eszébe jutottak Pernyészék.

•

– Kimegyek oda. Máma úgyis csak Maris néni van otthon, ha Gergő elment a Pista bátyjához.

Csak futott, futott, ahogy csak bírt. A lába mintha tudta volna, hogy nagy szükség van rá, egészen jól elbírt a szaladást. Már közel volt a Pernyész-tanyához, a Bundás kutya elébe is szaladt, megismerte a lányt. Boriska örömeiben ráborult Bundásra, de mivel esni kezdett az eső ismét futott, hogy minél hamarabb beérjen a házba.

Gergő időközben megetette az állatokat, megmosakodott, vacsorázott, aztán elővette a kalendáriumot és nézegette, olvasgatta, közben elszunnyadt. Arra ébredt föl, hogy valaki megkocogtatta a külső ajtót, és Maris nénit hívja. Amikor kinyitotta a belső ajtót, hallotta Bundás jókedvű csaholását, ebből már tudta, hogy csakis ismerős lehet az ajtón túl.

– Anyám még nem érhetett vissza. Biztos valamelyik szomszéd jött – gondolta.

Amikor a külső ajtót is kinyitotta, nagyon meglepődött: Boriska állt ott mezítláb, átázott ruhájában dideregve. Hirtelenében nem is tudtak mit mondani egymásnak, végül Boriska szólalt meg előbb:

– Sebők néni azt mondta, elmentél Pista bácsihoz.

– Nem én mentem el, hanem anyám. Gyere be. Boriska!

Bundás kutya egy vidám vakkantással visszavonult, Boriska pedig bement a konyhába. Gergő becsukta az ajtókat, és a lány után ment.

– Én bemegyek a nagyházba. Te meg gyorsan fekédj le itt, meg ne fázzál!

El is indult. Gergő becsületes ember volt, nem akart visszaélni a helyzettel, de amikor a nagyház küszöbéről visszanezett, nem tudta megállni, visszalépett, és megölelte Boriskát.

– Te kislány, sok puszival tartozol már. Ugye tudod?

A karjába kapta, és lefektette ágyra, aztán elfújta a lámpát. Kint dörgött, villámlott, verte az ablakot a nyári eső.

– Akkor kezdődtek el a mézesheteim, és még most is tartanak – mosolyogja el magát ugarolás közben Gergő. Megállítja a lovat, inge ujjában megtörli izzadt homlokát. Szusszant egyet, aztán újra hozzáfog a munkához.

– Hogy is volt aztán? Ja, persze...

•

•

Arra ébredtem föl, hogy a lovak dobognak az istállóban. Föl akartam kelni, de a bal kezemet nem tudtam mozdítani. Boriska aludt a karomon. De milyen szép volt így alvás közben. Lassan kihúztam a feje alól a karom, hogy föl ne ébresszem, és kimentem megetetni a lovakat. Akkor már tudtam, hogy Boriska az enyém, és senki sem veheti el tőlem többé. Mikor bementem hozzá, már ébren volt, pírulva nézett rám, és akadozva, szégyenkezve mesélte el, miért is jött ki hozzánk akkor éjjel. Milyen szerencse, hogy azt hitte, anyám van otthon. Másképp ki tudja, mi történt volna vele.

Megmondtam neki, bemegyek Bíró Mátéékhoz, és szólok nekik, hogy feleségül veszem Boriskát. Micsoda pofákat vágtak a Bíróék, amikor közöltem velük a dolgot!

Mikor Pista bácsi jobban lett, anyám hazajött, mi meg elmentünk Boriskával az anyjához, megkértem Boriska kezét. Szép csendesen megesküdtünk. Még arra is emlékszem, hogy Boriska anyám egyik lánykori ruhájában volt, egy szép, sonkaujjú orgonaszínű ruhában.

– Gergő! Én megyek ebédelni. Jön már a te feleséged is, eredi élébe! – kiáltott oda neki Jancsi.

Valóban, ahogy a tanyája felé néz Gergő, már látja is a feleségét, hozza az ebédet. Gyorsan kifogja a lovakat, megeteti, megitatja őket, leveszi a kocsiról a subát, leteríti a kukoricatábla mellé, a hűvösbe, aztán elsiet Boriska elé.

Letelepednek a subára, megebédelnek. Gergő a felesége ölébe hajtja a fejét, és mindketten elalszanak. Nagy kiabálásra ébrednek. Jancsi lova, a deres a nyakát fölszegve szaladozik, Jancsi meg utána, és hívogatja:

– Sárga! Sárga, állj meg!

De bizony Sárga csak szalad, egyenest a föld végére, a kocsiútra. Éppen egy lovas kocsi közeledik, egy bácsi hajtja. A Sárga odamegy a kocsihoz, és udvarolni kezd a szürke lónak. Beszédes Jakab megállítja a lovat, lelép a kocsiról, lassan odamegy a Sárgához, és miközben halkán beszélget hozzá, megfogja a kötőfékjét.

– No, hőhe, hőhe! – veregeti meg a ló nyakát.

Közben Jancsi odaér, nevetve szidja a lovat, aztán az öreghez fordul:

•

– Köszönöm, Jakab bácsi, a szívességet. Elszabadult ez a dög, a fene egye meg!

– Egye meg a fene? Nézz oda a zöld, letarolt kukoricásba! Meg nézz a ló hasára! Mind ez a ló zabálta be a kukoricát. Ott meg, a kocsi mellett, ott van egy feldöntött vödör. Biztos nem volt benne víz. Azt kellene a saroglyához kötni, aki nem itatja meg a lovát. Jó lesz, ha most rögtön elkezded járatni, míg meg nem indul rajta a szél. Aztán meg itasd meg, mert különben holnap viheted a bőrét a szúcshöz! Jó erős bocskor lesz belőle.

Gergő éppen akkor ér oda, amikor Jancsi ijedten veszi át a kötőféket.

– Köszönjük szépen, Jakab bácsi! – mondja ő is.

– Én is megköszöntem volna, ha valaki fölokosított volna jó ötven évvel ezelőtt. Mert az én lovam beledöglött abba, hogy a Pannám egy délben kihozta utánam a krumplistarhonyát. Fialalok voltunk, a fene belém evett, no. De hát az már régen volt, hogy az én lovam bezabált heréből. Úgy biza, menyecskeztem én is, mint ez a jómadár! Hallottam már a híredet! – fordult Jancsihoz. – Biztos most is ott kujtorogtál a szép Esztinél, közben meg a lovad bezabált.

Jakab bácsi felkászálódott a kocsira, de még mielőtt elindítaná a lovat, Gergőt is végigméri.

– Te meg a Pernyész gyerek vagy, ugye? Apád nagyon jó gazda volt, úgy hallom, te is az vagy.

Köszönésképpen a sapkájához emeli a mutatóujját, ettől a mozdulattól lepottyán a sapkáról egy hervadt búzavirág. Gergő egy darabig követi tekintetével az öreget, aztán a feleségét keresi, de az már messze jár, egész a tanyánál. Jancsi már ugarol, erre Gergő is befogja a saját lovát. Estig elkészülnek Jancsi földjével, elbúcsúznak.

Másnap a két fiatalember Gergő földjét ugarolja. Már jócskán estebe hajlik az idő, amikor Maris néni szalad ki a tanyából, már messziről integet:

– Gergő! Gyere gyorsan!

Azonnal megállítja a lovat, kifogja az ekéből, felugrik a hátára és rohan be a tanyára – jól tudja, hogy „elkezdődött”.

Boriska a konyhában fekszik, kezével a párnát markolja, sápadt arcát eltorzítja a fájdalom.

– Fogd be, fiam, a lovakat a kocsiba! – szól Maris néni. – Eredj be a faluba a Luca bábaasszonyért! Ott lakik az Alvégen egy kisablakos házban. Siess, de legyél nyugodt, én itt leszek Boriskával! Valamit én is értek a dologhoz.

Gergő már vezeti is ki a lovakat, gyorsan befogja őket, és fölugrik a kocsira. Alighogy az anyja kinyitja a nagykaput, már ki is vágtat rajta. Hajszolja a lovakat a falu felé, látja, hogy az égboltozaton hatalmas vihar készülődik. Hirtelen megnyílik az ég észak felé, dörög, villámlik. Egy rettenetes csattanásra fölágaskodnak a lovak.

Gergő szorítja a gyeplőt. Tanyai születésű, nem először lát ilyen ítéletidőt, de most fél először, no nem a vihartól, hanem attól, hogy nem ér haza idejében a bábával. Végre egy villámfénynél meglátja Luca néni picit ablakát. Bezörget. Luca néni kiint, hogy rögtön jön.

Mikor a kis öregasszony kiér, Gergő szó nélkül fölkapja, az ülésre penderíti, aztán maga is fölugrik. A lovak toporzékolnak, ágaskodnak, de Gergő vasmarokkal fogja a gyeplőt, és egy fohászzkodással elindítja a kocsit. A lovak félnek ugyan, de mintha iránytűt mutatná nekik az utat, úgy vágtatnak egyenest a tanyáig, aztán be a nyitott nagykapun. Az eső már úgy esik, mintha dézsából öntenék. Gergő lekapja Luca nénit az ülésről nagykendőstül, mindenestül, és beviszi a konyhába. Nagyot dobban a szíve, amikor anyja karján meglátja a halkán sírdogáló kisbabát, de Luca néni már tuszkolja is kifelé:

– Ez nem férfinak való látvány!

Az eső még mindig szakad. Gergő kifogja a lovakat, bevezeti őket az istállóban. Éppen egy zsákdarabbal csutakolja, törölgeti szegény párákat, amikor anyja kimegy hozzá:

– Fiad van, Gergő. De még egy gyerek lesz.

Gergőben meghül a vér.

– Boriskám – ordítja, és végigrohan az udvaron a konyha felé. Egy éles sikoly megállítja a gangon. Alig sikerül elkapnia az egyik oszlopot, hogy el ne essék. Ebben a pillanatban fölsír a második fia is erősen, diadalmasan.

Egy kicsit később Gergő úgy érzi, nincs nála boldogabb ember az egész világon.

•

Makra Péter magas, erős ember, jó munkás. A faluban dolgozik Sulyok Ignácéknál. Becsületesen elvégez minden munkát, de meg is adják neki mindig a rendes napszámot. Még éjszaka is dolgozik, ha kell, ő sose mondja, hogy nem bír valamit, hiszen bivalyerős. Egyetlen gyerek volt, korán elhalt anyja, apja. Az övé lett egy kis tanya, az istállóban egy tehénke, a Gyöngyös. Igencsak benne volt már a korban, amikor elhatározta, hogy megnősül.

Egy bálban ismerte meg a feleségét. Péter egy sarokban üldögélt, és elhatározta, hogy asszonyt visz a házhoz, ha törik, ha szakad. Észrevette, hogy egy lányt nem kérnek föl a legények, az asszonyok meg összesúgnak mögötte. Mindenki azt tartotta, hogy a Dobák Eszter egy „olyan” lány. Péternek megtetszett a lány, föl is kérte táncolni, és megkérdezte tőle, hozzámenne-e feleségül. Eszter fölnézett a táncosára, látta, hogy az egy fejjel magasabb nála, meg hogy a haja vörös, de ezzel most nem törődött, mert Péter azt mondta neki:

– Neked nem kell dolgozni menni, csak szeressél engem. Bete-remtem én kettőnknek, ami kell.

Hát szó, ami szó. Eszter különben se törte magát a dolog után. Amikor összeházasodtak, Péter így szólt hozzá:

– Nézd, Eszter! Úgy mondták, hogy te „olyan” lány voltál. Ez engem nem érdekel, vót, ami vót. De mostantól már csak engem szeressél. Veszek neked szép ruhát annyit, amennyi kell, mert jól kereső ember vagyok. Te csak süssél, főzzél, mossál, fejd meg a tehenet, a többi az én dolgom!

Gyöngy élete volt Eszternek három esztendeig, amíg meg nem ismerte Cigány Jancsit. Szerette ő az urát is, de Jancsi az más volt. Jancsinak barna a bőre, fehér a foga, szóval szép ember. Csak az volt a baj, hogy Jancsi sose vett Eszternek szép ruhát. Ezért gyakran megfogadta magában, hogy szakít a fiúval, csakhogy Jancsi nagyon tudott ám szeretni.

Két éve kezdődött a viszonyuk.

Egy piaci napon Eszter túrót vitt a piacra a faluba. Amikor elkelt a túró, hazafelé ballagott karján az üres garabollyal. Jancsi földjének a végénél haladt el, és a fiatalember is akkor indult hazafelé. Eszter vagy húsz lépéssel előtte ment, a fiú utána szólt:

– Messze-e, galambom?

Eszter visszafordult, megriszálta magát.

– Az orrom után, csillagom.

Jancsi levette a kapát a válláról, és kivillantotta fehér fogsorát.

– Gyere, galambom, megnézzük közelebbről ezt a szép kukoricatáblát.

A zöld kukoricalevelek halkán zizegték a nászindulót.

Már két éve hívogatja Jancsit a rózsás kötő. Mindenki tudja, csak Péter nem. Az ő felesége nem olyan asszony, mondogatja.

Az eddig csendes Pernyész-tanya néhány hónapja jól megkárosodott. A két kicsi, Bandi és Misike – ki tudja, miért – örökké ordítanak. Pedig Maris néni titokban tejes kenyérrel, kalácscsal is megeteti őket, mert sok ugyan a teje Boriskának, de mégse lehet az elég, ha már szopás után is rögtön sírnak a kis imposztorok.

Ezen a szép őszi estén már mindannyian alváshoz készülődnek. Gergő már lefeküdt, behúzódik a fal mellé, lecsukja a szemét, aludni próbál. Boriska az ágy szélén ül. Bandikában gyönyörködik, aki szuszogva nyeli a tejet. A kicsi megfogja az egyik lábát, felmosolyog az anyjára, közben a tej végigcsorog az arcoskáján. Misike közben a bölcsőben sír. Alig tudja kivárni, hogy ő is sorra kerüljön. Gergő nem bírja tovább hallgatni a bömbölését, fölkel, fölvesz egy pokrócot a kiságyról, és dörmögve indul az istállóba, a béreságyra.

– Ezek a kis bitangok egészen elrabolnak tőlem. Nincs egy perc nyugta az embernek ebben a házban.

– Mivelünk is akadt elég baj, amikor ekkorkák voltunk – néz rá szemrehányóan Boriska. Óvatosan lefekteti az alvó Bandikát, és fölveszi a sírdogáló Misikét. Azt is meg kell szoptatnia, hiszen már teljesen kimerült az ordítózásban.

Ha valamelyik gyerek sírni kezd, Boriska már gombolja a blúzát, és szoptatja őket, s amíg az egyik szopik, a másik bömböl. Még az a szerencséje Boriskának, hogy az anyósa nem engedi meg neki ebéd közben a felugrást.

– Hadd ordítsanak! – mondja ilyenkor Maris néni. – Nő a tüdejük.

Így aztán van teje bőven Boriskának.

Na, végre elaludt mindkét gyerek a régi, nagy bölcsőben. Boriska megpihen egy kicsit, és hallja, hogy odakint szép csöndesen

•

esik az eső. Nézi férje üres helyét az ágyban. Biztos megint az istállóba ment, a béreságyra, gondolja. De hát miért is nem várt még egy kicsit, hogy a gyerekek elaludjanak? Eszébe jut az az éjszaka, amikor zuhogó esőben menekült ide a tanyára. Forró hullám járja át a testét. Kiáll az udvarra, az esőre. „Akkor is így kezdett esni” – emlékszik vissza. Aztán a vágyakozásnak engedve belép az istállóba. Gergő még nem alszik, ő is vágyakozik az asszony után. Lenéz az ágyról, meglátja a feleségét, ahogy egy pöndöbben röpül föl hozzá a kislétrán.

Így telnek, múlnak az évek. Amikor a két gyerek betölti az egy évet, Maris néni kimondja a szentenciát: el kell őket választani. Boriska ebbe sehogy se akar beleegyezni.

– Hadd erősödjönek még, anyám!

Maris néni azonban nem enged.

– Megfájdul a hátad, lányom. Tudom én jól. Én csak egyet szoptattam, te meg kettőt akarsz még tovább is? Hát hogy gondolod? Le van aratva, ti menjetek ki a Budár szőlőbe kaparni. Néhány napig kint lesztek, és ha téged nem látnak, lányom, majd el is válnak. Addig meg ordítsanak. Majd elhallgatnak, ha kifáradnak. Kapnak tejbegrízt meg minden mást, amit főzök, hogy kicsi korukban megszokják. A jószágokat is ellátom. Ti elalhattok a kispajtában, a szalmán, van ott egy régi tűzhely, azon megfőzhetsz magatoknak.

Másnap reggel Boriska könnyes szemmel szoptatja meg a két kicsit, aztán Gergővel megrakják a kocsit kosarakkal, és kimennek a szőlőbe.

– Hallod-e, apja, itt aztán nem lehet éhen halni! – mondja Boriska, miközben nagyot harap egy édes őszibarackból.

– Csak egyél, amennyit akarsz! – nevet rá Gergő. – Úgy nézem, beborult, délután nem bírunk kapálni.

– A subát azt kihozta, tudom – kacsint Boriska.

– De ki ám! Mit szólsz hozzá, kipróbáljuk?

– Nem tudom, sírnak-e utánam a kisfiam – komolyodik el a fiatalasszony.

– Ha sírnak, sírjanak. Inkább ők sírjanak, mint én. Eleget sírtam én utánad egy évig. Okosan tette anyám, hogy kiküldött ide bennünket. Ez lesz a második mézeshetünk. Mit szólsz hozzá?

Boriska válasz helyett bebújik a suba alá. Az eső már kopogtatja is a fák leveleit.

Elmúlt egy év. Éppen aratnak a Pernyész-tanyán. Kora reggel van, sötét, de már mindenki talpon, mert megérett a búza. A tavaszi árpát, a rozsot a múlt héten levágták, a tiszta búza aratását most kezdték. A Pernyész-tanya lakói meg a szomszéd Király bácsiék mívában kötik a kötelet, aztán megvillan a férfiak kezében a jól megélesztett kasza, és rendre vágja a kövér szemű, aranykalászos búzát. Elöl halad Pernyész Gergő, utána Boriska veri a markot. Király Pista bácsi után a felesége, Örzse néni halad – ők már vagy harminc éve dolgoznak így együtt.

Maris néni a konyhában sürgölődik. Szitálja a lisztet a nagy kenyérsütő teknőbe, holnap kenyeret kell sütni, mert a mívások is itt esznek. A két kisfiú még mélyen alszik a kuckóban. Már kinőttek a régi bölcsőt, föl is került újra a padlásra. Maris néni elsötétíti az ablakot, hátha így majd tovább alszanak a kicsik, aztán ő is kimegy az aratókhoz, teregeti a kötelet a kévéknek. Megy a munka szépen, zökkenő nélkül. Néha megállnak a kaszások, hogy megélestsék a kaszát. Egy ilyen alkalommal Boriska odaszól Gergőnek, hogy bemegy megnézni a gyerekeket.

– Ti is gyertek be! – szól vissza. – Majd elkészítem addigra a frustokot. Együnk egyszerre mindannyian!

Gergő helyeslően bólint. Boriska meg besiet a konyhába. Nagy csend fogadja. Megnyugodva hozzáfog az asztal megterítéséhez: felszeli a kenyeret, mellé sült szalonnát, kolbászt, rántottát tesz. Kimegy, megeteti a kiscsirkéket.

Még mindig nem mozdul semmi odabent. De mégis! Egyszer csak valami zajt hall Boriska a nagyház felől, mintha valaki egy bögrét vágott volna a földhöz. Odamegy az ajtóhoz, megint csend van. Óvatosan nyitja az ajtót, amikor belép, csak szuszogást hall a kemence felől. Odalép az ablakhoz, leveszi róla a sötét kendőt, és a kemence fele fordul. Előbb a földön heverő zsíros bögrén akad meg a tekintete, aztán rémülten látja meg a két kicsit, amint a nagyteknőben hancúroznak. Lábacskáikkal gyúrnák a lisztet, és amikor meglátják az anyjukat, örömben sikoltozni kezdenek.

– Anya, anya!

•

Boriska azt se tudja, sírjon-e vagy nevéssen. Végül nevetve fut ki az aratókhoz, kiabál:

– Gergő! Gyertek gyorsan frustokolni!

Be is jönnek mindannyian, de a konyhaajtóban döbbsenten állnak meg: a két kis barna bőrű gyerekből lisztesmolnár lett?

Boriska a fenekükre ver, miközben kiveszi őket a teknőből.

– Ne bántsod őket, Boriska! – szól rá Király bácsi. – Örülj neki, hogy nem fulladtak bele a lisztbe, mert az is megtörténhetett volna.

– Még hogy ne bántsam őket!? De hát micsoda kárt csináltak!? A lisztet most mind oda kell adni a jószágoknak.

Az ilyesféle csínytevések az évek múltával egyre szaporodnak. Ahogy nőnek a gyerekek, úgy lesznek egyre csintalanabbak. Egy őszi nagytakarításkor például, amikor meszelnek is a tanyán, Boriska szépen kimossa a slingelt függönyöket, és leteszi őket a földre egy teknőbe. Alighogy visszamegy a konyhába a meszelő asszonyokhoz, a két kicsi máris ott terem a teknőnél, kihúzgálja a hófehér ruhát a földre, és nagy örömmel táncol rajta. Kis idő múlva Maris néni lép ki az ajtón, és látva a történeteket, jól a fenekükre ver a kis imposztoroknak. Na, lesz is akkora ordítás, hogy Boriska rémülten rohan ki az udvarra. Gergő is előkerül valahonnan, és amikor megsokallja a gyerekek sivalkodását, rájuk förmed:

– Elég legyen, mert tőlem is megkapjátok!

A két kicsi ijedten elhallgat. Még nem verte meg őket az apjuk, de azért nagyon tartanak tőle.

– Én már nem ütöm őket, Gergő! – mondja a fiatalasszony később fáradtan. – Majdcsak megokosodnak, és fölérük ésszel, mit szabad nekik csinálni, és mit nem. Mert eszük az van, én nem is tudom, kitől örökölték.

– Tőlem, Boriskám, nem. Nekem azt mondta a tanító a Fodoriskolában: Gergő, te parasztembernek születted, elég, ha megtanulsz olvasni meg összeadni. Neked másra nincs szükséged.

– Én szerettem volna tanulni – komorodik el Boriska –, de kellett a pénz. Anyám elszegődött cselédnek még kisiskolás koromban.

Szomorúan mosolyog a férjére, és csak akkor derül föl az arca, amikor meglátja a hancúrozó fiait. Milyen erősek! Ötévesek, de legalább hatnak látszanak.

Gyorsan múlik az idő, szinte észrevétlenül telik el két év. Ősz van, megérett a kukorica. Gergő mívában töri a kukoricát a szomszéd Király bácsiékkal. Így, ha összefognak, könnyebb a munka. Most éppen Pernyészéknél dolgoznak, Maris néni meg főzi a jó bablevest a mívásoknak.

Bandit és Misit izgatja ez a munka, állandóan ott lábatlankodnak a munkások körül. Gergő jól ismeri a fiait erről az oldalukról is: nagyon szeretnek dolgozni. Elmagyarázza hát nekik, hogy vigyék a kukoricarakások mellé a nagy kosarakat, és dobálják bele a letört csöveket. A gyerekek nagy örömmel látnak munkához, szorgalmasan hajigálják a kosárba a kukoricacsöveket. Egy kosarat már tele is raknak, amikor baleset történik: Király bácsi egy hatalmas csövet hajít a rakásba, de az a kis Misi fejét találja el. Ordít is szegény gyerek, ahogy a torkán kifér. Gergő azonnal ott terem, megnézi a fiú fejét, aztán vállon veregeti:

– Oda se neki, fiam! Annak idején, gyerekkoromban én is jártam így, csakhogy az én fejem be is tört. Folyt a vér belőle, de semmi bajom se lett.

Ebéd után folytatódik a munka. A mívások törik a kukoricát, Gergő meg hordja be kocsival a tanyaudvarba. A félig érett csöveket – szokás szerint – héjastól törik le, aztán estére majd mívás fosztókát csinálnak, összegyűlnek, beszélgetnek közben.

Még délután van, vígan megy a munka. Király néninek jókedve kerekedtük, egyszer csak rákezd:

*Ez a tábla kukorica, de sárga,
talán bizony esőbe lett kapálva.
Eső se vót, mégis megnyött magosra,
most vagyok a szeretőmmel haragba.*

Gergő mosolyogva hallgatja Király nénit. Szereti, ha dalol, mert neki, Gergőnek se hallása, se hangja. Megrakták már a kocsit, Gergő indul a tanyaára. Alig halad néhány lépést, megállítja a lovakat, Király néni után most egy kedves hang kezdi el a nótát:

•

*Túl a Tiszán levágták már az árpát,
elvágták a kis pacsirta jobb szárnyát,
kis pacsirta búsul a szárnya után,
én is búsulok a szeretőm után.*

*Túl a Tiszán, jegenyefa tövében
két szerelmes játszik egymás ölében,
egyik nézi a Tiszában a habot,
másik nézi a ragyogó csillagot.*

*Bodor bárány elvesztette az anyját,
ez a legény nem találja a párját,
bárcsak engem választana párjának,
hálát adnék a mennyei atyának.*

Nagy tetszést arat a dal, mindenfelől kiabálják:

– Boriska, taníts meg engem is! Engem is!

– Majd ha befejezzük a kukoricatörést – nevet Boriska.

Erre már Gergő is elindítja a lovakat.

– No, megállj Boriskám, kis violám! – morfondírozik magában.

– Hogyhogy nekem még se sose danoltál?

Este, vacsora után Gergő bemegy a nagyházba, le is fekszik, de ébren marad. Várja élete párját. Boriska elég soká jön. Előbb a két kis lurkót eteti, fürdeti meg, aztán lefekteti őket a kuckóba, a kiságyra. Amikor elalszanak, Boriska is megmosakszik, leveszi a fityulát a fejről, szépen kifésüli hosszú, dióbarna haját, koszorúba fonja. Óvatosan fekszik le Gergő mellé, azt hiszi, ő már alszik. Az ablak tárva-nyitva, estike és rozsmaring illatát hozza be az esti szellő. Ez mámorosít, odaborul a férjéhez, átöleli. Gergő azonban elhúzódik.

– Mondd, Boriska, miért nem daloltál eddig? A nyolcési házasságunk alatt neked se sose volt olyan jó kedved, hogy daloltál volna?

Boriska hallgat. Eszébe jut szörnyű gyerekkora, a részeges apja, ifjúsága nincstelen évei. El is mondja mindezt Gergőnek.

– Ha te nem találtál volna rám a kukorica közt, ott fagytam volna meg a sáros földön. Neked köszönhetem mindenem, aminek örülni

tudok. Mióta együtt vagyunk, örökké a múlttól, az emlékeimtől igyekszem megszabadulni, de nem könnyű. Várjál türelemmel, Gergő!

– Jó, várok – öleli át a férje. – Várok, ameddig csak akarod. Hanem, az a kis pacsirtás nóta nagyon szép ám!

– Eldaloljam neked most halkán?

– Dalold, csillagom!

És Boriska dalol. A végét már Gergő is vele dúdolja:

*Bodor bárány elvesztette az anyját,
ez a kislány nem találja a párját,
bárcsak engem választana párjának,
bálát adnék a mennyel atyának.*

– Én is hálát adok minden nap, amiért engem választottál – csókolja meg hosszan Boriskát.

Másnap befejeződött a kukoricatörés. Este holdvilágnál dolgoznak a fosztokás mívások, és jóízűen eszegetik a gyenge kukoricát, amit Maris néni főzött egy hatalmas bográcsban.

Hullnak a levelek a rezgönyárfáról. Frustok közben Gergő megemlíti, hogy el kellene kezdeni a szárvágást. Boriska rá is bólint, hogy jól teszed, nehogy korán bejöjjön a tél, s hó lepje. A két kislegényke is ott ül az asztalnál, és amikor megértik, hogy apjuk mire készül, rögtön rákezdik:

– Édesapa, vigyél el bennünket! Jók leszünk, csak vigyél el!

– Mit csináljak velük, anya? – néz a feleségére Gergő.

– Vidd el őket! Valahogy majd eltöltik ott az időt. Itthon csakugyan nem tudnak mit csinálni.

– No kössük meg az egyezséget! Ha jók lesztek, akkor beviszlek benneteket vásárra a faluba, de ha nem lesztek jók, akkor hazaküldelek benneteket. Rendben?

– Rendben! – süvöltik a gyerekek.

Gergő leveszi a szárvágót a gádor alól, és elindulnak.

– Az ebédet majd kiviszem – szól utánuk Boriska. – Nem kell hazajönnötök.

•

Gergő büszkén nézi az előtte ugránczó legénykéket. Arra gondol, hogy most már két kislány is elkelne a háznál. De ha nekik már nem is lesz lányuk, majd megnősülnek a fiúk, és akkor teljes lesz a család.

Alighogy kiérnek a földre, Gergő hozzáfog a munkához: vágja a szárat, kévékbe köti, aztán a kévéket kúpokba rakja. A két kisfiú figyelmesen nézi, mit csinál, hogy csinálja, ők is segíteni akarnak. Az apjuk külön kis kévéket köt nekik, ők meg elmarkolják, egyik az egyik végét, másik a másikat, és nagy szuszogással odacipelik a kúpokhoz. A nagy igyekezetben észre se veszik, hogy nézik őket. A fiatal tanító áll a föld végénél a feleségével, meg a hároméves Ilonka lányával. A Fodor-iskola öreg tanítója, a Komjáti tanító bácsi ugyanis nyugdíjba ment, és a városból jött a helyére ez a fiatalember, Tímár Béla. Egy ideig nézi a szorgoskodókat, aztán közelebb lép:

– Szép jó napot kívánok, gazduram!

– Hasonlóképpen kívánok én is! – emel kalapot Gergő.

– Tímár Béla vagyok, a Fodor-iskola új tanítója. Ez meg itt a feleségem és a kislányom.

– Én Pernyész Gergő vagyok, a fiaim: Bandi és Misi.

– Ügyes gyerekek. Meg szabad kérdezni, hány évesek? Miért nem járnak iskolába, hiszen már nagy fiúk?

– Még csak a nyáron múltak hétévesek. Úgy gondoltam, korai még iskolába járatni őket, tanító úr. Majd jövőre.

– Higgye el, Pernyész gazda, ezeknél fiatalabb gyerekek is járnak már iskolába – szól közbe a tanítóné.

– Éppen itt jön a feleségem, majd megbeszéljük vele.

Bandi és Misi anyjuk elé futnak. Boriska hozza az ebédet, amikor odaér a beszélgetőkhöz, lerakja a kosarat, bemutatkozik. Mikor megtudja, miről van szó, rögtön beleegyezik.

– Az iskolában megvehetik a palavesszőt és a palatáblát is – mondja búcsúzáskor a tanító úr. A kis Ilonka visszainteget a két fiúnak.

A tanító felesége, aki egy kicsit lemaradt, még megkérdezi Boriskától:

– Mondja, nem ikrek ezek a fiúk?

– De igen.

•

– Én fél órával fiatalabb vagyok, mint Bandi – szól közbe élénken Misike.

Jót nevetnek a talpraesett kisfiú válaszára, aztán a tanítóné is elindul a Fodor-iskola felé.

A szomszéd Király bácsi és a felesége Boriska szülőfalujában jártak, kismalacokat vittek a vásárra. Boriska anyja ott ment el Királyék mellett, és meghallotta, hogy hová valók. Megkérdezte őket, elvinnének-e egy üzenetet Pernyész Gergőnek meg a feleségének.

– Hogyne vinnénk – felelte Király néni. – Nagyon szívesen, hiszen jó szomszédaink.

– Hát akkor mondják meg Boriska lányomnak meg Gergő vejemnek, hogy látni szeretném őket meg a gyerekeket, a Bandikát és a Misikét. Jöjjenek el minél előbb, amíg a hó le nem esik. Nem jól érzem magam. Még nem is láttam a kisgyerekeket.

– Kisgyerekeket?! Nem kisgyerekek azok már, hiszen iskolába járnak.

– Nahát! – csapta össze a kezét Anna néni. – Én meg csak levélből ismerem őket.

– No, majd személyesen is megismeri. Nagy betyárok, de jó tanulók. Még a tanító is elcsodálkozik a tudásukon. Legyen nyugodt, átadjuk az üzenetet, és el is jönnek biztos.

Ezzel váltak el, és amint hazaértek. Király néni már szalad is át nagy sebvel-lobbal Pernyészékhez. Azok éppen ebédelnek.

– Jaj, lelkem, Boriskám, Gergő szomszéd! Nagy újságot hozok! Boriska szülőfalujában voltunk, kismalacokat vittünk a vásárra (el is adtuk mind egy szálig), ott találkoztunk anyáddal, azt üzente, nagyon szeretne látni benneteket, különösen a két unokáját. Vágyódik utánatok, mert betegnek érzi magát.

– Nem is látta még szegény a gyerekeket. Csak megírtam neki, hogy két fiam született. Akkor is vásárosokkal küldtem el a levelet – töröl ki egy könnyecpet a szeméből Boriska.

– Ne sírj, kedves! – vigasztalja Gergő. – Elviszlek benneteket. Ott is hagylak majd ezzel a két csibésszel, hogy lássa meg az anyósom, milyen rossz gyerekek.

•

– Nem is vagyunk rosszak – tiltakozik Misike.

Bandi meg ujjongva táncolja körül az asztalt:

– Hazzaj! Megyünk a messzi szülékhöz!

– Köszönjük, Király néni, hogy átadta az üzenetet! – vidámodik meg Boriska. – Majd pár napra kikérjük az iskolából a gyerekeket, és elmegyünk anyámhoz, mielőtt a hó leesne. Én is nagyon vágyódom már anyám után, meg a testvéreim után is.

– Anyám bent van a faluban Jóska sógoréknál – morfondírozik Gergő. – Így én nem maradhatok ott veletek, nekem haza kell jönni még aznap megetetni a jószágot.

– Csak menjetek minél előbb! Szerencsés utat! – búcsúzik Király néni.

El is kezd készülni a család. A tanító úr természetesen elengedi a gyerekeket.

– Ők a legjobb diákjaim, Boriska asszony. Nem is tudom, hol vették őket. Csak menjenek nyugodtan, biztosan nem maradnak le a tanulásban.

Gergő meg disznót vág, aztán egy hétfői napon, amikor hidegebbre fordul az idő, megpakolja a kocsit ennivalóval. Két subát is fölterít, fölülteti a családját, belebújik a báránybéléses bekecsébe, és maga is fölpattan Boriska mellé.

– Na, indulás! – emeli meg egy csöppet a kalapját.

Király bácsi megvárja, amíg a lovak kiporoszkálnak a nagykapun, aztán bezárja utánuk. Ő vállalta, hogy megeteti délben a jószágot.

Gergő ritkán vesz a kezébe ostort, de minek is venne, hiszen úgymint mindig arra mennek a lovak, amerre ő akarja. A gyeplő egyetlen mozdulására fölemelik a fejüket a lovak, a Bátor meg a Kényes, így jelzik, hogy tudják, merre akar menni a gazda. A szép ostor inkább csak dísznek van ott a helyén.

Jócskán hideg van, a csípős levegő kipirosította a két gyerek arcát. Ott begyeskednek a hátsó ülésen a nagy subában, élvezik az utazást a „messzi nagymamához”. Boriska meg csodálkozva figyel, hogy az urának még a gondolatát is ellesik a lovai. A fiatalasszony eddig még elég keveset ült a kocsin a férje mellett, leginkább akkor, amikor a faluba mentek vásárra vagy piacra.

Éppen a delet harangozzák, amikor föltűnik a faluszéli kis ház. Anna néni az udvarban dolgozgat, és amint meglátja az érkezőket, már nyitja is ki nekik a nagykaput. Milyen szép az anya és lánya találkozása nyolc év után! Üdvözlük egymást, aztán behordják a subákat a melegre, Gergő meg berakja az ennivalót a kiskamrába.

Boriska megrendülve nézi anyja sovány, beteges arcát.

– Milyen szép volt az én anyám még akkor is, amikor Gergő megkérte tőle a kezemet! – gondolja.

Körülnéz.

– Hol van Veronka? Meg a többiek, anyám?

– Veronka is kiröpült a családi fészekből: férjhez ment. A fiúk meg nősültek, csak még a Lajcsi nem. Ő béres, cseléd. Magam vagyok.

Ebéd közben említi meg Gergő:

– Jöjjön el hozzánk, anyám! Adja el ezt a kis házat, ossza szét az árát a gyerekei között, maga meg jöjjön el mihozzánk.

Boriska hálásan néz az urára, bár tudja, hogy az anyja úgysem hagyja ott a kis házat. És valóban, Annus néni így válaszol:

– Köszönöm, Gergő fiam, de én már itt élem le a hátralévő éveimet.

– Maga tudja, anyám.

Ebéd után Gergő kimegy a fásszínbe, megeteti a lovait. Az égen sötét hófellegeket lát, tudja, hogy sietnie kell hazafelé, mert nemso-kára havazni fog. Be is fogja a lovakat, megitatja őket, aztán bemegy a konyhába, elköszön anyósától, búcsúzóul megcsókolja Boriskát és a gyerekeket.

– Én már ismerem az ilyen felhőket. Ezek mindig hosszú, nagy hóesést hoznak – bújik bele a subába.

Boriska kitárja a nagykaput, és Gergő máris kivágtat. Erősen biztatgatja a lovakat: Bátor, Kényes! Siet, hogy még alkonyat előtt hazaértjen.

Délután majd felveti a jókedv Annus néni kicsi házát: Boriska testvérei mindannyian hazajöttek, hogy megcsókolják a nővérüket. A nyolc év alatt – mióta nem látták egymást – mindannyian sokat változtak, így aztán nem csoda, hogy Boriska csak hűgát, Veronkát ismeri meg. A többieket kicsit idegennek érzi, de azért összecsókolja őket.

•

– Boriska, te olyan szép vagy, mintha nem is a mi testvérünk volnál – borul a nyakába Veronka.

– Pedig az volnék! – nevet Boriska. – Kérdezzétek csak meg édesanyánkat!

Estefelé köszönnek el a testvérek, de előbb a lelkére kötik Boriskának, hogy ezután gyakrabban látogassák meg anyjukat. Oda-kint szállingózni kezd a hó. Vacsora után Boriska bemegy a belső kisszobába a fiaival. Maga mellé fekteti a gyerekeket a nagyágyra, jól bebugyolálja őket, aztán a tekintete megállapodik a kisablakon. Mennyi minden eszébe jut ebben a kisszobában! A gyerekkora, a fiatalsága: mindaz, ami vele történt, amikor még itthon lakott a kis házban, ahol a szegénység ütött tanyát. Az apja gyakran részegen ment haza, és olyankor szétzavarta a családot.

Irtózatosszerű hóvihár tombol odakint. Már éjfél is elmúlt, amikor Boriska végre elszunnyad, ekkor azonban kinyílik a kisszobának a konyhára nyíló ajtaja. Virág Annuska lép be rajta, lassan odamegy az ágyhoz, csendesen szólal meg:

– Boriskám! Kislányom, hallod?

Boriska riadtan nyitja ki a szemét, megkönnyebbül, amikor a félhomályban felismeri az anyját.

– Mit akar, anyám?

– Kislányom, el kell mondanom neked valamit. Nagyon beteg vagyok, nem akarom a titkomat a sírba vinni. Már mondom is: Boriskám, te nem a Huszár Pista lánya vagy.

– Miket beszél, anyám? – szorítja kezét a szívére Boriska.

– Nem akartam neked megmondani, de nem bírom tovább magamban tartani. Meg aztán, most már te is tudod, mi a szerelem, talán jobban megértesz. Tudod te is, árva lány voltam, cselédnek adtak. A gazdám fia a városban tanult, szolgabírónak készült. Szép, deli legény volt, beleszerettem. Egy este későn ért haza, bejött hozzám a cselédszobába. Az övé lettem. Mikor már látszott rajtam, hogy terhes vagyok, gyorsan hozzáadtak a Huszár Pistához. Ezt a kis házat kaptam fájdalomdíjként. Ez a kis ház a tied. Látod, ezért nem hasonlítasz te a testvéreidre: az apád vére van benned.

Virág Annuska csendesen, szomorúan megy ki a szobából. Boriska meg rémülten ül az ágyon. Alig tudja felfogni, miket is

•

mondott az anyja. Aztán az jut az eszébe, ő maga is hogyan ment ki a Pernyész-tanyára Gergő szerelméért. Hirtelen lelép az ágyról, kisiet a konyhába, anyja ágyához.

– Édesanyám! Édes jó anyám, te vagy a legjobb édesanya a világon. Nem kell neked semmit megbocsájtanom. Fialat voltál, szerelmes, én megértelek, hiszen én is szerelmes lettem tizennyolc évesen. Most aludj jól, különben meg vigyázz az egészségedre, és nagyon sokáig élj! Neked nincs semmi bűnöd, meg nekem sincs, nem vétkeztünk azzal, hogy szerettünk. Aludj jól, anyám!

– Köszönöm, kislányom, a szavaidat. Miután megcsókolta az anyját, Boriska bemegy a szobába, és lefekszik a fiai mellé. Még egyszer végiggondolja a történeteket.

– Lehullott a lepel egy majd harmincéves titokról. De maradjon ez titok örökké. Csak Gergőnek mondom majd el, senki másnak.

Heves szél rázza meg az ablakot, de Boriska ezt már nem hallja, elnyomta az álom.

Alighogy hazaért, Gergő azonnal megetette az állatokat, mert látta, hogy a hóvihár minden pillanatban kitörhet. Jól befűtött a konyhában, aztán fűzfavesszőt vitt be, hogy kosarakat kössön. Még gyerekkorában megtanulta az apjától a kosárfonást. Előbb megvacsorázott, majd munkához látott. Jól bele is merült, és közben eszébe jutott Jancsi, akit már évek óta nem látott. Kósza hírek jöttek csak felőle. Az egyik szerint még jár a szép Eszterhez, a másik szerint végre nősül. Anyját másfél évvel ezelőtt a sírba tette. Most már valóban a nősülés lenne számára a biztosabb, meg aztán meg is unhatta már, hogy örökké a más asszonya után szaladjon. Pétertől is tartogat. Nem szeretne vele összeakaszkodni, mert bivalyerős ember az Eszter ura. Ezért is szeretik úgy bent a faluban Sulyok Ignácék. Most is azoknál dolgozik.

Sulyok Ignác máma reggel adta el jó pénzért a kukoricát, tíz mázsát, a kereskedő azonban kikötötte, hogy holnapra le legyen morzsolva. Így aztán Ignác bácsi szól Péternek, hogy addig ne menjen haza, míg le nem morzsolják a kukoricát. Péter éppen azon gondolkodik, kivel üzenhetne a feleségének, amikor meglátja Bordó Matyit, a tanyaszomszédjukat. Odasiet hozzá, és megkéri, szóljon be

•

Eszternek, hogy az éjszaka ne várja, addig nem mehet haza, amíg le nem morzsolják a kukoricát. Erősen bántja Pétert, hogy nem siethet az asszonyához, hiszen mióta Eszter megmondta neki, hogy várandós, legszívesebben örökké otthon ült volna a felesége szoknyáján. De mit tehet, a pénz is kell. Leül hát a mívások közé, van belőlük vagy húsz, halad a munka.

Matyi bácsi azonnal bekiabál Eszterhez, amint kiér a tanyára.

– Eszter! Merre vagy, hallod-e?

– Itt vagyok, Matyi bácsi! Mi újság?

– Péter azt üzeni a faluból, hogy ne várd estére, mert bent kell neki maradnia éjszakára kukoricát morzsolni. Majd csak reggel jön haza.

– Köszönöm, Matyi bácsi, hogy beszólt. Majd jól bezárkózom.

Matyi bácsi tud ugyan Eszter meg Cigány Jancsi viselt dolgairól, de hallgat. Minek üsse bele az orrát más dolgába? Van mindenkinek baja éppen elég.

Eszter meg dobogó szívvel siet be a konyhába. Leül a padkára, gondolkodik. Jancsi már régen volt nála, azt beszélük, nőülni akar. Ezt valahogyan meg kell akadályozni. Eszter elhatározza, hogy elmegy Jancsihoz, hátha sikerül visszahódítania. Előbb bezárja a kiskaput, aztán gondosan szépítkezni kezd. Előveszi a kis álló tükrét, hosszan nézi magát.

– Még mindig szép asszony vagyok – gondolja. – Nem látszik meg az arcomon, hogy viselős vagyok.

Előveszi a szépítőszereket, a pirosítót meg a többit. Elkészül, aztán türelmetlenül várja, hogy bealkonyodjon. Alighogy sötétedni kezd, előveszi a szép nagyrojtos berliner kendőjét, a nyakába teríti, és bezárja az ajtót. A szíve majd kiugrik a helyéről.

Szerencsére Jancsi tanyája nincs messze. Ahogy közelebb ér, Eszter megkönnyebbülten látja, hogy világosság szűrődik ki az ablakon.

– Ez azt jelenti, hogy itthon van. Nem ment a faluba udvarolni, mert hóvihár közeledik.

A függöny egy kicsit félrecsúszott az egyik ablakon. Eszter bekukucskál. Jancsi vacsorázik, éppen szalonnát vág a bicskájával. Amikor Eszter megkocogtatja az ablakot, fölkapja a tekintetét. Oda is megy az ablakhoz, kinéz.

– Én vagyok, Jancsikám – hajol közelebb Eszter.
Jancsi dühösen rántja vissza a függönyt.
– Megbolondultál, te szajha?! – lép ki Eszterhez.
– Még hogy szajha vagyok? – nevet az asszony. – Akkor a te szajhád vagyok, Jancsikám, csillagom.

– Hol van Péter? Tán csak nem hagytad el miattam? Nekem úgyse kellesz. Elég volt ebből a koncsorgó életből. Elég volt! Nősülni akarok.

Bogár kutya erre ugatni kezd, mintha meg akarná erősíteni, amit a gazdája mond. Eszter meg odaáll szorosán Jancsi elé.

– El akarsz hagyni, Jancsikám? Engem?

Átöleli a férfi nyakát.

– Te, te...

A szemében eszelős fény lobban.

– Késő, Jancsikám, késő. Gyerekünk lesz.

Mintha a darázs csípte volna meg, úgy lökte el magától Jancsi az asszonyt.

– Nem igaz! Nem igaz, ringyó! Ezt csak most találtad ki, azért, hogy ne nősüljek meg. Pedig úgyis meg nősülök. A gyerek biztos Péteré.

– Nem Péteré. Ezt én jobban tudom. Majd meglátod, hogy rád fog hasonlítani. Szép barna bőre meg fehér foga lesz.

Jancsi villámgyorsan gondolkodik.

– Na, jól van, ha a gyerek rám hasonlít, majd akkor elveszlek.

– Jancsikám! – sikolt föl boldogan Eszter, és ráborul a férfi mellére.

– Jól van, no! – tolja el magától Jancsi. – Várj, bezárom az ajtókat. Ha Péter úgyse megy haza az éjszaka, majd később hazakísérlek.

Valóban, néhány óra múlva együtt ballagnak Péter tanyája felé. Közben Jancsi arra gondol, néhány évre eltűnik erről a vidékről, mert ettől a megveszekedett asszonytól másképp nem tud megszabadulni. Eszter meg boldogan néz föl az égre: a hófellegekből nagy pelyhekben szállingózik a hó.

Sulyok Ignácéknál fő a jó, bográcsos birkapaprikás. A móvások igyekeznek a morzsolással, hogy minél előbb készen legyenek. Az egyik móvázó, a szomszéd Rekecki Pál felesége még egy nótára is rágyújtott:

•

*Édösanyám, mondanék én valamit,
gombolja ki a fehér ingöm elejét,
nézze mög, hogy mi bántja az árva szívemet,
elrabolták tőlem a szeretőmet.*

*Édösanyám sokat intett a jóra,
késő este ne járjak a fonóba,
nem hallgattam a jó anyám intő szavára,
rávittek a lányok a csalfaságra.*

– Hej, de szép nóta ez! – sóhajt egy húszévesforma legény, Fülöp Gábor. – Ezért nem nősülök én meg soha, mert csalfák a lányok.

Így megy a szóbeszéd, de közben a munka is halad. Gyorsan, már tizenegy órára befejezik a morzsolást a mívások. Ignác bácsi ekkor Péterhez fordul:

– Eredj, Péter fiam, kész a paprikás, egyél. Aztán haza is mehetsz a tanyára. Aludd ki magad, mert reggel is kellesz a szállításnál.

Péter jóízűen megeszik egy nagy tányér birkapaprikást, utána felhajt fél liter bort. Mielőtt elindulna a tanyára, keres egy jó erős furkósbotot a hátsó udvarban, úgy vág neki az éjszakának.

Szállingózni kezd a hó, Péter jól kilép. Hosszú lábú, magas ember, gyorsan halad. Éppen elhagyja a Szántóék tanyáját, innen már meglátni az ő kis házát. Meg is gyorsítja a lépteit, nehogy utolérje a hóvihar. Hideg van, Péter mégis izzad, fűti a fél liter bor.

Most hirtelen lelassítja a lépteit, mert innen úgy látja, mintha állna valaki az ő kapujában. Közelebb érve már tisztán látja, hogy egy pár ölelkezik ott, de néhány lépés után már azt is: az ő felesége áll ott Cigány Jancsival. A következő pillanatban Péter elordítja magát, és megmarkolja a botot. Jancsi erre durván ellöki magától Esztert, és rohanni kezd. Eszter utána.

– Jancsi! Ne hagyd itt, Jancsi! – sikoltja.

– Majd adok én neked Jancsit! – ordít Péter.

Ahogy utoléri a rémült asszonyt, teljes erőből lesújt a fejére. Már ez az első ütés halálos, de Péter csak üti az asszonyt még akkor is, amikor az már régen a földre rogyott. Aztán hirtelen magára eszmél, előbb értetlenül bámul, majd zokogva borul Eszterre.

•

– Mit tettél velem, te? Hallod, Eszter? Miért tetted ezt? Hol van a fiam, Eszter?

Fölnyalábolja Esztert, magához szorítja, fejét odahajtja az aszszony domborodó kis hasára.

Azt mondják, a szegényt még az ág is húzza. Hát Pétert húzta. Az ág is meg a mostoha sorsa is. Nincs most már mit tennie. Bemegy a kamrába, megkeresi a kocsikötő kötelet, fölakasztja magát az öreg diófára.

Jancsi ekkor már a Pernyész-tanyánál jár. Amikor futásnak eredt, kiszámította, hogy az van legközelebb. Látja, világosság szűrődik ki az ablakon, összeszedi minden erejét, rohan. Beugrik a kapu tetején, megkönnyebbülten fölsóhajt:

– Idáig már úgysem jön utánam Péter.

Bundás kutya ugatni kezd, de Jancsi lecsendesíti. Odasiet a konyhaajtóhoz. Didereg. Eszébe jut, hogy az előbb még őt is melengette Eszter nagykendője.

Gergő még ébren van. Nagyon belemerült a kosárkötésbe. Úgy határozott, hogy még ezt a megkezdett kosarat befejezi, aztán lefekszik. Hallja, hogy a Bundás ugatni kezd, de rögtön el is hallgat. Holnap rendbe kell hozni a szánkót, jut eszébe, mert holnapután azzal megy a családjáért. Rettentően zúg a szél, minden erejével tombol a hóvihár.

– Csak holnapután szerencsésen hazahozzam őket! Soha többé nem viszem el őket télen sehová – gondolja.

Míntha valaki megkopogtatta volna a külső ajtót, Gergő azonban nem figyel rá. Azt hiszi, csak a szél zúg, de már dörömbölnek is.

– Gergő, Gergő, nyisd ki az ajtót!

Csak a belső, üvegezett ajtót nyitja ki Gergő, onnan szól ki:

– Ki az?

– Én vagyok, Gergő! Én vagyok, a Jancsi! Az isten áldjon meg, engedj be!

Gergő valóban ráismer Jancsi hangjára. Hát nem szívesen teszi, de kinyitja a külső ajtót is. Elsőnek Bundás ugrik be, majd belép Jancsi, fázósan fogja össze mellén a kiskabátját.

– Hát téged mi szél hozott ilyen ítéletidőben? – förmed rá Gergő.

•

Jancsi odamegy a tűzhelyhez, majd belebújik, melengeti a kezét, alig mer ránézni gyerekkori barátjára.

– Nézd, Gergő, megmondom őszintén, Eszternél voltam. Péter váratlanul hazatért, rajtunk csapott. A többit el tudod képzelni. Ideszaladtam hozzád, mert a te tanyád volt legközelebb.

– Gyáva népnek nincs hazája – ül le Gergő a megkezdett kosara mellé. – Ezt tudod te is, ugye? Aztán, mi lesz Eszterrel? Ő húzza a rövidebbet?

– Nem kell azt félteni! Péter annyira szereti, hogy mindent megbocsát neki. De koma, ha hiszed, ha nem, most az egyszer nem én vagyok a hibás. Eszter jött el hozzám alkonyat után. Könyörgött, hogy ne nősüljek meg, mert ő nem éli túl. Azt mondta, Péter csak holnap reggel jön haza Sulyokéktól. Most már tudom, hogy hazudott. De mást is hazudott. Azt mondta, állapotos tölem, vegyem el. Hát úgy gondoltam, meg is mondtam neki, ha igaz a dolog, ha rám hasonlít majd az a gyerek, akkor elveszem, de ha vörös lesz a haja, akkor csak maradjon Péternél, nevelje föl ő.

– Ide figyelj, Jancsi! – áll meg Gergő kezében a munka. – Egyetlen szavadat se hiszem. Még életemben nem hallottam ennyi hazugságot egyszerre! Feküdj oda a kuckóba, a kiságyra! Ezt az éjszakát itt töltheted, de többet az én küszöbömet nem léped át. Különben meg, be se engedtelek volna, ha az asszony meg a gyerekek itthon lennének. No, én is lefekszem. Reggel hordd el magad, és ne is lás-salak többet!

Jancsi magyarázkodni akar, Gergő azonban leinti.

Kegyetlenül rázza a hóvihar az ablakot, de reggelre eláll a hó. Farkasordító hideg van, de kiderült. Meg kiderült az is, hogy Jancsi nem hazudott az éjjel.

Gergő éppen a szánkót húzza ki a fészker alól, hogy majd megjavítja, mikor valaki rángatni kezdi a kiskapu kilincset, és dörömböl.

– Gergő bácsi! Gergő bácsi!

A kis Lukács birkapásztor bukik be a kapun, amikor Gergő kitárja. A gyerek rémülten mutogat Péter tanyája felé:

– Ott! Ott van Péter bácsi a fán! Fölakasztotta magát!

Ekkor már Gergő is meglátja a fán himbálódzó testet. Kata néni, aki a tejet hordta Esztertől, a kezét csapkodva jön:

– Jaj nekem, Gergő, igazat mond a gyerek! Meg Eszter is ott van bent az ágyon, vérbe fagyva, meghalva!

Gergő a konyha felé indul, hogy fölkelte Jancsit, de az már lép is ki. Se holt, se eleven, egyre csak reszket.

Süvöltve zúg végig a tanyákon a hír: Péterék tanyáján kettős gyilkosság történt. Tíz óra tájban Jancsit megbilincselve viszik el a kakastollas csendőrök a városházára kihallgatásra.

Jancsi vall. Elmond mindent, pontosan úgy, ahogy történt. Bordó Matyi bácsi önként jelentkezik tanúnak:

– Én adtam át Eszternek az üzenetet, hogy Péter nem megy haza az éjszaka. Azt is láttam, hogy az asszony alkonyatkor Cigány Jancsi tanyája felé ment. Később, néhány óra múlva együtt jöttek vissza, összeölelkezve.

Jancsit harmadnap kiengedik a fogdából. A bíróság megállapította, hogy kizárólag Eszter volt a hibás. Volt neki tisztességes, jól kereső ura, minek ment más után.

– Mihez is kezdjen most? – tételődik Jancsi a nagy ijedtség után. Gergő már régóta nem segít neki művelni a földet, ő egymaga meg nem halad, különben is utálja a földmunkát. Amikor meghallja: Gombos Zoltán nagybirtokos cséplőgépet vett, Jancsi rögtön jelentkezik nála, hogy ő szeretné megtanulni a cséplőgépet kezelni, vegye fel gépésznek. Azt mondják, bolond embernek bolond a szerencséje. Van is benne valami. Jancsi fél évre a városba kerül, kitanulja a gépésmesterséget.

Gergő nehezen nyugszik meg a történetek után, de meg is fogadja, hogy Jancsit soha többé be nem engedi a küszöbén. Három nap alatt elkészül a szánnal, és mikor a hófellegek után kitisztul az ég, Gergő megeteti a jószágot, aztán elindul még kora reggel, hogy mire bealkonyodik, hazaérjen a családjával. Vágyakozik már nagyon utánuk. „De azért jó, hogy most éppen nem voltak itthon” – gondolja.

Bátor és Kényes röpitik a szánt, tizenegy óra felé már meg is pillantja Gergő a faluszéli kis házat. Bandi és Misike kint hógolyózik; mikor meglátják apjukat, elébe szaladnak, és nevetve szedegetik le bajuszáról a jégcsapokat.

•

Boriska is kinéz a ricsajra, aztán kijön a férje elé. Segít kifogni a lovakat, bevezeti őket a színbe, a hevenyészett jászolhoz, Gergő meg szénát hoz a szánkóról. Mikor leteszi a lovak elé, Kényes hosszan fölnyerít, mintha megköszönné.

Jó meleg van benn a konyhában, Annus néni éppen az ebédet találja. Gergő megcsókolja az anyósát is, aztán megjegyzi, hogy ebéd után rögtön indulniuk kell, nehogy újra hóvihar kerekedjen.

– Ezután minden évben eljövünk, anyám! – teszi hozzá. – Aratás, cséplés után ráérünk.

Ebéd után valóban azonnal kocsira ülnek. Virág Annus néni hosszan, melegen csókolja meg őket.

– Nem tudom, Boriskám, látlak-e még benneteket...

– Ó, édesanyám, maga még olyan fiatal...

– Na gyerünk, Bátor, Kényes! – vet véget Gergő a búcsúzkodásnak.

– Viszontlátásra, édesanyám! – int vissza könnyes szemmel Boriska.

A két kis legény nagyon élvezi a szánkóutat, de amikor alkonyat után végül hazaérnek, alig várják, hogy lefekhessenek a kiságyukra a kuckóban. Nem is igen vacsoráznak, csak pár falatot, és máris bebújnak a dunna alá.

Boriska elkomolyodva lép ki Gergőhöz a konyhába. Gergő előbb rágyújt, majd sorra elmeséli asszonyának, mi minden történt ez alatt a néhány nap alatt, amíg oda voltak.

– Így bizony, kedves. Péter, agyonverte a várandós feleségét, aztán fölakasztotta magát.

– Szörnyű!

– Bizony, szörnyű. De meg is mondtam Jancsinak, hogy ide többet be nem teszi a lábát!

– Nekem is van mondanivalóm, Gergő.

– És ugyan mi? A te mondanivalód biztos vidámabb, mint amit én mondtam el.

– Az én mondókám mindenesetre rövidebb. Kiderült, hogy én nem a Huszár Pista lánya vagyok. Az én apám egy szolgabíró, ma is él. Anyám nem mondta meg a nevét. Hát ezért nem hasonlítok én a testvéreimre. Anyám tulajdonképpen azért hívatott most el,

•

hogy ezt elmondja nekem. Betegnek érzi magát. Elmesélte, hogy az én apámat szerette, de muszáj volt hozzámennie a Huszár Pistához. Azt a kis házat azért kapta, hogy legyen födél a feje fölött. Meg persze az én fejem fölött.

Hosszú hallgatás után Gergő végre megszólalt:

– Szép kis história, mondhatom.

– Más mondanivalód nincs, Gergő?

– Dehogynincs, kedves, dehogynincs! – áll föl Gergő. – Nagyon hiányoztál nekem. Ugye én is hiányoztam neked?

Pernyészék és Tímárék vasárnap délutánonként az udvaron üldögélnek az öreg diófa árnyékában. Ha jó idő van, Tímár tanítóék minden vasárnap meg vannak híva a tanyára. Mostanában főleg a két iskolásfiúról beszélgetnek. A fiúk kint játszanak a kertben Ilonkával, a tanító kislányával. Ilonka fönt ül a hintán, nagyokat kacag, örül a repülésnek, Tímár tanító gyönyörködve nézi a gyerekeket, aztán megszólal:

– Bámulatos, mennyire hasonlít egymásra ez a két fiú. Magára, Gergő egy csöppet se hasonlítanak, de Boriska asszonyra annál inkább. Egyformán jó tanulók mind a ketten, sőt még énekelni is egyformán tudnak. Csak az a különbség köztük, hogy Bandi talán valamivel komolyabb, mint Misi.

– Igen, már mi is észrevettük a feleségemmel, hogy órá hasonlít mind a két gyerek – töri meg Gergő a zavart csöndet. – De jól is van ez így, a feleségem ugyanis mindig okosabb nálam. Ez abból is látszik, hogy éppen énhozzám jött feleségül. Ugye anya?

– Jó lesz, ha nem csúfolódik, Gergő bácsi! – legyinti meg a férje arcát Boriska. – Maga akart elvenni engem, igaz-e? Kettőn áll ám a vásár!

– Gratulálunk, Boriska asszony! – nevet Timárné. – Jól megmondta az urának. Ezt én is el fogom tanulni magától: kettőn áll a vásár.

– Mondtam ugye, hogy okosabb nálam? – kérdezi búsan Gergő.

Boriska közben túrós réteszel kínálja a vendégeket, majd kiszól a kertbe:

– Ilonka, Bandi, Misi! Gyertek uzsonnázni!

Hát körülbelül így telnek a vasárnapok a Pernyész-tanyán. Egy másik alkalommal Tímár tanító úr azzal hozakodik elő, gondolkodtak-e azon a Pernyész szülők, hogy a két fiút taníttatni kellene. Mindjárt azt is hozzáteszi, hogy ő tudna segíteni.

– Nekünk sok rokonunk, ismerősünk van a városban. Ha a fiúk bent tanulnának, biztosítanának nekik lakást, kosztot.

– Nem tudom, tanító úr – néz ki Boriska elgondolkodva a kertben játszadozó gyerekekre. – Nem tudom, ők mit szólnának hozzá, de bajosan hiszem, hogy lenne belőle valami. Ez a két gyerek imádja a tanyai életet. Mindenesetre megkérdezzük őket, ha itt befejezik az elemi iskolát.

– Legalább az egyiket föltétlenül rá kellene beszélni, hogy tanuljon – szól közbe Tímárné. – Nagyon kevés fiatal megy pedagógusnak, a gyerek meg sok, zsúfoltak az iskolák.

Körülbelül ennyiben is maradnak.

Elérkezett végre az osztályvizsga ideje az elemi iskolában. A városból Mucsi tanfelügyelő úr jött ki, a gyerekek felállva köszöntik:

– Kezét csókolom!

Aztán elkezdődik a feleltetés. A tanfelügyelő közben fölfigyel a két Pernyész gyerekre, és megkérdezi a tanítót, hogy tovább tanítatják-e őket a szüleik.

– Már beszéltem velük – mondja Tímár tanító úr. – Azt válaszolták, hogy a fiúk imádják a tanyai életet. A feleségem megjegyezte, hogy legalább az egyiket taníttassák, de nem szóltak azóta se semmit. Tudtommal annyi földjük van, hogy három család is megélhetne belőle. Nemrég halt meg a nagybátyja Pernyész Gergőnek, onnét is örökölt öt hold földet tanyával.

– Nagy vétek, hogy a két gyerek közül egyik se lesz tanult ember – csóválja a fejét a tanfelügyelő. – Na, majd meglátjuk.

A tanfelügyelő távozása után Tímár tanító úr kihirdeti, másnap reggel nyolc órára minden gyerek jelenjen meg az iskolában, mert bizonyítványosztás lesz.

– Azt még elárulom, hogy senki sem bukott meg közületek. Holnapra beszéljétek meg a szüleitekkel, hogy ki tanul tovább.

Csak egyetlen gyerek. Véber Iván jelentkezik, hogy ő tovább tanul. Mivel elég jó tanuló, a tanító megdicséri, aztán a két Pernyész

fiút figyeli. Azok szótlanul, lehajtott fejjel ülnek. „Szóval, nem tanulnak tovább” – gondolja szomorúan a tanító.

Másnap már nyolc óra előtt megérkeznek a gyerekek a bizonyítványért. Kint játszanak az udvaron, várják a tanító bácsit. Játék közben valami vita robban ki, és egyszer csak azt mondja az egyik gyerek, Somogyi Lajcsi Pernyész Bandinak:

– Te csak ne hengej! Mindenki tudja, hogy a te anyád fattyúgyerek!

Nagy, puha, elkényeztetett gyerek Somogyi Lajcsi, de Bandi most nem sokat törődik ezzel, olyat vág Lajcsi fejére, hogy kiserken belőle a vér. Erre már Misi is odarohan, és ő is nekimegy az ordító fiúnak.

Tímár tanító a szobában van még, mikor meghallja a lármát, azonnal kiszalad, de alig bír rendet tenni.

– Azonnal menjetek be az osztályba! – rivall a gyerekekre.

Tímárné is kint van már az udvaron, mosogatja Somogyi Lajcsi sebét, a tanító meg kivallatja a gyerekeket, hogy mi is történt valójában.

Végre elcsendesedik az osztály. A tanító úr kiosztja a bizonyítványokat, aztán megáll a diákjai előtt.

– Látjátok, gyerekek, miből lesz a veszekedés? Nem is értitek, miről van szó, csak sértegetitek egymást, meg beveritek egymás fejét. Hagyjuk, fiam! – fordult Bandihoz, aki fölnyújtotta közben a kezét, hogy mondani szeretne valamit. – Ha hazaérsz, mondd meg apádnak, hogy jöjjön be az iskolába. Majd vele beszélgetek. Nagyon sajnálom, gyerekek, hogy így kellett elbúcsúznok az iskolapadoktól.

– Tanító bácsi, kérem – áll föl Pálinkás Laci minden engedély nélkül. – Az osztálytársaim és a magam nevében bocsánatot kérek magától, hogy így megbántottuk ezen a szép napon. Ha jó tanuló volnék, én biztos tanítónak tanulnék.

– Hányan is vagytok testvérek? – enyhül meg a tanító úr.

– Hatan, én vagyok a legidősebb. Két kishúgom van, meg három kisöcsém. Most is be vannak otthon zárva, mert édesanyám meg édesapám oda vannak napszámban. Majd csak estére jönnek haza. Biztos megvernek a bizonyítványért.

•

– Jól van, Laci, ne félj. Estefelé elmegyek hozzátok, beszéllek a szüleiddel. Most már hazamehettek, gyerekek.

Bandi és Misi lógó orral érnek haza. A konyhába mennek, édesanyjuk éppen most teszi az asztalra az ebédet. Belép apjuk is, neki nyújtják át a bizonyítványt. A tiszta kitűnő bizonyítvány láttán földerül a szülők arca, mindketten megcsókolják a fiúkat.

– Édesapám, azt mondta a tanító bácsi, hogy délután legyen szíves bemenni az iskolába – mondja Bandi ebéd után.

– És ugyan miért kell bemennem?

– Veszekedtünk – hajtja le a fejét Misi.

– Nofene! – oldja le Gergő a nadrágszíját. Miután jól elveri a két veszekedős fiát, fölugrik a Kényes hátára, és ellovagol az iskolához.

– Hívatott, tanító úr! – lép be fölhevülten.

Tímár tanító csitítja, mosolyogva meséli el neki a délelőtt történeteket.

– A gyerekek mesélték, hogy Somogyi Lajcsi azt mondta Bandinak: te csak ne hengej, mert a te anyád fattyúgyerek. Erre Bandi akkorát vágott az öklével Lajcsi fejére, hogy az vérezni kezdett. Persze Misi is odarohant, és kirobbant a veszekedés, alig bírtam lecsillapítani a gyerekeket. Látja, Gergő barátom, a Somogyinak most bocsánatot kellett volna kérnie Banditól. Ő csak meg akarta egy kicsit sérteni Bandit, mert irigykedik rá a jó jegyei miatt. Csillapodjon már le, és aztán, ha hazamegy, kérdezze meg a fiát, hogy tovább tanulnának-e. Nagyon nagy szükség volna ám rájuk! Kellenek az ilyen jó fejű tanítók. Azt ajánlom, a feleségének ne is mondjon erről a verekedésről semmit. No de ez a maguk ügye. Intézzék el egymás között. Vizontlátásra!

Amikor hazaér, szeretettel néz a fiaira Gergő. Már nem haragszik rájuk, hiszen azért verekedtek, mert az anyjukat védelmezték.

– No, gyerekek, most már tudom, mi történt. De beszéljünk másról. A tanító úr azt szeretné, ha tovább tanulnátok, de legalább az egyiketek. Meg kell beszélünk, hogy mitévők legyünk. Volna-e kedvetek a tanítói pályához? Anyátok meg én vállaljuk a költségeket.

– Tanuljon Bandi – vélekedik Misi. – Ő a komolyabb. Én parasztnak születtem, itt nem hagynám a tanyát semmi pénzért!

– Nem leszek tanító én se, édesapám! – tiltakozik Bandi. – Hogy én a sok rossz gyerekekkel kínlódjak?! Nem én! Örülök, hogy végre megszabadultam az iskolapadoktól.

Így hát a két fiú otthon marad. Tizenhárom évesek, szépek, erősek, szeretik a tanyai munkát.

Egy tavaszi napon furulya hangját hozza be kintről a szél. A két kamasz fiú megkérdezi szüleit, van-e valami munka a számukra, és mivel nincs, kimennek a legelőre. Ott megkeresik Birkás Gyurka bácsit, mert az érdekes történeteket szokott mesélni a betyárokról. Persze sok olyan is van ezekben a történetekben, amit ő talál ki. Ezzel azonban nem törődnek a hallgatók, áhítatosan figyelik a Rózsa Sándorról szóló meséket gyerekek, suttyó lányok, felnőttek egyaránt. Aztán ha Gyurka bácsi ráun a mesélésre, elkezd gyönyörűségesen furulyázni, a köré sereglett nép pedig dalol:

*Két szivárvány koszorúzza az eget,
elrabolták tőlem a szeretőmet,
elrabolták tőlem azt az egyetlen egyet is,
rabolják el a gyászos életemet is.*

*Nincs édesebb a homoki szőlőnél,
nincs kedvesebb az első szeretőnél,
mert az első tud igazán szeretni,
másodikkal de sokat kell szenvedni.*

Az összesereglett fiatalok bizonygatják egymásnak, hogy ezeket a szép dalokat mind Gyurka bácsi találta ki, de az öreg csak legyint egyet:

– Mese az egész! Ezek a nóták már akkor megvoltak, amikor öregapám megszületett. Úgy biza!

Ezen a napon, amikor Bandi és Misi kiérnek a legelőre, Gyurka bácsi már várja őket a birkái mellett. Rögtön ki is vesz egy furulyát a szűre alól, átnyújtja Misinek. Megmutatja, hogyan kell „nyomkodni”, furulyázni. Misi örömeiben nagyon igyekszik úgy nyomkodni, hogy szépen szóljon az a furulya. Gyurka bácsi megígéri Bandinak, hogy neki is csinál egy ilyen furulyát. Behajtja a birkákat az akolba,

•
ott bégetnek szakadatlan. Csak akkor hallgatnak el, amikor Gyurka bácsi vendégei dalolni kezdenek. Amikor már későre jár, akkor széled szét a nép, hazamegy a két Pernyész fiú is.

Augusztus utolsó vasárnapján meleg van nagyon. A vénasszonyok nyara ez: a nyár búcsúzik már, de tikkasztó a hőség.

Tímár tanító, a felesége és a kislányuk Pernyészékhez igyekeznek. Ilonka hajában kék masni van, ugyanaz, amit Bandi már a múltkor is megcsodált. Ma Bandi hintáztatja a kislányt, Misi pedig furulyáját fújja, a „Koca, koca tarka, se füle, se farka...” kezdetű nótát.

– Misi, Misi, furulyázz még! – kacag Ilonka, és Misi egyre fújja a szebbnél szebb nótákat.

Estefelé Boriska friss tejjel kínálja a vendégeket, aztán a tanítóék szedelőzködnek. Tímár tanító még elmondja, hogy Ilonka bemegy a városba Tímár mamához, onnét jár az iskolába. Nem is jön ki egyhamar a tanyára, inkább majd a szülei mennek el meglátogatni. Ha minden jól megy, tanítónő lesz belőle. Aztán arra biztatja lányát a tanító, hogy búcsúzóul csókolja meg a pajtásait, hiszen egy jó ideig nem fognak találkozni.

Bandi és Misi hiányolják vasárnaponként a kislány társaságát. Meg aztán most Gyurka bácsi is másfelé legelteti a birkákat. Mit tehetnek a fiúk, elmennek a csikósokhoz a Nagyjárásra. Azok tanítják meg őket lovagolni, a karikás ostorral bánni. Csudára élvezik ezt a munkát a Pernyész fiúk vasárnapokként, így aztán eszükbe jut még egyszer-kétszer a kis Ilonka, de később elfeledkeznek róla. Hétköznap otthon segít Bandi és Misi, de vasárnap ebéd után sietnek ki a Nagyjárásra. Már tizenhat évesek, ismerkednek a szerelemmel. Az első leckét itt kapják a Nagyjáráson, szénakazlak tövében a lányoktól, fiatalasszonyoktól.

Ezekről azonban soha nem beszéltek, még egymás között se, és a szeretőik nevét akkor se árulnák el, ha keresztre feszítenék őket.

Időközben Cigány Jancsi kitanulta a gépészmesterséget, kitűnő segédgépész lett belőle. Most már a legnehezebb munkákat is rábizza a gépgazda. Jancsi húzatja a gépet az egyik udvarból ki, a másikba be. A gépmunkások – ha egy kicsit csúfolódva is – gépész úrnak szólítják. Ez aztán valóban kedvére való munka Jancsinak. Most éppen egy faluszéli udvarból húzatja ki a cséplőt, és a gazdag Bíró

Máté udvarába irányítja. Amikor beállítja a gépet, a szép Zsófit pillantja meg a gazdásos folyosón. Zsófi még nem ment férjhez, mert amikor leégett a házuk, minden udvarlója elhagyta. Azóta úgy vigasztalódik, ahogy tud. Mivel Jancsi is asszony nélkül van, Zsófi egyre csak mosolyog rá, hátha nem lesz hiábavaló. Meg aztán tetszik az is Zsófinak, hogy gépész úrnak szólítják Jancsit a munkások.

Délben megáll a gép. A munkások az udvaron ebédelnek, ki merre akar. Jancsi és a gépgazda meg bent esznek a konyhában. Zsófi szolgálja ki őket, így aztán mosolygásból nincs hiány egyik részről se. Este föltűnő módon sétálgat Zsófi a gép körül, és egyre csak mosolyog Jancsira. A mosoly azt mondja, várlak. A férfi nem is érti félre, és bizony viharos éjszakájuk van a kert végében, a frissen csépelet szalmán.

Másnap a munkások ráakadnak Bíró Zsófi szép, slingelt zsebken-dőjére a szalmában. Aznap már erről beszél az egész falu.

Röpül az idő, de még hogy! Bandi és Misi tarlóugaroláskor betöltötték a tizenhetet. Gyurka bácsi már megint erre legelteti a nyáját, így hát természetes, hogy a két fiút ott találjuk nála. Misi már gyönyörűen furulyázik. Sokan hallgatják, a lányok közül nem egy rajta felejt a szemét. Dalolgatnak hol vidámat, hol szomorút. Most éppen ezt:

*Házunk előtt, kedves édesanyám, van egy magas eperfa,
Aláállok, kedves édesanyám, hogy ne ázzak alatta.
Csipkés annak a levele, jaj de jó szagú,
egy kislányért, kedves édesanyám, sose leszek szomorú.*

Mindenki dalolja a szép, régi nótát, Misi örömmel néz végig a fiatalokon. A hátulsó sorban egy szép fekete szemű, barna hajú kislányt lát meg, aki éppen feléje néz, de amikor elkapja a tekintetét, akkor szégyenlősen hajtja le a fejét. Nagyon dobban erre Misi szíve. Éppen ez a legszebb ebben a kislányban, hogy így lehajtja a fejét! Később mégiscsak fölemeli, és megint Misure néz.

Amikor elhal a furulyaszó, szétszéled a nép. Misi is föláll, keresi a szemével a barna kislányt, de csak hült helyét találja. Mintha a föld nyelte volna el.

– Mi van, öcskös? Mire várunk még? Te nem akarsz hazajönni? Itt alszol? – macerálja öccsét Bandi.

•

– De megyek, csak várj egy kicsit.
– Ugyan kire? Csak nem a kis Szebenyi Vicuskát keresed? Most mit csodálkozol? Azt hitted, nem láttam, hogy folyton egymást néztétek?

– Honnan tudod a nevét?

– Egészen véletlenül tudtam meg Gyarmati Sanyitól, az egyik csikóstól. Ő már régóta szeretne udvarolni a kislánynak, de Vica öregapja azt mondta: kívül tágasabb. Különben árva kislány a Vicuska. Csak öregapja, öreganyja él, nagyon vallásosan nevelik.

Mivel későre jár, az istállóban fekszenek le a legények, a béres-ágyra. Bandi rögtön egészséges, mély álomba merül. Misi meg egyre csak forgolódik. Nem hagyja aludni a fekete szempár.

Ezután sokáig nem találkozik a kislánnyal – hiába furulyázik. Vicuska eltűnt. Csak ősz felé jön el egy nótázós összejövételre, akkor is olyan szomorúan néz Misire, mintha búcsúzna tőle, a szép fekete szeme meg könnyben úszik. Misi nem tudja mire vélni a dolgot, és amikor mindenki hazafelé indul, Vicuska után siet. Mire odaér, már ott van az öreg Szebenyi bácsi. Misi mellélép.

– Jó estét, Szebenyi bácsi! Hazakísérhetem-e Vicuskát? Ugye megengedi? Én Pernyész Mihály vagyok.

Szebenyi bácsi erre megfordul, jó mélyen Misi szemébe néz.

– Majd öt év múlva fiam. Akkor már kérőbe is eljöhetsz, szívesen látunk, ha megélünk.

Ekkor már Vica is fölemeli a fejét, egymásra néznek Misivel, és ezzel a pillantással búcsúznak el, nem is tudják, milyen hosszú időre.

– Ne lógasd az orrod, öcskös! – csap Misi vállára Bandi, aki eddig hátrébb állt, figyelte, megengedi-e Szebenyi bácsi, hogy Misi hazakísérje a kislányt. – Majd elfelejted. Látod nekem eddig szerencsém volt, egyszer sem lettem úgy igazán szerelmes.

Misit ez egyáltalán nem nyugtatja meg, nem vigasztalja. Bizony egyre csak az orrát lógatja, még a csikósokhoz sincs kedve elmenni a Nagyjárásra. A furulyája mindig azt a szomorú nótát fújja, hogy:

*Eresz alatt fecskefészek,
fecskepadár, sírva nézlek.*

*Te voltál itt a múlt nyáron,
nem hagytál el, mint a párom.*

*Látlak-e még, fecskemadár?
Lesz-e tavasz, lesz-e még nyár?
Majd ha egyszer már nem élek,
nálunk azért rakjál fészket.*

– Ugyan, ne búsulj Misi! – mondja Birkás Gyurka bácsi is. – Majd lesz még szebb is, jobb is. Tudod, egyszer engem is elhagyott a párom, akkor szerkesztettem ezt a fecskemadaras nótát. Fáj a dolog, kutyául fáj, azt hittem, belepusztulok, de kibírtam.

Hiába minden vigasztalás. Misi nem tudja elfelejteni Vicuskát. Mikor már két hónapja, hogy nem látta, megkérdezi Bandit, tudja-e merre van a Szebenyi-tanya. Bandi készségesen elmagyarázza, de hozzáteszi:

– Te, öcskös! Én bizony soha nem leszek szerelmes, ha így néz ki a szerelmes ember, mint te. Borzasztó állapotban vagy! Csak a szemed kellene lefogni.

Misi azonban nem törődik a bátyjával. Kivezeti Bátort az istállóból, fölugrik a hátára, és negyed óra múlva már meg is látja a csöpp kis tanyát a hatalmas fák között. A lovat egy útszéli fához vezeti, odakötözi, aztán szinte odasettenkedik a kiskapuhoz, hogy megnézzze, nyitva van-e. A kapu nem enged. Misi erre körüljárja az udvart, valami hasadékot keres, hogy belessen az udvarba, de még hasadékot sem talál. Odamegy a lovához, eloldozza és a kerítés egyik akácfa oszlopához kötözi. A ló hátáról már belát az udvarba. Milyen furcsa! A kert végében egy tó van, egészen nagy tó. De nem sokáig csodálkozhat Misi a tavon, mert egyszer csak Vica lép ki a konyhaajtón. Dús barna haja lebontva a derekáig ér. Misi még a lélegzetét is visszafolytja, úgy figyel. Szeretne szólni hozzá, de nem mer, annál is inkább megrémül, mert Vica egyenest a tó partjára siet, és vetközni kezd. Misi képtelen megmozdulni. Egyrészt attól fél, hogy Vica észreveszi, másrészt attól, hogy a nagy lelkesedésben leesik a lóról. Tudja, hogy jobban tenné, ha gyorsan eltűnne, de nem bírja levenni a szemét a lányról, hiszen ilyen gyönyörű látványban még sosem volt része.

•

Minden porcikáját elönti a vágyakozás, de csak néhány pillanatig tart ez a földi mennyország, mert Bátor elnyeríti magát és fölágaskodik. Misinek alig sikerül elkapnia egy ágat. Fölpillant, összeakad a tekintete Vicével, az egy másodpercig rémülten néz a fiúra, aztán a mellére szorítja a kezét, és berohan a házba. Misi kezében reccsen az ág, a fiú rázuhan a lóra, már szinte estében eloldja a kötőféket, és vágára fogja Bátort. Valamivel később lecsendesül az iram, és ahogy lassan poroszkál hazafelé a ló, Misiben tudatosodik: vége mindennek. Vica felismerte, és nem bocsát meg neki soha.

Bandi igencsak megijed, amikor meglátja a testvérét. Azt sejtí, hogy a Szebenyi-tanyánál járhatott az öccse, de nem mer semmit se kérdezni tőle. Másnap Misi kérdés nélkül is elmond mindent. Amikor odáig ér a mesélésben, hogy Vica vetközni kezdett, Bandi rászól:

– Nohát, öcskös, azért már mégiscsak disznóság volt, hogy megvártad, amíg teljesen levetközött!

– Megvártam – gyújt rá Misi egy cigarettára. – Arra fizettem rá. Leszakadt az ág, amibe kapaszkodtam. Vica odanézett, nagyot sikoltott, és beszaladt a házba. Most már mit tehetek? Őt már nem látom többé, ez biztos, de még ha látom is, a feleségem ezek után úgyse lesz. Te bátyus! Hallod-e, soha nem felejttem el, amíg élek, olyan gyönyörű volt, olyan kívánatos! Engem ezután már csak az éltet, hogy úgy láttam Vicuskát, ahogy az Isten megteremtette. Erről a dologról azonban nem akarok többet beszélni, ne is kérdezz!

Egy idő után Misi nyomott hangulata a szüleinek is föltűnik. Boriska szóvá teszi, de Gergő csak legyint rá:

– Fiatalság, bolondság! Majd elmúlik, Boriskám. Biztos szerelmes a gyerek, de hát tizenhat éves fejjel nem nőülhet.

Aztán el is feledkeznek a dologról, csak akkor jut eszükbe ismét, amikor Misi újra meg újra furulyázza, hogy:

*Két szivárvány koszorúzza az eget,
elrabolták tőlem a szeretőmet...*

– No, én ugyan sose leszek ennyire szerelmes! – mosolyog ilyenkor Bandi. – Nekem mindig elég lesz a Nagyjárás valamelyik szénaboglyája egy kis szerelemre.

Misi sokáig nem hall semmit Vicuska felől. Egyszer azonban Maris néni, a nagymamájuk ráunt a vendégeskedésre – merthogy egy jó ideje már bent volt Jóska sógoráéknál, a faluban –, és hazahozatta magát a sógorral, hiszen az úgyis ide jött herét kaszálni a Kőrös-oldalra, a Pernyész-tanya közelébe. Szóval a nagymama rengeteg hírt hozott a faluból, és délben az ebéd mellé föl is tálalja őket.

– A Fehér Janiéknak főhet a fejük a rokon kislány miatt. Tudjátok, ott laknak Jóskaék tőzsomszédságában. Ők vették magukhoz Szebenyi Vittuskát, amikor meghalt az öreganyja is. Senkije se maradt a szegény árvának. Csak az a kis ház maradt meg neki a tanyán a két hold földdel, de abból nehezen élhetne meg, és hát nem is maradhat egyedül a tanyán. Azt beszélik a faluban, hogy a Fehér Janiéék be akarják vinni a városba, elszegődtetik cselédnek. Szegény kislány! De ha látnátok, milyen szép!

Misi szó nélkül fölállt, megtörli a száját, és kimegy. Az asztalnál ülők összenéznek, mindannyian sejtik, miért ment ki a fiú, de azt is tudják, hogy fiatal még a nőüléshez. Vicuska meg alig töltötte be a tizenégy esztendőt.

Misi most már végképp lemondott arról, hogy Vicát még valaha is láthatja, hiszen elnyelte a lányt a nagyváros. De azért ha a Nagyjárára mennek a fiúk, Misi még most is a kis Szebenyi-tanya felé veszi az útját. Bandi már nem szekálja a testvérét, inkább vidítani igyekszik. Gergő is a fiával érez. Tapasztalatból tudja, hogy bánat ellen legjobb orvosság a munka, így aztán ősszel, amikor zöldellni kezd az új búza, hozzáfog új szánkót csinálni, és bevonja a munkába a fiait is. Forgáccsal jól befűtenek a fészerbe, és a jó melegben, no meg a munka hevében Misi arca is földerül egy kicsit.

Tavasszal két szép fiatal lóval állít haza Gergő.

– Ez itt a Villám, ez meg a Vihar – nyújtja a kötőféket a fiainak.
– Most még üljétek meg szőrén őket. Jövőre meg, ha jó lesz a termés, veszünk rájuk nyerget is.

Bíró Zsófi és Cigány Jancsi fülig egymásba bolondultak, össze is házasodtak. Zsófi igencsak szeretett volna már férjhez menni jóval előbb is, de amikor leégett a házuk, minden addigi udvarlója elhagyta. A ház három év alatt fölépült, de Zsófi udvarlóit addigra

•

már megnősültek, családot alapítottak. Volt ugyan Zsófinak egy eléggé kitartó, gazdag legénye is, de azt is addig unszolta az anyja, míg el nem vette Szalma Katit, nem olyan szép, mint Zsófi, de okos, talpraesett asszony, ég a kezében a munka.

Zsófi a piacon sétálgat, amikor a szomszédasszonya megböki az oldalát:

– Nézd csak meg, Zsófikám, ezt az asszonyt! Ez vette el tőled a Szelei Pistát, a leggazdagabb udvarlódát. Ez föl se ér hozzád szépségben, nem biza.

Zsófi jól megnézi magának a menyecskét, és máris bosszút forral. Katin már erősen látszik, hogy várandós, ez éppen megfelel Zsófi tervének.

Örök titok marad, hogyan sikerült Zsófinak kilesnie Szelei Pistát, de tény, hogy egyszer megállítja a kocsiját, fölkéredzkedik mellé, és találkát beszél meg vele, mégpedig a Szelevényi-erdőben, világos nappal, hiszen olyankor úgyse jár arra senki.

Már hónapok óta tartanak ezek a találkozások, mikor valaki beszámol róluk Cigány Jancsinak. Jancsi ugyan valóban bele van bolondulva a feleségébe, de nem tehet semmit. Az az igazság, hogy nem is akar. Úgy gondolja, Isten büntetése ez.

– Már harmincéves is elmúltam – gondolja. – Jól megy a sorom. Semmi kedvem belekeveredni egy újabb kalamajkába.

Bezzeg az ügyes, okos kis Kati nem úgy gondolkodik. Ő akkor értesült a dolgról, amikor meglátogatja Savanya Rozika, a lánykori barátnője. Az mesél neki a bűnös viszonyról közvetlenül azután, hogy Katinak fia született.

– Ne engedd, Katikám, hogy ez a ringyó csúffá tegyen! – mondogatja Rozika. – Hogy nem sülsz le a bőr arról a gyönyörű pofájáról!

Nem is kell ezt sokszor mondogatni az okos, talpraesett kis menyecskének. A gyermekágyban szépen megnöveszti a körmeit, aztán mikor fölkel, egyenest a piacra megy.

Amint az asztalok között sétál, éppen szembe jön vele Bíró Zsófi, aki bizony eléggé gúnyosan méregeti a vetélytársát. Ez a méregetés végképp kihozza a sodrából Katikát. Hirtelen lecsapja a garabolyát a földre – és mivel Zsófit olyan váratlanul éri a támadás, hogy képtelen védekezésre –, mindkét kezével belemar ellenfele kipirosított

arcába. Zsófi velőtrázó sikollyal kap vérző arcához, de elkésett, Kati éles körme még a bal szemét is megsértette.

Az összesereglett nép persze kárörvendően nézi a szép Zsófi vérző arcát.

– Addig jár a korszó a kútra, amíg el nem török! – kiáltja neki oda valaki.

Kati újra fölkapja a garabolyt, elindul, de még visszaszól:

– Ha nem hagysz békét az uramnak, zsírshódával öntelek le!

Cigány Jancsi elborzad, amikor meglátja felesége összekarmolt arcát, szólni azonban nem szól semmit.

– Kimegyünk, Jancsi, a tanyádra – mondja neki Zsófi. – Én a faluban nem maradok.

Nem is látja azóta senki a szép Zsófit a faluban. Szült három kislányt meg egy fiút Jancsinak, azokban van minden gyönyörűsége. Jancsi gyakran elgondolkodik azon, hogy hány lányt meg asszonyt elbolondított legénykorában, most meg nincs minek örülnie, csak a szép kislányainak meg a fiának. Már csak az szerez neki örömet, ha nevetni látja őket, mert Zsófi és ő már régóta nem tudnak nevetni. A múlt, a szörnyű múltjuk mindig kísérti őket.

Az idén megint hatalmas hóviharok tombolnak kint a tanyákon. Erre mondják, hogy ilyenkor a kutyát is kár kicsapni. Boriska és Gergő, azazhogy Bori néni és Gergő bácsi – mert újabban bizony így szólítják őket – ebéd után az eget fürkészik, hogy esik-e még majd a hó, lesznek-e újabb hóbuckák estig a Fodor-iskola felé, ha mennek Tímár tanítóékhoz vacsorára. Elkezdődött a félévi szünet, Ilonka is hazajött a városból. Már nyolc éve elkerült itthonról, nem is járt azóta a tanyán.

Estefelé, amikor a Pernyész család szedelőzködni kezd, ismét nagy, puha pelyhekben hullik a hó. Bandi és Misi már ünneplőben, útra készen állnak a folyosón, várják a szüleiket, de azok még tanakodnak, menjenek-e.

– Készüljünk, anya, mi is – dönti el végül Gergő bácsi. – A tanító úr azt mondta, hogy mindenképpen várnak bennünket.

Így aztán ők is szépen felöltöznek, és alkonyatkor elindulnak a Fodor-iskolához.

•

Vígan pattog a tűz a tanítólakás kandallójában. Ilonkán meglátszik, hogy most kezdett a polgáriba járni: diákos ruha van rajta, matrózblúz, meg szép sötétkék, rakott szövetszoknya simul a karcsú derekára. A matrózblúz alatt már domborodnak a mellei, de a világoskék masni azért most is ott van a hajában, mint régen, kislány korában. Éppen a kandallót simogatja, amikor meghallja, hogy a vendégek megérkeztek, már verik is le a csizmájukról a havat. Ilonka izgatottan várja a gyerekkori cimborákat. Arra gondol, hányszor meghintáztatták, meg arra, ugyan megismerik-e egymást.

Gergő bácsi kopogtat be az ajtón, és belépnek Bori nénivel, de rögtön megállnak, és meglepetésükben még a jó estét is alig tudják kimondani. Nem csoda, hogy elálmélkodnak Ilonka láttán, hiszen nyolcéves korában látták legutóbb, amikor a szülei beíratták az első osztályba. Ilonka mosolyogva röppen elébük:

– Jó estét, csókolom! Talán bizony meg se ismernek? És hol maradtak az én játszótársaim?

– Itt vannak azok is, rögtön bejönnek, csak leverik a csizmájukról a havat.

– Jó estét, kedves Boriska, Gergő – jön feléjük vendégmarasztaló mosollyal a tanítóné.

– Kerüljenek beljebb! – invitálja őket a tanító. – Várunk még vendégeket a városból is, de nem biztos, hogy ilyen időben el mertek indulni.

Ilonka újra a kandallóhoz lép, rátapsztja a tenyerét, figyelni, hogyan helyezik magukat kényelembe Pernyészék, aztán az ajtóra néz, mert most lép be a két fiú. „Nahát, ez a két szép fiatalember az én két gyerekkori pajtásom?” – gondolja csodálkozva, de már indul is feléjük.

– Bandi, Misi! Valóban ti vagytok? Ti hintáztattatok engem vasárnaponként? Igazán?

Misi lépett be elsőnek, ő kapja az első pusztit is. Amikor Bandihoz hajol, Ilonka elpirul, és a csókja valahogy puhábbá, igazibbá válik. Miért? Ki tudja...

Ilonka gyorsan túlteszi magát az első meglepetésen, a két fiú azonban egyre csak álmélkodik, még szólni is alig tudnak. Figyelik a lányt, aki úgy beszél, mosolyog, mint egy igazi úrilány.

•

– Most már biztosan nem jönnek a vendégek a városból – mondja Timárné, és asztalhoz invitálja a társaságot. Ilonka a két fiú között foglal helyet, így aztán hol az egyikkel, hol a másikkal cseveg. Misi másik oldalán a tanító úr ül, és tréfásan dorgálni kezdi, amiért nem akartak tovább tanulni.

– Még nem késő, Misi. Még meggondolhatjátok. Legalább egyiktek tanuljon.

– Nem valók vagyunk mi arra – mosolyog Misi. – Nem lehetünk mi úriemberek. Látja, még az evőeszközzel se tudunk bánni. Parasztnak születünk, azok is maradunk.

– Látom, Misi, látom. Elég baj ez. Van ugyan sok jelentkező a tanító pályára, de mit ér, ha nincs tehetségük hozzá. No, hagyjuk ezt a témát, mert falra hányt borsó ez már.

Az utolsó fogás kerül az asztalra, a túrós rétes. Bandi elé egy egész tányérral tesz Timárné, közben Ilonkához fordul:

– Látod, kislányom. Bandi ennyire szereti a túrós rétest.

Amikor befejezik a vacsorát, Timárné asztalt bont. Ilonka leül a harmónium mellé, és szép régi dalokat zongorázik, a tanítóházaspár pedig énekelget.

Bandi egyre csak Ilonka finom kezét figyeli, amint a billentyűkön futkározik. Amikor fölemeli a fejét, a tekintete összeakad Ilonkáéval. A lány szeme Bandiéba mélyed, és mintha mondana valamit, valami olyat, amit Bandi el sem mer hinni. Mintha azt suttoznák azok a szemek: tetszel nekem...

– Ilonka, miért nem jössz már? Éjfél is elmúlt – szól ki Timárné, mert hallja, hogy a lánya még a vendégek távozása után sem jött be a konyhából.

Anyja hangjára Ilonka összerezzen, Bandi meg elindul az ajtó felé, hogy kövesse öccsét meg a szüleit, akik már tán negyed órája is elindultak. Az ajtóból még egyszer visszafordul, de csak annyit tud mondani:

– Ilonka, én...

– Tudom, mit akarsz mondani, Bandi. De ne mondj most semmit. A jövő nyáron, ha iskolaszünet lesz, megint kijövök a tanyára, majd elmegyek hozzátok, és akkor már hallani akarom, hogy...

•

•

Újra megcsókolják egymást, de gyorsan szét is rebbennek, mert Timárné megint kiszól:

– Ilonka, mit csinálsz még mindig?

Bandi úgy ballag hazafelé, mint egy szélütött.

– Uramisten! Én meg ez a gyönyörű, iskolázott lány! Mi lesz ebből?

Mire hazaér, már mindenki alszik, csak az ő kis szobájukban ég a lámpa, de az is félig le van csavarva. Misi lehunytt szemmel szundikál, vagy talán csak így ábrándozik. Bandi leveti a télikabátot, lehúzza a csizmáit. Az ágy szélére ül, rágyújt, gondolkodik. Ilonka félreérthetetlenül kimutatta, hogy vonzódik hozzá, a puha csókjait még mindig érzi a száján. És a szeme! Hogy az milyen beszédes! Arra már nem emlékszik Bandi, hogy milyen színű Ilonka szeme, de az biztos, hogy nem tudta tőle elszakítani a tekintetét.

– Hát ilyen gyorsan jön a szerelem? Egy-két óra alatt?

– Miért nem fújod el a lámpát? Ilonkáról sötétben is álmodozhatsz? – ül föl Misi az ágyában. – Hát, bátyus, te burokbán születtél. Ha én ilyen csókot kaptam volna Vicától, akkor a kutya se volna sánta. De kemény dió ez, hallod-e? Nem is lehet tudni, hogy mi célja van veled Ilonkának. Nem olyan lány, aki parasztemberrel beéri. Túlságosan vastag az a fal, amit le kellene bontani köztetek.

– Nem gondolok én még arra. Tévedsz, ha azt hiszed, hogy én meg Ilonka...

– Nem gondolsz, persze hogy nem gondolsz. De azért biztos tüzet fogtál a csókjától. No, elég volt mára. Aludjunk.

Misi ugyan elfújja a lámpát, de Bandi még egy jó ideig fölöltözve üldögél az ágya szélén. Később levetkőzik, lefekszik, aludni próbál. De amint behunyja a szemét, rögtön Ilonkát látja a szép, diákos matrózblúzában, világoskék masnival a gyönyörű szőke hajában, mosolygva, csábítóan...

Még jégcsapok lógnak az ereszről, de lassacskán elolvadnak, és megindul a munka a földeken. Gergő látja a fiain, hogy nagy gondban vannak, biztos szerelmesek, hát mindennap kiadja nekik az utasítást, hogy mit kell elvégezniük. Meg van róla győződve, hogy az jó gyógyszer a bánat ellen.

– Én is éppen ilyen voltam, amíg az élet elébem nem hozta az én oldalbordámat. Majd megtalálják ők is a magukét.

Megerkeztek a fecskék, ott csivitelnek az eresz alatt. Bandi elnézegeti őket, és ahelyett, hogy macerálná az öccsét, most már ő is dúdolgatja a szomorú fecskenyőket:

*Eresz alatt fecskefészek,
fecskemadár, sírva nézlek.
Te voltál itt a múlt nyáron,
nem hagytál itt, mint a párom.*

De azért csak halkán dalolgatja, nehogy meghallja az öcskös. Nem akar beszélni erről a dologról, mert hát fájni tud ám az olyan szerelem, amiről nem tudjuk, hogy lesz-e belőle valaha valami.

– Misinek is ugyanaz a baja, mint nekem, hogy még reményünk sincs – gondolja, és közben számolja a napokat, hogy mikor kezdődik már az iskolaszünet. Mi lesz akkor, ha a szünetidő eljön? Ilonka viszont elfelejt kijönni a tanyára? Ilyen kételyek marcangolják Bandit.

Egy szép júniusi napon a Pernyész fiúk elindulnak a Nagyjárásra a csikósokhoz. Fölpattannak a Villám meg a Vihar hátára, és versenyeznek, melyikük lova a gyorsabb, és lass csodát, egyszerre érnek ki. Ott töltik az egész délutánt a csikósokkal, aztán iparkodnak haza, mert édesanyjuk azt ígérte, hogy túrós rétest süt. Ahogy hazaérnek, bekötik a lovakat az istállóba. A rétes már az asztalon van, csak enni kell. Bandi bele is harap a legfölsőbe, de megáll a szájában a falat, mert az anyja azt mondja:

– Gyerekeim, tudjátok-e, ki volt itt az előbb? A Tímár Ilonka. Téged keresett, Bandi, és igen elszomorodott, amikor megtudta, hogy nem vagy itthon. Negyed órája ment el.

Bandi gyorsan leteszi a kezéből a rétest, kiszalad az istállóba, és már fönt is ül a Villám hátán, hogy Ilonka után siessen. Gyorsan utoléri, mert a lány megállt pihenni, most éppen egy bodzabokor tövében üldögél. Bandi kissé távolabb áll meg, hagyja legelni a lovat, közben figyeli Ilonkát, hívja-e. Szép rózsaszínű ruha van a lányon.

•

– De szép! – sóhajtja Bandi, aztán siet lefelé, mert Ilonka már nyújtja is felé karjait.

– Emelj föl, Bandikám!

Bandi fölemeli, de nem engedi el rögtön, hanem egy ideig a karjában tartja, majd óvatosan megcsókolja, és csak csókolja egyre szenvedélyesebben.

– Bandikám, megfojtasz!

– Olyan sokat vártam rád, Ilonka, meg annyira örülök, hogy újra látlak!

Aztán csak ülnek, és nézik egymást.

– Ilonka, mondj már valamit!

– Mit mondjak, Bandi?

– Te vagy az okosabb, neked kell tudnod.

– Csak egyet tudok neked mondani, Bandi. Azt, hogy szeretlek.

Megsimogatja Bandi arcát.

– Ezt a kis forradást az arcodon külön szeretem. Itt harapott meg a Bundás kutya. Emlékszel? Erről ismertelek meg, amikor Misivel beléptetek az ajtón.

Már alkonyodik, amikor Bandi megfogja a lova kötőfékjét, és elkíséri Ilonkát a Fodor-dűlőig.

– Meddig maradsz a tanyán, kicsim?

– Nem tudom, Bandikám. Esténként, ha elengednek otthonról, itt találkozunk majd. Jó lesz?

Másnap, vasárnap a reggelinél Bandi elmondja a szüleinek, hogy szeretik egymást Ilonkával, és szeretné majd feleségül venni a lányt. A szülők igencsak elámulnak erre.

– Te Bandi! – kiált föl Bori néni. – Te ezt csak így bejelentetted, hogy elveszed Ilonkát, aki tanítónőnek készül?

– Hát hogy kellett volna bejelenteni? Azt szeretném, ha ti is elmondanátok a véleményeteket.

– Mit mondhatunk mi erről? Hát nem emlékszel, hányszor mondtuk apáddal, hogy legalább az egyiktek tanuljon tovább? Mit szól majd a tanító úr, ha megtudja, hogy a lányát egy paraszt akarja elvenni?

– No, álljon csak meg a menet – szól bele Misi a szócsatába. – Gondolkodjunk! Szerintem Bandinak tanulnia kell, ha el akarja venni

•

•

Ilonkát. Hallottam én már, hogy magánúton is lehet vizsgázni. Meg aztán a tanító úr mindig azért rágta a fülünket, hogy legalább egyikünk tanuljon, hát most itt a jó alkalom. Ő biztosan segítene Bandinak.

– Ehhez mit szólsz, fiam? – kérdi Gergő bácsi.

– Én Ilonkáért mindent megteszek.

Még aznap este ellovagol a Fodor-iskolához. Csak a tanító úr van otthon. Ilonka bement az anyjával a városba.

– Ilonka bent is marad. Pótvizsgára bukott diákokat tanít – mondja a tanító úr. – Hát te mi járatban vagy?

Bandi határozott hangon előadja a kérését, hogy a tanító úr segítsen neki a továbbtanulásban.

– A szüleim örülnek a szándékomnak, és szívesen vállalják a költségeket. Arra kérném, tanító úr, hogy segítsen az indulásnál.

A tanító elámul ezen a pálforduláson.

– Bandi! Nem ismerek rád. Hiszen te mindig kézzel-lábbal tiltakoztál a tanulás ellen. És elárulnád, miért változtattad meg az elhatározásodat?

– Talán még ne beszéljünk erről. Korai volna.

– Na, jól van, végeredményben ez a te dolgod. Én szívesen segítek, Bandi, nagyon szívesen. Hamarosan úgyis bemegyek a városba a feleségemért a tejeskocsival, akkor majd elmegyek Erdéli Béla tanfelügyelőhöz, elújságolom neki a dolgot. Tudom, ő is örülni fog. Emlékszel, nagyon elcsodálkozott a vizsgákon, hogy milyen jó fejetek van. Ha megmondod, milyen pályára szeretnél menni, rögtön hozok könyveket is.

– Tanító szeretnék lenni. Szerintem a földművelés után ez az egyik legszebb hivatás: szépre, jóra tanítani a kisgyerekeket, aztán a fiatalságot. Nagyon szép érzés lehet ez. Talán éppen ez ad önbi-zalmat, és emiatt könnyebb lesz majd a tanulás.

A tanító csodálkozva nézi:

– Te, Bandi! Igaz ugyan, hogy mindig komolyabb voltál az öcséd-nél, de csak most, ebben a percben fedeztem föl, hogy még sok-sok jó tulajdonságod van. Hiszen te kész szónok vagy! Nagyon jól meg tudod védeni az álláspontodat. Még a politikai pályán is sokra vihetnéd.

– Én nem lennék soha politikus.

•

– Miért? Van azok között is sok okos, becsületes ember. Persze van közöttük melldöngető, hírnevet hajhászó is. No de nagyon eltértünk a tárgytól, Bandi. Amint már mondtam, én nagyon örülök az elhatározásodnak, és mindenben segíték. Gyere el egy hét múlva, akkor már többet tudok mondani.

A kis Szebenyi Vicuskát bizony eléggé messze vitte a sorsa. Nem sok jó történt vele, mióta elkerült a tanyáról. Tulajdonképpen nem lett volna semmi baja, ha a szépsége nem áll az útjában. De bárhová szegődött, vagy a gazdának tetszett meg, vagy a fia nem hagyott neki békét. Így aztán szegény kislány az egyik helyről a másikra vándorolt. Két éve vándorol, azt a kis pénzt, amit ez idő alatt összegyűjtött, a keblében hordja. Azt már régen eldöntötte, hogy amint összerak annyi pénzt, amennyiből néhány évig megél, visszamegy a tanyára, megpróbál gazdálkodni a két hold földön. Majd tart jószágot is, erről ábrándozik. Meg a Pernyész Misiről. Esténként mindig eszébe jut, és olyankor kiesik egy-két könnycsepp a szeméből. Biztos megnősült már azóta!

– Milyen gonosz volt velem szemben! Hogy megszegyenített! Misi, Misikém, miért tetted ezt velem? – sóhajtozik Vicuska.

Minden este így alszik el a kis hálókamrájában. Gyakran félelemmel gondol arra, hogy meddig bírja még ezt a cselédeletet, de aztán megnyugszik. Az utóbbi időben nincs semmi gondja, jó a helye. Úgy számítja, még egy évet cselédeskedik itt, azután elköszön a várostól, de örökre. Hírét se akarja többé hallani.

Egy reggel a gazdasszonya fölmond neki. Nem Vicával van baj, hanem az úr jobb állást kapott egy másik városban, és odaköltözik az egész család. Nem kell már cseléd sem, mert a gazdasszony szülei is abban a városban laknak, és ők is segítenek majd a háztartás vezetésében.

– Ne félj, Vica, rólad gondoskodtam! Elszegődtettelek egy idősebb nénihez. Senkije sincs, te fogod gondozni. Az is lehet, hogy rád hagyja majd a kis házat. Éppen ilyen imádságos, mint te vagy.

Még aznap estefelé elmennek a nyolcvan esztendőes Herédi nénihez, aki nagyon megörül Vicának. Megállapodnak benne, hogy Vica mikor foglalhatja el az új helyét.

•

A költözködés napján Vica segít összecsomagolni a gazdáéknak, fölrakja a kocsira a dunyhákat, párnákat, és csak ezután megy föl az emeletre a saját kis holmijáért. Már senki sincs a lakásban, csak Vica pakol a kis kamrájában. Éppen az ágya végéhez lép – ott tartja a nyújtófát – amikor nyílik az ajtó. Zoltán fiatalúr lép be, gúnyosan mosolyog.

– No, Vica, anyám visszaküldött, hogy segítsek neked összepakolni. Hát mit segítsek?

De miközben beszél, már rá is tolja a reteszt a kiskamra ajtajára. Vica úgy megrémül erre, hogy szólni sem tud. Sikoltani akar, de egy hang nem jön ki a torkán. A fiatalúr már ezelőtt is gyakran csúfolta:

– Hallom, kislány, hogy te olyan nebáncsvirág vagy, szentfazék.

Most meg úgy néz rá, mintha föl akarná falni. Vica hátrálni kezd, már a falat éri a háta, a fiatalúr meg egyre csak utána.

– Vica, Vicuska, olyan szép vagy, mint egy rózsza, csak le kell szakítani...

Már nyúl is Vica felé, és a lánynak ekkor jut eszébe, hogy hiába is sikítana, senki sincs a házban. Ösztönösen hátranyúl, kezébe akad a nyújtófa, megmarkolja, és teljes erejéből lecsap vele a fiatalúr fejére. Az el is terül rögtön. Vica rémülten nézi, aztán fölkapja a kis batyuját, fölrántja a reteszt, és kiugrik az ajtón. Szívére szorított kézzel rohan a város széléig. Ott a kimerültségtől és a félelemtől leroskad egy árok partjára. Egyre az jár a fejében: agyonütötte-e a támadóját. Lehetetlen. De mi lesz, ha mégis?

Alaptalanul aggódik Vicuska. Nem ütötte agyon Zoltán fiatalurat. A férfi csak elkábult egy kicsit az ütéstől, de nemsokára magához tért. Egy jó nagy púp nőtt a fején, azt tapogatja, és rettenetesen dühös magára, amiért ilyen ügyetlen volt.

Bandi vidám arccal tért haza a tanító úrral folytatott beszélgetés után. Otthon elmondta, hogy a tanító úr is örül az elhatározásnak, de amikor kérdezte, miért gondolta meg magát Bandi, ő nem árulta el. Csak annyit mondott, tanulni akar, tanító szeretne lenni. De hogy miért, azt nem mondta meg.

•

– Majd megtudja idejében – vélekedik Gergő bácsi. – Talán éppen Ilonka mondja meg neki.

Hogy így megoldották Bandi problémáját – legalábbis egyelőre –, az egész család jobb kedvre derül, Misi is örül, ha látja bátyja örömtől sugárzó arcát, de sajnó is a szíve a fájdalomtól, ha Vica jut eszébe. Ugyan mi lehet vele abban a füstös nagyvárosban?

Ezen gondolkodik most is, ahogy hazafelé ballag Viharral. A Szebenyi-tanya mellett haladnak el, mint ahogy erre mennek minden este a Nagyjárásról, mióta Vicát elnyelte a város.

– Már három éve – sóhajtja. – Csak tudnám, hogy hol keressem!

Vihar hirtelen hátrahököl, horkant egyet. Misi leugrik a hátáról, aztán körülnéz, hogy mitől ijedt meg a lova. Uramisten! Vicuska alszik a bodzabokor tövében! Misi alig ismeri meg. De Vica már ki is nyitotta a szemét, és rögtön fölismeri Misit. Fölugrik a földről, futni kezd a Szebenyi-tanya felé.

Misi döbbsenten áll Vica batyuja mellett. Nem tudja mire vélni a lány viselkedését. Fölveszi a kis batyut, elindul ő is a kis tanya felé. Mikor odaér a házhoz, rémülten látja, hogy Vica egy bicskát szorít a bal keze ütőerére.

– Ha egy lépést teszel felém, elemészttem magam – mondja halálsápadtan.

– Vicuska, hallgass meg!

– Nem akarok hallani semmit. Dobd ide a batyumat, aztán eredj!

Misi látja, hogy a lány valóban nem tréfál. Odadobja elé a csomagot, fölugrik a lóra, onnan szól vissza:

– Jól van, Vica. Elmegyek. Legyen úgy, ahogy te akarsz. Csak azt akartam neked elmondani, hogy több mint három éve várlak vissza. Feleségül akarlak venni. Tudom, hogy te is szeretsz. Másképp nem jöttél volna haza a városból. Nem tudom, mi történt veled, de ha békülni akarsz majd, adj valami jelet. Tegyel ki egy égő gyertyát az ablakodba. Én úgyis erre lovagolok minden este. Ha meglátom az égő gyertyát, másnap eljövök a szüleimmel.

– Vajon mi történhetett Vicával? – tépelődik hazafelé menet. Otthon beköti a lovat az istállóba, megeteti. Füttyörészve megy be a

•

kisszobájába. Bandi éppen írt valamit az asztalnál, most csodálkozva kapja föl a fejét:

– Mi van, öcskös? Talán hírt kaptál Vicuskáról?

– Egyelőre hagyjuk Vicuskát. Beszéljünk inkább Ilonkáról. Nagyon ritkán lehet látni a tanyán.

– Ritkán jön, azt mondd? – gyújt rá mosolyogva Bandi. – Nem baj. Annál édesebbek a találkozásaink. Meg aztán a tanító úr rengeteg leckével lát el. Alighanem sejt valamit.

Bandi már másfél éve tanul. Sok vizsgát letett ezalatt, és a vizsgáztató bizottság gyakran elámult a jó feleletein. Csodálkoztak rajta, hogy ez a tanyai parasztfiú milyen gyorsan rakja le a vizsgáit.

Egy sikeres vizsga után Gergő elérkezettnek látja beváltani azt az ígéretét, hogy nyeret vesz a fiainak. Misi szintén iparkodik, igyekszik elvégezni Bandi munkáját is a földeken. Büszke is Gergő a fiaira. Bejelenti nekik, hogy a jövő vasárnapi vásárra kapnak pénzt, vegyenek rajta nyeret.

Szörén ülik meg a lovat a Pernyész fiúk, amikor vasárnap bekoznak a faluba Jóska sógorukhoz.

– Hát ti, legények, mi járatban vagytok? Vásárfiát akartok venni? – kérdi Jóska sógor.

– Nyeretget – felelik egyszerre.

Ki is választják a legszebb nyeret Komjáti szíjgyártó portékái közül. Jóska bácsiéknál föl is nyergelik a lovakat, és ott lovagolnak körbe-körbe az udvarban. Micsoda jó érzés nyeregben ülni! Nemcsak Jóska sógorék, hanem a szomszédok is osztoznak a fiúk örömeiben.

– Ilyen nyeret eddig csak a főispán lován láttam – vélekedik az egyik szomszéd.

– Menjetek, legények, körül a faluban! – tárja ki Jóska bácsi, a nagykaput. – Hagy lássa mindenki, milyen helyre legények a rokonaim!

Bandi és Misi végiglovagol a főutcán. Bizony, elámul mindenki, aki látja őket. Mikor a fiúk visszaérnek a rokonaikhoz, már ebédelnek. Ebéd után rögtön haza akarnak lovagolni, de Jóska sógor rábeszéli őket, hogy maradjanak, majd estére elmennek a Nagykosmába, a bálba. Nem akaródzik bálba menni a legényeknek, de a szomszéd fiatalok, Jóska és Sándor értük jönnek.

•

– Ugyan, gyertek el! Majd mulatunk egy jót.

Így aztán elindulnak négyesben. Még oda se érnek, már hallják a legények mulatozását. Most éppen azt dalolják:

*Kikötöm a kis pej lovam a csárda elébe,
lehajtom a fejem a rózsám kötőjébe.
Lehajtom a fejem a barna babám ölébe,
hullajtom a könnyem a hacacérés kötőjébe.*

Misiék is dúdolni kezdik a nótát. A Nagykoksmában már áll a bál. Mindenki táncol, csak a mamák ülnek sorban végig a fal mellett. Bandiék egészen előre mennek, a zenekarig. Dér Miklós zenekarig, hogy ott legyenek, ha megáll a tánc. Alig helyezkednek el, szóváltásra figyelnek föl. Egy idősebb legény el akart kérni egy lányt a fiújától, de az nem adta. A legény erre nyakon vágta a fiút. A lány sikoltozik, odaszalad az anyjához. Pillanatok alatt kitör az általános verekedés. Olyan a Nagykoksma, mint egy fölboldyult méhkas. Előkerülnek a bicskák is csizmaszárból, egymásnak esnek a fiatalok.

A Pernyész fiúk azonnal az udvar felé veszik az irányt, amint elkezdődik a cirkusz – nem akarnak a verekedők közé keveredni. Még fél úton sincsenek, amikor valaki leüti a lámpát. A terem elsötétül, és a sötétben még vadabban folyik a vetekedés.

– Jaj nekem! Megszúrtak! – kiált föl Bandi.

Misi rémülten fordul felé, de Bandi már a vállára is borul.

– Vezess ki, Misi! Jaj, az oldalam!

Mire kijutnak az udvarra, megérkezik a kocsmáros egy égő lámpával, vele egy csendőr és az orvos. Az utóbbi rögtön kötszert vesz elő, és a petróleumlámpa világánál úgy-ahogy bekötözi a sebesülteket. Sokan megsebesültek, de Bandi a legsúlyosabban, ezért a doktor kimegy velük a tanyára. Jóska bácsi viszi Bandit a kocsiján. Misi halászápadtan ül a lován, kötőféken vezet a bátyját. A sebesült ott fekszik a kocsiderékban párnákon és dunnán.

A szomorú menet határtalan rémületet kelt a tanyán. Bori aszszony zokogva borul Misi nyakába, hiába csitítja az orvos. Végtére is csak megnyugszik valamennyire, és segít elhelyezni Bandit a nagyszobában. A fiú egyre sápadtabb, nagyon sok vért veszített.

Az orvos szerint nem ért belső szervet a bicska hegye, de ha egy-két centivel beljebb hatol, halálos lett volna a szúrás.

Amikor Tímárék értesülnek a szerencsétlenségről, azonnal el-sietnek Pernyészékhez. Bori sírva fogadja őket, aztán bemennek a betegszobába. Bandi, mint eddig is, egyre csak Ilonka nevét suttogja lázalmában. Tímárék összenéznek, de nem szólnak semmit. Hamarosan elköszönnek. Az úton Tímárné epésen megjegyzi:

– Ugyancsak hamar egymásba szerelmesedtek! Nem tudom, mikor melegedtek ennyire össze.

– Bandi egyelőre életveszélyben van. Ne azon törjük a fejünket, hogy mikor szeretted meg egymást, hanem azon, hogyan segítsünk. Ha Bandi nem élne túl, te is sajnálnád, tudom.

Tímárné erre elhallgat, hiszen valóban kedveli a fiút.

– Holnap reggel bemegyek a városba a tejeskocsival, hazahozom Ilonkát – határozza el magát a tanító.

– Ugyan miért mennél? Hiszen az orvos szerint nem annyira súlyos a dolog. Meg aztán biztosan valami lány miatt bicskáztak.

A férje azonban nem hallgat rá. Másnap kora hajnalban bemegy a városba, tíz óra tájban már haza is ér a kisírt szemű Ilonkával.

– Miért sírsz, kislányom? – simogatja meg az arcát az anyja. – Vagy nem is vagy már kislány? Bandi állandóan a neved suttogja.

Ilonkának azonban most nincs kedve beszélgetni. Elindul az apjával Pernyészékhez. Rá volt készülve, hogy szomorú látvány fogadja, de amikor meglátja Bandit, majdnem összeesik. Az orvos, mikor megtudja, hogy ezt a fiatal lányt emlegeti a beteg, örömmel adja beleegyezését a látogatásra.

– A szerelemnek csodálatos gyógyító hatása van – mondja, miután Ilonka belép Bandi szobájába.

Minden erejét össze kell szednie a lánynak, hogy ne sírjon. Odaáll az ágy mellé, könnyes szemmel nézi a számára olyan kedved arcot. Bandi megérzi, hogy valaki figyel, bágyadtan nyitja ki a szemét, de abban a pillanatban az öröm szikrája csillan benne.

– Ilonka, Ilonkám!

– Nem szabad, Bandikám! – csöndesíti Ilonka. – Nem szabad mozognod. Vigyáznod kell, tudod!

•

– Jó leszek, megígérem, csak egy icipici csókot kérek!

Ilonka puha csókjától rögtön színesedni kezd a fiú sápadt arca. Az orvos éppen ekkor lép be, és azonnal meglátja a beteg a változást.

– Ez a szép fiatal lány lesz a legjobb orvosság – mormolja alig hallhatóan, aztán fölemeli a hangját. – Az a szerencsénk, fiatalember, hogy nagyon erős a szervezete.

– Bandikám, el kell mennem – áll föl Ilonka. – De eljövök mindennap, amíg meg nem gyógyulsz.

Leves illata jön be a konyha felől, Bori mama a legszebb jéréjét vágta le nagybeteg fiának. Virágos tányéron hozza be a szobába, és Bandi hagyja, hogy megetesse.

– De jó ez a leves, édesanyám!

– Egyél csak, fiam!

Három nap múlva elköszön az orvos a Pernyész családtól, a beteg már magától föl tud ülni, neki semmi keresnivalója többé nála. Bandi gyakorolgatja a fölülést, de a szeme állandóan az ajtón van. Ilonkát várja. A lány szintén elköszön, vissza kell mennie a városba.

– Te mentetted meg az életemet, Ilonkám – csókolja meg Bandi.

– Akkor mostantól az enyém az életed. Úgy vigyázz rá!

Másnap már vissza is megy a tejeskocsival a városba. Bandi pedig tankönyvet vesz elő.

– Hamar lesz ez, bátyus – szól rá Misi –, megerőlteted a szemed.

– Lehet, de nehezemre esik tétlenül feküdni.

– Azt mondta az orvos, lassan próbálgathatod a fölkelést. Ha nem szédülsz, ki is mehetsz!

Lassan lábadozik a beteg. Bori néni egyre csak főzi a jó tyúk-leveseket, Ilonka írja a forró szerelmes leveleket. Olyanok ezek a levelek, hogy Bandi fülíg pirul, amikor olvassa őket. Többnyire így végződnek Ilonka levelei:

„Azt álmodtam az éjjel, Bandikám, hogy a tied lettem. Lebon-
tottad a köztünk levő falat. Remélem, ha meggyógyulsz, valóra
válík az álmom. Millió puszit küldök, és örökké a tiéd vagyok.

Ilonka”

•

– Mikor tudok én ilyen levelet írni! – sóhajt Bandi, és megcsókolja a levelet.

Szombaton este Misi elindul szokásos esti lovaglásra. Kezdi már sokallani az időt, ami eltelt Vicuskával való találkozására óta. Sehogy sem akar világítani a kisablakban a gyertya fénye, hiába ilyen kitarató, hiába teszi meg minden este ezt az utat.

Mióta Vicuska beköltözött a tanyára, annyiban változott az udvar, hogy egy egész galambsereg szálldos benne.

– Persze, most már van, aki enni ad nekik – gondolja Misi. – Azelőtt bezzeg messzire elkerülték a tanyát.

Nézi a galambokat, a kisablakra csak később téved tekintete. Ég a gyertya!

– Közel van az üdvösségem. Vicuskám! – ujjong, megfordítja a lovát, és hazanyargal.

Vasárnap reggel Misi jó korán fölkel, megeteti a jószágokat, aztán türelmetlenül várja, hogy leüljenek reggelizni. Akkor hozakodik elő a mondandójával. Fontos közlendője van, mondja a szüleinek, közben Bandi jókat mosolyog a bajsza alatt. Ő már tudja, mit akar mondani a testvére.

– Nofene, de komoly lettél! – csodálkozik Misire az apja. – Csak nem nősülni akarsz?

– De bizony, édesapám. Éppen az a szándékom.

Hozzá is kezd Misi a meséléshez, elmondja tövéről hegyére, hogyan ismerte meg Vicuskát Birkás Gyurka bácsinál kint a mezőn, addig, hogy Vicuskát cselédnek vitték, amikor elárvult.

– De már három hónapja itthon van, és én szeretném feleségül venni.

– Úgy látom, ti a bátyáddal összebeszéltetek, hogy megleptek bennünket a nősülési szándékokkal! – mondja Gergő.

– De miért kellett annak a kislánynak a városba mennie? Mért nem szóltál előbb, kitaláltunk volna valamit. Hallod? Most meg mi bajod van? – kérdi Bori elkomorodó fiát.

Bandi Misire néz, de az lehajtja a fejét, és beszélni kezd. Szégyenkezve meséli el azt az esetet, amikor beleselkedett Vicáék udvarába, és meglátta a fürdeni készülő lányt.

•

– Nem sülsz ki a szemed?! – csap az asztalra Gergő. – Így megszégyeníteni azt a szegény kislányt!

– És most hol van? Visszajött a tanyára ennyi vándorlás után? Ki tudja, mennyit szenvedhetett! – sóhajt Bori.

– Már három hónapja itthon van. Eddig szoba se állt velem, de tegnap este jelét adta, hogy kibékül velem, ez azt jelenti, ő is szeret engem.

Misi azt is elmesélte, miben egyeztek meg Vicuskával: hogy ha megbocsájt a lány, akkor meggyújt egy gyertyát, és kiteszi az ablakba.

– Az este végre megláttam a gyertyavilágot.

– Hát, öcskös, ez bizony nagyon romantikus történet. És az gyertyahistória! El se hinném, ha nem te meséled! – mosolyog Bandi.

– No, először is tegyük az öcskösödet tiszta pelenkába, mert jól összekeverte magát! – határoz az anyjuk.

– Aztán most mi is a teendő? – kérdi az apjuk.

– Kedves szüleimet megkérem, hogy menjenek el a Szebenyi-tanyára, és kérjék meg nekem Szebenyi Viktóriát.

– Hát akkor gyerünk, anya. Öltözzünk. Ti meg hozzátok ki a sárga féderes kocsit a színből. Bandi, te fogd be a lovakat. Azon a kocsin hoztam haza anyátokat is, amikor rátaláltam a kukoricásban.

Mindhárman ünneplőbe öltöznek, aztán Misi fölül az első ülésre, a szülei pedig hátul feszítenek. Misi megemeli a kalapját, és amikor elindítja a lovakat, egy galambsereg száll föl a fejük fölé, és kíséri őket egészen a Szebenyi-tanyaig. Ott elsőnek Bori néni ugrik le a kocsiról, odasiet a kiskapuhoz, megkocogtatja.

– Vicuska, engedj be bennünket! Mi vagyunk itt, a Pernyészék! Jó szándékkal jöttünk.

Rövid idő múlva hallatszik, hogy Vica egy nehéz gerendát gurít el a kiskaputól, aztán megfordítja a kulcsot a zárban. Egy szép, sudár, barna hajú lányka áll a csodálkozó szülők előtt. Kis virágos ruha van rajta, a szemét zavartan a földre süti.

– Jó napot, Vicuska! – mosolyog rá Bori asszony.

– Jó napot! – pillant föl rá a lány.

Betessékeli vendégeit a kemencés szobába, ott a tiszta mész szaga árad szét mindenfelé. Bori néni körülnéz, és már mondja is jövetelük célját:

•

– Vicuska, Misi mindent elmondott, hogy szeret, hogy feleségül akar venni. Mi is azt szeretnénk, ha hozzámennél.

– Vicuskám, azóta várlak, mióta elmentél. Szörnyű hosszú időbe telt ez a várakozás, de most már ne várjunk. Megérdemeljük, hogy boldogok legyünk.

Az igenlő válasz után Pernyészék magukkal viszik Vicát a tanyára, de nem a sajátjukra, hanem a szomszéd Királyékéra.

Alighogy megforr Gergő bácsi bora, megtartják a lakodalmat. Gyönyörű a menyasszony, ahogy ott ül a kis rámás tükör előtt. Éppen a gyöngyös koszorút teszi a fejére a Sebők néni. Hirtelen elpirul a lány, mert a tükörben meglátja maga fölött Pernyész Misi dacos, büszke fejét, hetyke bajuszos száját. De sokszor álmódott erről a szájról!

A fiatal pár a Szebenyi-tanyán tölti a jó hosszúra sikeredett mézesheteket. A háztetőn galambok turbékolnak, róluk vesznek példát a szerelmesek.

– Eredj már, apjuk, nézd meg a gyerekeket! – szól egy napon Bori asszony. – Még majd éhen halnak a nagy szerelemben.

– Ugyan már! Hadd szerelmeskedjenek! – néz ki Gergő bácsi az ablakon. – Esik a hó, ráérnek. Ilyen szép napjaik már úgyse lesznek.

Bandi őszintén örül ugyan öccse boldogságának, de egy kicsit irigykedik is. A tanulással jól halad, biztosra veszi azonban, hogy még legalább másfél esztendeig tanulnia kell, és csak akkor teheti le az utolsó vizsgát is. Rég nem látta Ilonkát, talán fél éve is van már. Most azonban nem ér rá búslakodni, mert le kell kaszálnia a herét. Gergő bácsinak megsértette a lábát egy rozsdás szög, ezért Bandinak egyedül kell kimennie a hereföldre. Misi meg Vicuska kimentek az édesanyjukkal a Budár szőlőbe gyümölcsöt szedni, csak Gergő bácsi ápolgatja itthon fájós lábát.

Nyár van már, de az iskolában még tart a tanítás. A nagy kánikulában előbb nem is tulajdonítanak nagy jelentőséget annak, hogy Horvát igazgató úr iskolájában egy délelőtt három gyerek rosszul lett. Csak akkor rémülnek meg, amikor az orvos megvizsgálja a betegeket, és döbbsen állapítja meg, hogy kolerásak. Azonnal értesíti az iskolaigazgatót, hogy egyelőre szüntesse be a tanítást, zárja be az

iskolát, mert fertőtleníteni kell a tantermeket. Szorongás és rémület lesz úrrá a városban, és hogy még nagyobb legyen az ijedtség, a három beteg közül egy meghal.

Aznap, mikor bezárják az iskolát, Ilonka is rémülten megy haza a nagymamájához, alig tudja neki elmondani, mi történt. A nagymama is megijed, egyre csak Ilonka homlokát tapogatja, hogy nem lázas-e.

– Talán az volna a legjobb, ha kimennél a Fodor-iskolába, kislányom – mondja Ilonkának. – Ott talán még nincs járvány.

Másnap már ki is megy Ilonka a tejeskocsival a szüleihez. Éppen akkor ér haza, amikor az apja ezekkel a szavakkal bocsátja haza a gyerekeket:

– Ragályos betegség ütötte föl a fejét a városban. Bizonytalan időre itt is megszűnik a tanítás. Menjetez haza!

A tanító nagyon megkönnyebbül, amikor meglátja Ilonkát a tejeskocsin, hiszen éppen azon törte a fejét, be kellene menni érte. A tanítóné is elősiet a kocsizörgésre, és magához szorítja a lányát.

– Minden rendben van, kislányom? – néz rá aggódva az apja.

– Nagy a zűrzavar a városban, mindenfelé meszelik a tantermeket.

A tanítóné a konyhába siet, hogy krumplis gombócot főzzön, a lánya kedvenc ételét. Ilonka a kisszobába megy, ki akarja magát csinósítani, hogy délután nagyon szép legyen. Szinte egy örökkévalóság óta nem látta Bandit, ma délután megkeresi. Kivasalja piros selyemblúzát, kibodorítja szép szőke haját. Perdül-fordul a tükör előtt, szép akar lenni. Hát ez sikerül is neki nagyon. Mielőtt elindul a Pernyész-tanyára, megcsókolja a szüleit.

– Olyan meleg a homlokod, kislányom – szól aggódva az anyja.

– Mert melegem van, anyukám. Jövök nemsokára.

A Pernyész-tanya meglepően csendes, csak a Bundás kutya szalad a vendég elé. Ilonka nevetve borzolja a füle tövét:

– Bundás, de régen láttalak!

Ilonka furcsállja a csendet, szorongva gondol arra: mi lesz, ha Bandi nincs itthon. Belép a konyhába, de ott csak Gergő bácsit találja.

– Ül le, Ilonka, ne vidd el az álmom – biztatgatja a csalódott lányt. – Bandit keresed, ugye? Nincs itthon, kiment herét kaszálni.

Tudod, oda, ahol egyszer gyerekkorotokban olyan jót játszottatok. A többiek meg a szőlőbe mentek gyümölcsért.

– Csak egy pillanatra ülök le, Gergő bácsi.

Röviden elmondja, miért van itthon, aztán föláll.

– Megyek, Gergő bácsi, nehogy későn érjek haza. Majd holnap megint eljövök – köszön el.

– Bundás hol a gazdád? – hajol le az őt kísérő kutyához, de az csak vakkant egyet, és elszalad.

Ilonka meglehetősen le van törve. Azért öltözött így ki, hogy Bandi még csak ne is lássa?! Amikor odaér a hereföldre vezető dűlőútra, gondol egy merészet:

– Mi lenne, ha most szépen odamennék? Mennyire megörülne Bandi!

Még végig sem gondolja, máris arrafelé irányítja a lépteit. Negyed óra alatt odaér a föld végéhez, messziről megismeri, hiszen ott kaszál Bandi, szép egyenletesen, aztán megáll, előveszi a kaszakövet, és jól megfeni a kaszát. Bandi háttal áll a lánynak, így nem láthatja, hogy Ilonka kitaróan figyel, gyönyörködik szép erős természetében, kemény mozdulataiban.

– Bandi parasztnak született, és az én kedvemért tanult ember lesz belőle – gondolja jólesően a lány.

A szomszédos földön Sárkány Pali bácsi befejezte a munkát, hazafelé indítja a lovait. Meglátja Ilonkát, ránevet, aztán kiált egy nagyot:

– Bandi! Nézz már hátra! Jön a segítség.

Nevetve a lovak közé csap.

Bandi megfordul, de földre is gyökerezik a lába rögtön. Azonnal megismeri Ilonkát, de el sem tudja képzelni, hogy került ide a hereföldre. Hirtelen azt sem tudja, mit mondjon.

– Ilonkám...

– Bandikám! De rég láttalak!

– Gyere, ülj ide a kévére, én meg majd leülök ide eléd, és nézlek.

Alig ismertelek meg!

Ilonka néhány szóval elmondja, mi van a városban.

– Bezárták az iskolákat. Kolerajárvány van már itt a tanyán is. Most kezdik meszelni, fertőtleníteni a Fodor-iskolát.

•

A szerelmesek gyorsan túteszik magukat ezeken a sötét gondokon. Egyelőre az a fontos, hogy itt ülnek egymás mellett, fogják egymás kezét.

– Hát már meg se ölelsz? Meg se csókolsz? – néz Bandira kacéran Ilonka.

– Hiszen alig merek hozzád érni! Attól félek, összetörlek, ha megölellek.

– Ne félts te engem...

Ezt már Bandi se mondatja kétszer. Megöleli, megcsókolja a lányt, a szemét, a száját. Egyszerre a fejébe szalad a vér, egy érelyes mozdulattal felrántja a szép piros blúzt, hogy Ilonka két kis gömbölyű melle szinte kiugrik belőle. Erre azonban már magához tér a lány.

– Engedj el, Bandi! – lihegi. – Mit csinálsz, te örült?

De Bandi már se lát, se hall, szinte letépi a lányról a blúzt.

– Eressz! – ugrik föl Ilonka, és futni kezd. A föld végéről még visszafordul a dermedten álló Bandihoz:

– Paraszt vagy, paraszt! És az is maradsz!

Sírva fakad, így fut egészen a Fodor-iskoláig. Ott rendbe szedi magát, benéz az ablakon. A szülei éppen vacsoráznak. Nem akar ilyen csapzottan bemenni, hát bekiált:

– Én már vacsoráztam Pernyészéknél!

Annyi ereje még van, hogy ledobja magáról a ruhát, aztán belezuhan az ágyba.

– Vége... vége hát mindennek.– suttogja.

Másnap reggel ki kell hozzá hívatni a doktort a városból, az megállapítja, hogy Ilonka is megkapta a fertőző betegséget. Két hétig fekszik mozdulatlanul, súlyos betegen. Nincs eszméletlen állapotban, de a szemét alig tudja nyitva tartani. Gyakran át- meg átgondolja, mi is történt kint a hereföldön. Végül rájön, hogy nem Bandi volt ott a főbűnös, hanem ő. Hiszen ő pontosan azzal a szándékkal öltözött úgy ki, hogy megszédítse Bandit. Hát sikerült, de alaposan! Újra eszébe jut az, ahogy megáll a hereföld végénél, és figyel a legényt, amint szép, egyenletes mozdulatokkal kaszálja a herét, éppen úgy, mint ahogy nyáron a búzáat.

Bandi maga sem tudja, hogy ért haza. Jócskán alkonyodik már, bemegy a kisszobába, ráhasal az ágyra, és egyre csak azon töri a fejét, mi a csoda lelhete a hereföldön. Apja zavarja meg, mikor besántikál hozzá.

– Hát te nem vacsorázol? Találd ki, ki keresett! A Tímár Ilonka. Azt mondta, holnap újra eljön.

– Nem vacsorázom – mondja Bandi, és a fal felé fordul.

Gergő bácsi csodálkozva megy ki, nem tudja mire vélni a fia viselkedését. Bandi fölkel, levetkőzik, aztán ismét lefekszik, és fejére húzza a takarót. Töpreng. Vajon mi történt a hereföldön. Hiszen semmi se történt, mert Ilonka elszaladt. Aztán azt kiabálta: te paraszt, az is voltál, az is maradsz.

– Tehát hiába tanulok, csak paraszt maradok – gondolja keserűen.

Hajnal felé nyomja el az álom. Reggel arra ébred, hogy az anyja és Sebők néni az udvaron beszélgetnek.

– Az unokám mondta, hogy bezárták a Fodor-iskolát – hallja Sebők néni hangját. – Csak az orvos mehet be a tanító lányához. Azt mondják, nagyon beteg.

Bandi fölugrik. Ilonka beteg! Nem is szól senkinek, föl pattan a Villám hátára, és a Fodor-iskolához nyargal. Hatalmas piros cédula van kitűzve a kapura:

Járványos betegség miatt zárva.

Amíg a papírt nézi, nem veszi észre a mellette elhaladó orvost, csak akkor eszmél föl, amikor az már belép a kapun.

Lehajtott fejjel bandukol haza, a lovat kötőféken vezeti. Behúzódik a kisszobába, ki se mozdul.

– Ha Ilonka meghal, én utána megyek – mormolja.

Anyja alig tudja rábeszélni, hogy legalább néhány falatot egyen.

Két idegtépő hét múlva Julis néni és a férje – ők meszelik a Fodor-iskolát – azt a hírt hozzák, hogy a tanító úr lánya kint üldögél a kertben a virágok között, olvasgat egy hintaszékben. Sebők néni hozza át Pernyészékhez az örömhírt.

– Azt mondta a doktor, túl van az életveszélyen – mondja Boriska asszonynak.

Bandi a kisszoba ablakán át hallja, amit a két asszony beszél, az örömhír hallatán elkezd le-föl sétálni, azon töpreng, hogyan talál-

•

kozhatna Ilonkával. Lehetetlen. De mégis! Levelet ír neki. Rögtön le is ül az asztalhoz, és ír:

„Drága, egyetlen Ilonkám!

Szólíthatlak-e még úgy, mint régen: violavirágom? Örökké hálás leszek annak az orvosnak, aki téged meggyógyított, és a bocsánatodat kérem azért, mert elvesztettem az eszemet.

Megígérem, hogy nem teszem többé. De olyan gyönyörű voltál abban a piros blúzban, hogy nem tudtam fékezni magam. Ugye megbocsájtasz, és szeretsz továbbra is? Csak annyit írk meg, szeretsz még?

Ölel Bandi”

Borítékba teszi a levelet, és elviszi Julis néninek. Megkéri az aszszonyt, vigye el Ilonkának a levelet, ha megy az iskolába meszelni. Julis néni is tud Bandi és Ilonka szerelméről, rögtön a keblébe rejtí a levelet.

– Az iskola már be van meszelve, Bandi. De megyek ma is a virágokat meglocsolni. Még máma átadom a leveledet.

– Mondja, hogy van Ilonka?

– Szemlátomást jobban. Már sétálgat a virágoskertben. Csak egy kicsit lesoványodott.

Bandi hirtelen éhséget érez. Ő is lefogyott jócskán, mióta Ilonka ágyának esett. Hazasiet, és anyja legnagyobb csodálkozására jóízűen és biztatás nélkül megebédel.

Ilonka valóban még aznap megkapja Bandi levelét. A virágoskertben olvassa, a kispadon. Olvasás közben sírva fakad, aztán nagyot sóhajt:

– Még ő kér bocsánatot!

Besiet a szobájába, és rögtön válaszol:

„Bandikám!

Nincs mit megbocsájtanom, sőt én kérek tőled bocsánatot. Azt hiszem, tudod, hogy miért. A válaszom: soha még így nem szerettelek. És örökké a tied vagyok.

Csókol Ilonkád”

Julis néni hűségesen hozza-viszi a leveleket, és Ilonka gyorsan gyógyul, testileg-lelkileg erősödik. Amikor teljesen fölépül, nagy elhatározásra jut. Úgy dönt, hogy tiszta vizet önt a pohárba. Ő nem vár tovább, hanem feleségül megy Bandihoz, mert boldog akar lenni. Elég volt a bujkálásból. Vacsora után el is kezdi a mondókáját.

– Apa, anya, beszélni szeretnék veletek! Férjhez akarok menni Bandihoz, amint a doktor úr engedélyt ad rá. Én már úgy érzem, hogy teljesen rendbe jöttem. Az étvágyam már akkora, hogy néha magam is sokallom, amit megeszek. Értsétek meg, abban a korban vagyok, amikor a lányok férjhez mennek! Boldog akarok lenni! – fejezi be szívgöngyölve.

Tímárék hallgatnak. A tanító a lánya haját simogatja. A felesége megkockáztatja:

– És az iskola? Azzal mi lesz?

– Nem Bandi, hanem a betegségem miatt kellett abbahagynom a tanulást. Természetesen utólag majd pótolom, amit mulasztottam. Együtt tanulunk Bandival.

– Ez szépen hangzik, kislányom – szól közbe az apja. – De hát hogy akarsz te hozzámenni Bandihoz? Üzensz neki, hogy jöjjön el, és vegyen feleségül?

Erre már mindhárman elnevetik magukat. Ilonka bemegy a szobájába, előhossa Bandi leveleit.

– Mióta jobban vagyok, azóta írta nekem Bandi ezt a rengeteg levelet. Minden leveléből sugárzik az öröm, amiért fölgyógyultam. Meg az, hogy szeret, hogy nem tud és nem is akar nélkülem élni. És én se tudok.

– Igazad van, kislányom! – áll föl Tímárné. – Mikor súlyos beteg voltál, amikor még azt se tudtuk, hogy megmaradsz-e akkor megfogadtam, soha semmi mást nem kérek az élettől, csak azt, hogy téged egészségesnek, boldognak lássalak. Írj még egy levelet Bandinak, hogy... No de te jobban tudod, mit kell írnod. Holnap szombat lesz. Tudod mit? Hívd meg Bandit ebédre!

– Anyukám, apukám! Olyan boldog vagyok! – kacag Ilonka, miközben összecsókolja a szüleit.

– Azt még nem árultad el, hogy ki volt a levélhordótok – fogja meg a kezét az apja – Csak nem a Julis néni?

•

– Eltaláltad, apa.

– No hiszen, nehéz volt kitalálni, amikor rajta és a doktoron kívül más nem jöhetett be – nevet Tímárné.

Másnap reggel Julis néni újabb levelet visz Bandinak, csak hogy nem tud bemenni Pernyészékhez, minden kapu zárva van.

– Oda vannak dolgozni! – kiált oda neki Sebők néni, aki látja, hogy a Pernyész-tanya felől ballag. – Hallod-e, Julis! Ha Bandinak hoztál már megint levelet, vidd ki neki ide hereföldre. Itt köti kévébe a herét nem messze. Odaadnám neki én is szívesen, de éppen indulóban vagyunk.

Julis néni könnyen megtalálja a hereföldet. Bandi hitetlenül nézi hol őt, hol a levelet. Leül egy herekévére, fölbontja a borítékot. Olvassa, olvassa a levelet, és nem akar hinni a szemének. Észre se veszi, mikor ment el mellőle Julis néni. Alig bír magával. Legszívesebben máris készülődne, de a dél még messze van. Újra munkához lát. Amikor az utolsó kévét is beköti, fölugrik a Villám hátára, hazalovagol. Az ünneplő ruhája ott van a sublótfiókban szépen kimosva, kivasalva. Még tizenegy óra sincs, de Bandi már föl van öltözve. A csizmája úgy fénylik, mint a tükör.

Háromnegyed tizenkettőkor fölteszi a nyeret Villám hátára, kivezeti a lovat a kiskapun.

Amikor belovagol az iskolaudvarba. Ilonka már ott áll a teraszon. Elébe siet, a tenyerében egy kockacukrot rejteget Villámnak. A ló hálásan nyerít föl, amikor Ilonka a szájába adja a cukrot. Bandi a diófához köti a lovat, aztán átkarolja Ilonkát, így mennek föl a teraszra. Ott már meg van terítve öt személyre.

– Ki az ötödik? – csodálkozik Bandi.

– A nagymama – nevet Ilonka a legény zavarán.

Rövidesen elő is kerül a nagymama, bemutatják neki Bandit. Az idős asszony nem titkolja, mennyire tetszik neki a vőlegényjelölt.

– No, kis unokám, ha fiatalabb volnék, elszeretném ám tőled ezt a deli legényt!

Nagyot nevetnek erre Tímárék, Bandi meg fülig pirul. Alig eszik pár falatot, állandóan csak Ilonkát nézi.

Ebéd után a fiatalok kísétnak a virágoskertbe, csak akkor megy be Ilonka, amikor megérkezik az orvos a városból. Az orvos kelle-

mesen meglepődik, amikor látja betege gyors javulását. Csodálkozik erősen, hogy ilyen rövid idő alatt ilyen rohamosan gyógyul a páciens. Hamarosan megtudja a titkot, mégpedig Tímárnétól.

– Doktor úr – mondja neki négy szemközt –, a lányom azt mondja, hogy férjhez szeretne menni. Szerelmes, és nem akar tovább várni. Mit gondol, mennyit kell még várniuk az esküvővel?

– Hát ez a titka a kislány rohamos gyógyulásának! – mosolyodik el az orvos.

– Bizony ez.

– A szerelem betegít, de gyógyít is. Ha szeretik egymást, házasodjanak össze minél előbb. Ne várjanak soká.

– Köszönöm, doktor úr. Igaza van, hogy a szerelem gyógyít, de azért maga is derekasan kivette a részét a gyógyításból. Örökké hálásak leszünk magának azért, amit a lányunkért tett.

– Erre kötelez a hivatásom, asszonyom. Nincs mit köszönni.

Mielőtt elköszönne, még visszalép:

– Most már nem jövök mindennap, csak hetente egyszer. Úgy hallom, az iskolák a jövő héten megnyílnak, de Ilonka még ne menjen. Jobb lenne, ha megesküdnének. A tanulás megvárja, azzal ráér később is.

Ilonka kihallgatta a beszélgetést, és máris fut Bandihoz, hogy elmondja neki az örömhírt. Bandi azonban éppen az orvossal beszél.

– Maga az a fiatalember, aki elcsavarta az én betegem fejét? – kedélyeskedik a doktor.

– Nem is tudom, doktor úr, hogy én csavartam el az övét, vagy ő az enyémet, vagy mind a ketten csavargattuk egymás fejét.

– Mindegy is az! A végeredmény a fontos. Ilonka meggyógyult, ezután csak hetente egyszer jövök ki hozzá. Persze még egy kis szerelem azért kell a teljes gyógyuláshoz.

– Meglesz, doktor úr! Én is voltam súlyos beteg, és az orvos szerint engem is Ilonka szerelme gyógyított meg.

– Hát csak tűzzék ki az esküvő napját. Minél előbb, annál jobb. De ha meg nem sértem, a ruhájából ítélve maga földműves, nem?

– Igen, paraszt vagyok. Magánúton tanulok. Építem a hidat közém és Ilonka közé.

•

– Nem maga az a csodatanuló, akiről a városban dicshimnuszokat zengenek?

– Csodatanuló nem vagyok – mosolyodik el Bandi. – De eddig még minden vizsgám sikerült.

– És ezt Ilonkáért teszi, ugye?

– Igen. Ilonkáért. És ha többet kellene tennem érte, akkor még többet tennék.

– Irigylem magukat, fiatalember – bólint az orvos. – A viszontlátásra!

Bandi utánanéz, aztán besiet Ilonkához a kisszobába. Nagyon jó kedve kerekedett, de hogysisne, mikor nemsokára egészen a magáénak mondhatja Ilonkát. A lány zöld bársonydíványon üldögél, fölhúzta kezét, lábát. Bandi mellé ül, és csókot lehel a homlokára.

– Miért nem jöttél ki?

– Nem akartalak zavarni benneteket, hiszen olyan nagy beszélgetésben voltatok a doktor úrral.

– Mi az? Te hallgatózni is szoktál? Mutasd csak a füledet! Melyikkel hallottad meg, hogy nemsokára egybekelünk?

Este aztán a szülőktől is megkéri Bandi Ilonka kezét. Az ő beleegyezésük után már csak kérése van:

– Eljönnék holnap délután Ilonkáért. Megyünk a szőlőbe körtét szedni, őt is kivinném kocsival.

– Jaj, de jó lesz! – tapsol Ilonka. – Jaj, de jó!

Másnap azonban kora reggel azt a hírt kapják Pernyészék, hogy Bori asszony anyja súlyos beteg, a lányát szeretné látni. Gergő befogja az öreg lovat, a Bátort a kocsiba, azzal mennek beteglátogatóba.

Bandi elindul Misiékhez a Szebenyi-tanyára. Ott babát várnak, és Bandi alighogy belép hozzájuk, látja Vicuskán nem sok ideje lehet már. Természetesen ők se mehetnek körtét szedni.

Bandi nem is tudja, örüljön-e vagy se, hogy Ilonkával kettesben lesznek. Illetve hát persze hogy örül.

Délután a féderes kocsival áll meg Ilonkáék előtt, a lány egyszerű kis kartonruhában siet ki hozzá, a feje menyecskésen hátrakötve. A Villám egy trappban megy, gyorsan kiérnek a szőlőbe. Ilonka azonnal leugrik az ülésről, és mire Bandi kifogja, megeteti a lovat, addigra ő már javában szedi a körtét. Bandi fölmászik a fára, hamar

•

•

telnek a garabolyok. Úgy belemélyednek a munkába, hogy észre sem veszik, esni kezd az eső. Csak mikor már félig eláztak, akkor húzódnak be a kis pajtába a friss szalmára. Bandi gyöngéden átöleli Ilonkát, az pedig hozzásimul.

– Csókolj meg, Bandikám, és legyél olyan paraszt, amilyen a hereföldön voltál. Tudod...

Ilonka úgy érzi, mintha valami fölemelné egészen a mennyországig. Az eső csöndesen kopog a fák levelein.

Három hétre rá megtartják az esküvőt, de utána is gyakran jönnek ide a kis pajtába a szalmára mézet enni.

A Szebenyi-tanya lakói megszaporodtak: ott totyog már az egyéves Gergő is. Hamar elkezdett járni, állandóan ott sündörög vagy az apja, vagy az anyja körül. Többnyire mégis az utóbbihoz csatlakozik, mert az apjának mindig akad valami sürgős dolga, hol az istállóban, hol a földeken. Most is nagyon siet reggelizni, mert megígérte Bandinak, hogy beviszi a városba, annak meg most lesz az utolsó vizsgálja.

Misi gyorsan megcsókolja a feleségét meg a fiát, aztán hazasiet a Pernyész-tanyára a kocsiért, lóért. Nagy nap ez a mai a Pernyész család életében, ragyog a szülők szeme a büszkeségtől, boldogságtól, hiszen minden remény megvan rá, hogy a rengeteg tanulás után Bandi legnehezebb vizsgálja is sikerül. Rendbe teszik a kocsit, Misi a Villámot csutakolja, csak úgy ragyog a ló szőre. Gergő bácsi kitarja a nagykaput. Misi fölugrik a bakra.

– Na gyerünk, Villám, nagy úr lesz máma a gazdádából!

Villám erre egy nagyot nyerít, mintha megértette volna.

Bandi már ott áll a Fodor-iskola teraszán, mellette Ilonka, akin már jócskán meglátszik, hogy várandós. Tímárék is ott sorakoznak a fiatalok mellett, hiába, nem egyszerű hétköznapi ez a mai. Bandi megcsókolja a feleségét, azután apósával együtt fölül a kocsira. Tímár tanító hátra ül, Bandi pedig előre, az öccse mellé. Oda is szól neki:

– Add már ide azt a gyeplőt, öcskös! Olyan régen hajtottam a Villámot.

– Bizony az utóbbi időben nemcsak a lovat hanyagoltad el, hanem bennünket is. Mindig csak az a tanulás! Ünnepe volt, ha láttunk. Édesanyám is ezt mondogatja.

•

– No majd pótolok minden mulasztás, ha sikerül ez a vizsga. Nem lesz rám panasz, még meg is untok.

– Majd meglátjuk. Tennivalód az lesz bőven édesapáméknál is.

A városban egyenest Tímár nagymamához mennek, ott Misi a gondjaiba veszi a kocsit, a lovat, Bandi és az apósa meg a vizsgáztató bizottság elé járulnak.

Jó hosszúra nyúlik a nagyvizsga, Misi már kezd türelmetlenkedni. Ott sétálgat a tanterem előtt, néha fülel is, de a vizsgából nem hallatszik ki semmi. Végül mégiscsak kinyílik az ajtó, és Misi azonnal fölfedezi bátyja örömtől sugárzó arcát. Odasiet hozzá, megöleli.

– Ne is mondj semmit! Rá van írva az arcodra, hogy sikerült.

– Hát, öcskös, vége a tanulásnak.

Ekkor lép ki az ajtón a vizsgáztató bizottság elnöke, odafordul Bandihoz:

– Gratulálok, Pernyész András tanító úr. Hatalmas munkát végzett. Minden elismerésem a magáé és az apósáé, adja át neki az üdvözlétemet!

Bandi körülnéz, az apósát keresi. Meg is találja, amint közeledik, de ekkor valaki hátulról a vállára csap:

– Szervusz, Béla! Zdravo, egyetlen cimborám! Hát hogy vagy? Alig ismertelek meg.

Tímár tanító csodálkozva fordul hátra, egy darabig döbbenten bámul a vállát csapkodó férfira, aztán szinte a nyakába ugrik.

– Szervusz, komám! Vujica, öreg fiú, hogy megváltoztál, amióta nem láttalak!

Alig győzi kibeszélni magát a két volt iskolatárs. Bandi és Misi – látva a két jó barát örömet – szépen a hátuk mögött ballagnak, és Bandi arról mesél, hogyan folyt le a vizsga.

– Hát bizony nem volt gyerekjáték. Hanem, öcskös, azzal, hogy tanító lettem, énbennem nem változott semmi, úgy érzem, paraszt maradtam. Nem azért mondom, mintha sajnálnám, ellenkezőleg. Meg aztán a feleségem is mindig azt mondogatja, hogy maradjak én csak parasztnak. Különösen este...

Jót nevetnek a fiatalemberek, közben utol is érik a két jó barátot.

– Ide nézzetek, fiúk! – hívja őket Tímár tanító. – Bemutatlak benneteket a barátomnak. Ő Božin Vujica, akivel együtt végeztük

•

el az iskolát huszonöt évvel ezelőtt. Énbelőlem akkor tanító, őbelőle meg ügyvéd lett.

– Te, Béla! – vág a szavába döbbsenten a barátja. – Kik ezek a fiúk? A te fiaid?

– No nem egészen. Az egyikük, András, a vejem, ő pedig az öccse, Mihály. De miért bámulod őket annyira, kiskomám? Talán azon csodálkozol, mennyire hasonlítanak egymásra? Azon ne csodálkozz, mert ikrék.

– Igen, szembetűnő a hasonlatosság. De nem csak egymásra hasonlítanak. Tudod, van egy ügyfelem, egy nyugalmazott szolgabíró, arra úgy hasonlít ez a két fiatalember, mintha a fiai vagy legalábbis az unokái volnának. Hanem, te Béla, nem találkozhatnánk mi egyszer itt a városban édesanyádnál? A feleségeink se ismerik még egymást. Ez jó alkalom lenne, hogy összeismerkedjenek, mi meg jól kibeszélgetnénk magunkat. Mit szólsz hozzá? Mondjuk szombaton délután úgy három óra körül eljöhetnénk.

Ebben meg is állapotodnak, és egy baráti kézfogással elbúcsúznak egymástól.

Bori mama igazi ünnepi ebédet készített annak öröme, hogy tanító lett a fiából. Igencsak kitett magáért. A túros rétes, Bandi kedvenc étele, tán még sose volt ilyen finom, mint most. Bandinak úgy tűnik, Ilonka csókja se volt még ennyire édes, mint ma este.

– Ugye azért mindig olyan szerelmes paraszt maradsz nekem, mint amilyen a hereföldön voltál? – sűgja Ilonka.

– Ha tudnád, mennyire félttem én akkor, hogy az erőszakos viselkedésem miatt elveszítelek! – öleli át a férje. – Azzal pedig tönkrettettem volna az életemet.

– Még hogy tönkrettetted volna az életedet! – ül föl nevetve Ilonka.

Lecsúszik az ágyról, a szekrényhez lép, és elővesz egy fehér dobozt.

– Kedves férjje, legyen szíves, hunyja be a szemét, és ki ne nyissa addig, amíg én meg nem engedem!

Bandi természetesen belemegy a játékba. Már megszokta, hogy az ő kis felesége mindig kitalál valamit.

– No most nyisd ki a szemed!

•

Ilonka ott áll az ágy mellett, kezében a szép piros blúz, az, amit Bandi leszakított róla a hereföldön. Az újdonsült tanító belevörösödik az emlékezésbe.

– De Ilonka...

Ilonka huncut mosollyal visszateszi a blúzt a szekrénybe, aztán leül az ura mellé.

– Emlék ez nekem, Bandikám, kedves emlék. Akkor döbbsentem rá, hogy mekkora áldozatot hozol, értem. Ezért mondom én neked mindig, hogy legyél jó tanító, de lélekben maradj meg parasztnak, és maradj csak az enyém.

Vujica Božin ügyvéd úrnak rengeteg a munkája. Főként magas rangú hivatalnokok az ügyfelei, mint Gombos Károly nyugalmazott szolgabíró is. Gombos úrnak már nagyon fájnak a lábai, nem tudja személyesen fölkeresni az ügyvédjét, hanem a cselédjével üzen neki. Legelőször is a cselédjével hívatta el. Bemutatkozott, majd így szólt:

– Bocsásson meg, de röviden el kell mondanom az életem történetét ahhoz, hogy megértse, mit várok öntől.

Falun születtem, gazdag földbirtokos családban. Már gyerekkoromban fölfedezték a tanítóim, hogy jó fejem van, így az elemi iskola befejezése után a szüleim főiskolára küldtek a városba. Hetente csak egyszer mentem haza, többnyire szombaton estefelé. Volt akkoriban egy kis cseléd lányunk, láttam a szeméből, hogy belém szeretett. Egy szombaton este később értem haza a szokásosnál, senki sem volt otthon, csak egy cédulát találtam az asztalon: „Vámosiékhoz mentünk, gyere te is!”

Indultam is rögtön a fürdőszobába, és visszafelé menet meglátam, hogy a cseléd szoba ajtaja félig nyitva van. Nem gondolkoztam én semmin, hanem rögtön beléptem. A többit, azt hiszem, nem kell elmondanom. Néhány hónap múlva, amikor Virág Annuska, a kis cseléd lány gömbölyödni kezdett, minden kitudódott. Anyám, aki mindig is rangkországban szenvedett, idegösszeroppanást kapott. Az ő határozott kívánságára, illetve követelésére a kis cseléd lány gyorsan férjhez ment egy béreshez. Fájdalomdíjként egy kis házat kapott a falu szélén. Anyám az eset után – amikor én már szolgabíró voltam – összehoront egy szép, gazdag lánnyal, Péterfy Elzával. Egy év múlva

született egy kisfiunk, de csak két napig élt... Nem sokkal később a feleségem ágynak esett, tüdőbajos volt. Egyedül maradtam, időközben a szüleim elhaltak. Van egy nővérem, öt évvel idősebb nálam, tudomásom szerint külföldön él a férjével, de évek óta nem kapok hírt felőle. Nincs nekem senkim. Úgy érzem, nem sokáig élek már. Fiatal koromban meglehetősen kicsapongó életet éltem, most fizetek érte. Mióta így legyöngültem, sokat gondolkodom, és gyakran eszembe jut, hogy valahol él a lányom, Virág Annuska kis cseléd lánya. Őt kellene megkeresnie. Ez a nagy ház, amelyben lakom, még nincs eladósítva, ezt szeretném ráhagyni. Ugye megkeresi, ügyvéd úr?

– Szívesen elvállalom az ügyet, szolgabíró úr – válaszolta Božin ügyvéd. Szánta az öregembert, meg hát Gombos Károly még ma is híres ember a városban.

Vujica Božin tulajdonképpen örömmel vállalta, hogy megkeresi Gombos bíró úr lányát. Annyit sikerült még megtudnia, hogy Virág Annuskát egy Huszár István nevű béreshez adták hozzá.

– Ezen a nyomon fogok elindulni – mondta megbízójának.

– Szeretném önt meghívni egy italra, ügyvéd úr, de sajnos nincs itthon a cselédem. Megkérhetném rá, hogy menjen át a másik szobába, és hozza ki a borosüveget és a poharakat?

– Nagyon szívesen.

Ahogy a poharak meg a borosüveg után nézett, a pillantása a falra akasztott hatalmas képre esett. Valószínűleg Gombos úr fiatalkori képe az. Jól megnézte, aztán fogta az üveget, a poharakat, és átsietett a másik szobába.

– Milyen szép volt maga ifjú korában! – szólt az öreg szolgabíróhoz. – Nem csoda, hogy elcsavarta a fejét annak a szegény kis cselédlánynak.

– Igen, könnyű dolgom volt – nevetett keserűen Gombos úr. – A következményekre sohasem gondoltam. Csak most, hogy itt ülök ebben a hatalmas székben félig nyomorultan, csak most jut eszembe, hogy valahol van egy lányom, akivel semmit se törődtem. Ügyvéd úr, kérem, keresse meg! Nagyon szeretném látni. Megmondom őszintén: sok nő volt az életemben, de gyereket egyik se szült. Pedig nagyon szerettem volna gyereket nevelni. A kisfiam csak két napig élt...

Božin ügyvéd bejegyezte a füzetébe az adatokat, fölírta Virág Annuska nevét, a férjéét; megígérte Gombos bíró úrnak, hogy megkeresi a lányát.

Nem sokkal ezután találkozott régi iskolatársával, Tímár Bélával. Rögtön föltűnt neki, hogy az a két fiatalember, akiket úgy mutatott be Tímár, mint a Pernyész testvéreket, mennyire hasonlítanak Gombos bíró úrra. Az ügyvéd agya lázasan dolgozott: ilyen nagy hasonlatosság csak egészen közeli rokonok között lehetséges. Összefüggést keresett a két dolog között.

Szombaton délután idősb Tímárnéhoz beállított Božin ügyvéd és a felesége, Ankica. Tímár tanítóék már ott vannak, még reggel bejöttek a tanyáról. A két asszony hamar megkedvelni egymást, kimennek a virágoskertbe beszélgetni, a férfiak a nappaliban cigarettára gyűjtanak. Beszámolnak egymásnak sorsuk alakulásáról, aztán az ügyvéd beszámol barátjának arról, miféle megbízást kapott Gombos szolgabíró úrtól.

– Tegnap voltam nála megbeszélésen. Megint beszélt az életéről. Hát, mondhatom, elég viharosan élt. Dörgött, villámlott körülötte mindig. Még egészen fiatalon, húszéves korában elcsábította egy árva kis cselédjüket, Virág Annát. Mikor már meglátszott a lányon a viszonyuk, a fiú szülei hozzáadták egy béreshez. Egy faluszéli kis házat kapott „nászajándékba”, azaz fájdalomdíjként a lány. Állítólag kislány született ebből a bűnös, szerelemből, és a községházán Huszár Borbála néven jegyezték be. Ezt a lányt kell megkeresnem, mert a szolgabíró úrnak ezen a lányon kívül nincs senkije. Vagyona se maradt, csak ez a nagy ház, amiben most lakik. Ezt szeretné a lányára hagyni.

Amíg rágyűjtanak, mind a két férfi elgondolkodva hallgat, aztán ismét az ügyvéd töri meg a csendet:

– Én, Béla, megmondom neked őszintén, arra gyanakszom, hogy nem véletlen ez a nagy hasonlóság a szolgabíró meg a két Pernyész fiú között. Kell itt lenni valami összefüggésnek. No, majd utánajárok ennek. Már hétfőn elutazom a szolgabíró úr falujába, a községházán biztos találok valami nyomot.

– Várjál csak, Vujica – szakítja félbe a tanító. – Talán én is segíthetek egy kicsit. Azt a két legényt én tanítottam kint a Fodoriskolában első osztálytól az utolsóig. Fantasztikus, micsoda jó fejük

van! Én már akkor gyanítottam, hogy valamelyik nagyszülőjüktől örökölték az eszüket. Tovább tanulni nem akart egyik se, de végül Bandi mégis tanító lett. A lányom, Ilonka kedvéért.

– Bandi lett a vejed. Igaz?

– Persze. De még valamit el kell mondanom. Ha jól emlékszel, éppen bizonyítványosztáskor történt. Az udvaron játszottak a gyerekek, és egyszer csak nagy zsvajra lettem figyelmes. Kisiettem, és ott találtam egy bevert fejű gyereket. Mint kiderült, Bandi verte meg az osztálytársát, mert az azt mondta neki: te csak hallgass, mert a te anyád fattyúgyerek!

Az ügyvéd, aki eddig idegesen járkált a szobában, most hirtelen megállt.

– Azt mondta, fattyúgyerek?!

– Igen, így mesélték a gyerekek. De meg kell mondanom, hogy semmiféle pletykát nem halottunk ezzel kapcsolatban. A Pernyész család nagyon népszerű a tanyavilágban.

– Kezdem világosan látni a dolgokat – mondja erre Vujica Božin, és azzal köszön el Tímáréktól, hogy a jövő héten elutazik Gombos bíró úr szülőfalujába és amint megtud valamit, majd fölkeresi a barátját, és beszámol neki a fejleményekről.

– Én már szinte biztosra veszem, hogy a két fiú anyja a bíró lánya! – szól vissza a kapuból.

Hétfőn reggel a hóna alá csapja az aktatáskáját, fogad egy fiákert, és elviteti magát a bíró úr szülőfalujába. Az a szándéka, hogy először a községházán érdeklődik. Már a falu főutcáján halad a fiáker, amikor az ügyvéd meglátja a templomtornyot. Rögtön odaszól a fiákerosnak, hogy inkább a templomhoz menjen, mert a plébánián is dolga van.

– Micsoda szerencsém van! – gondolja, amint meglátja a nagyon öreg, majd nyolcvan esztendőös plébánost. – Ha ez az ember már fiatal korában, káplánként is itt volt, akkor ennek mindenről tudnia kell, ami a faluban történt.

Előbb bemutatkozott az idős plébánosnak, azután a Gombos család felől érdeklődött.

– Hogyne, emlékszem rájuk – bólint az öreg. – Már senki sem él közülük, én temettem el őket a családi sírban. Csak a fiuk él még, ha igaz, a városban. Szolgabíró volt valamikor.

•

– Igen, erről én is tudok. Hanem, plébános úr, én egy nagyon kényes kérdést tennék föl önnek.

– Kérdezz csak, fiam!

– Maga tud-e arról, hogy ennek a Gombos szolgabíró úrnak még fiatal korában született egy gyereke, egy kislánya?

– Tudok. Virág Annuskának kislánya született. Én kereszteltem meg, Borbálának hívják.

– Él még Virág Annuska?

– Egy hete temettem el. A lánya, a Borbála is itt volt az urával együtt a temetésén. Borbála messzire került innen, valahol Horgos környékén van a tanyájuk. Ha jól tudom, két fia van.

– Igen, plébános úr – sóhajt megkönnyebbülten az ügyvéd. – Virág Annuska lányát keresem. Gombos bíró úr megbízásából. A bíró úr már nagyon beteg, járni is alig tud. A vér szerinti lányára akarja hagyni a házat. Köszönöm, atyám, a segítségét!

Miután elköszönt a plébánostól, a községházára siet az ügyvéd.

– A Gombos család kihalt, illetve él még Gombos Károly, de neki már nincs utóda – sorolja a helybeli jegyző. – Huszár Istvánnak nagy családja van. Borbála az ötödik, de ő csak név szerint Huszár gyerek. Ezt mindenki tudja a faluban.

Vujica Božin megköszöni a fölvilágosítást, aztán elmegy még a faluszéli kis házhoz. Elég jó állapotban van a házikó, de a kapuja zárva. Szerencsére a szomszédasszony kint söpröget az utcán.

– A Huszár Pista már régen meghalt – feleli az ügyvéd kérdezősködésére. – Az Annuska a felesége meg most egy hete. Itt volt a temetésen még Boriska is. Annuska lánya. Hanem az jó messzire ment férjhez, hallja-e ügyvéd úr! Azt mondják, jó sora van. Meg azt is hallottam, hogy két szép fia van, mind a kettő a Gombos bíró úrra hasonlít.

Az asszony még beszélne, de az ügyvéd már eleget hallott, hazahajtat, egyenest Tímár nénihez megy, hátha ott találja a barátját.

Tímár néni csak maga van otthon, és nem is tudja, mikor utaznak be hozzá a fiáék, mert a kis unokájuk, Ilona várandós. Bandi vejük meg a szüleinek segédkezik, mert nagy dologidő van most a tanyán.

– Meg tudná nekem magyarázni, Tímár néni, hogy merre kell menni a Fodor-iskolához? Nagyon szeretnék minél előbb beszélni Bélával.

– Hogyne, fiam!

Tímár néni útmutatása alapján gyorsan odatalált a Fodor-iskolához. A barátja meg se lepődik, amikor meglátja a lépcsőn. Ismeri Vujicát, tudja, hogy ha az valamihez hozzákezd, akkor a végére is jár gyorsan. Már kisdíák korában is ilyen volt. Az ügyvéd gyorsan beszámol arról, mit végzett. Tímár tanító meg csak ámul-bámul.

Ha nem ismernélek Vujica, el sem hinném, hogy ilyen rövid idő alatt ennyi mindent megtudtál.

– Én, barátom, megtettem a magamét. Most rajtad a sor. Intézd el, hogy Pernyészné meg a két fia szombaton délután három órakor legyen ott az édesanyádnál. Ott leszek én is, és majd együtt fölkeressük a bíró urat. Biztos megőrül majd a lányának meg az unokáinak. Igaz, meglehetősen későn jutottak eszébe, de jobb később, mint soha. Most hazamegyek, mert a feleségem már vár az ebéddel.

Ancika valóban megterített már, szemrehányóan korholja a férjét, amiért étlen-szomjan utazgat.

– Anyukám, finom volt az ebéd. A túrós csusza különösen. De mennem kell, a többit estére elmondom – csókolja meg a feleségét, és már rohan is Gombos bíró úrhoz.

– Készüljön, Gombos úr, a találkozásra. Szombaton délután három órára hívtam meg ide a lányát, Pernyész Borbálát és a két fiát, András és Mihályt.

– Tehát unokáim is vannak – töröl ki egy könnycseppet a szeméből (talán életében először) Gombos bíró úr.

– Most pedig megcsináljuk a szerződést, hogy maga a vér szerinti lányára hagyja ezt a házat. Ja, majdnem elfelejtettem az unokái ikrek, de a megszólalásig hasonlítanak magára. Majd meglátja!

Természetesen óriási meglepetést vált ki a Pernyész-tanyán Tímár tanító bejelentése, hogy Borbálát szeretné látni az apja. Szombaton délután aztán ott állnak mind a hárman, Bori és a két fia, Gombos bíró úr előtt. Az idős ember annyira elérzékenyül, hogy szólni sem tud.

– Mindannyian emberek, tehát esendőek vagyunk, apám! – lép oda hozzá a lánya, és megcsókolja.

Gombos bíró úr kiköltözik a tanyára Pernyészékhez, és Bori húslevesein annyira talpra áll, hogy naphosszat a dédunokáival játszik. A városi nagy házból meg iskola lett. Az örökösök lemondanak

•

róla az állam javára, hiszen rengeteg a gyerek, a tantermek minden iskolában zsúfoltak.

Szépen gyarapodik a Pernyész család. Bandiéknek két kislányuk van, az egyik Ilonka lett, a másik Borbála.

– Az lenne a szép, ha a második gyerekük fiú lett volna – mondogatja Ilonka, de Bandi leinti:

– Csak olyan legyen, kedves, mint amilyen te vagy!

Bandi tanít ugyan, de a földtől sem szakadt le. Nyaranta ugyanúgy aratja a zabot, árpát, búzát, mint Misi.

Most, 1914-ben is javában tart az aratás a Pernyész-földeken. A búza java része még talpon van. Bori néni éppen friss vizet hoz az aratóknak. Nagyot húznak belőle a fiai, aztán újult erővel folytatják a munkát. Mielőtt belelendülnének, Szekeres Jóska áll meg a kocsijával a föld végén. Leugrik a bakról és rohan az aratók felé.

– Bandi, Misi! Rossz hírt hozok a faluból! Kitört a háború. Minden hadköteles embernek azonnal jelentkeznie kell a városházán. Én is szaladok haza, megmondom a szüleimnek, hogy menni kell. Jaj, nekem! Még le sem arattunk. Mi lesz a néppel?

Bandi és Misi döbbsen állnak. A háború szorongással, félelemmel tölti el őket. Bori néni hitetlenkedve csóválja a fejét. Az nem lehet, hogy itt kell hagyniuk a feleségüket, a gyerekeiket, szüleiket a le se aratott kenyeret. Hát ez nem megy a fejébe.

– Ez valami félreértés lehet – bizonygatja. – Az előljáró emberek megmondták, hogy nem lesz itt semmiféle háború, csak néhány hétig tart ez az egész.

De beszélhetnek, amit akarnak, a férfiaknak mégis el kell menniük. Legnehezebb az utolsó itthon töltött éjszaka. A feleségük öleléséből egyenesen az állomásra kerülnek a marhaszállító vagonokba. Ott kuporognak a vagon nyitott ajtajában, elszoruló szívvel figyelik, mint marad mögöttük a hazai táj.

Bandi és Misi a frontra kerül, ott rögtön elszakadnak egymástól. Misi már az első ütközetben fogságba esik, de sikerül megszöknie. Visszakerül az alakulathoz. Leszolgálja mind a négy évet. Szabadságot mindössze kétszer kap ez idő alatt.

Bandi az egyik csatában megsebesül. Kórházba kerül. Ott tudódik ki – a katonakönyvéből –, hogy tanító.

•

– Maga hogy kerül ide, Pernyész András? – rivall rá egy hadnagy.
– Hiszen maga tanító! Ha háborúzunk is, azt nem akarjuk, hogy a gyerekeink szamarak maradjanak. A kórházból azonnal takarodjon hazafelé! És dolgozzon, tanítson!

Bandi ebből az egészből csak azt hámozta ki, hogy hazamehet, haza Ilonkához, a kislányaihoz.

– Jó, hogy megsebesült, fiatalember – mondja neki az öreg orvos, aki kötözi a sebét. – Másképp sose tudták volna meg, hogy maga tanító.

– Menjen, siessen a családjához! Menjen, és tanítsa a gyerekeket betűvetésre, meg arra is, hogy gyűljék a háborút!

Este van, telihold. Bandi lép ki a kórház kapuján, és bizony hiába szaporázza a lépteit, éjfél is elmúlik, mire hazaér a Fodor-iskolába. A kisszobájukból világosság szűrődik ki, Bandi beles az ablakon. Ilonka éppen a ruháját bontja, és szoptatni kezdi a kisebbik lányát. Csak amikor befejezi, akkor kocogtatja meg az ablakot.